

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬਰਮੁ ਦੀਸਿ ਬਰਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਅਪ੍ਰੈਲ (April) 2014

ਦਿਸ਼ਾਮੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਜ
ਹਵਾਣਾ ਸਾਥ
ਪ੍ਰਿਤੀ : 13-14 ਅਪ੍ਰੈਲ
ਕਾਮ : ਕੁਛੋ 10.00 ਤੋ 4.00 ਤੱਕ

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ ਹੋਇ ਜਗਮ ਸੁਹੇਲਾ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਵੀਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2014
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਰਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ ਨੰ: - 9814612900 ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Teh. Mohali Distt. S.A.S Nagar - 140901, Pb. India

**Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]**

**Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023**

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 50/-	\$ 500/-

please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98146-12900, 94172-14382, 94172-14381,

96461-01996, 98889-10777,

9417214384, 9417214383

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408
ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858
ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ
ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ-

95920-55581

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
(ਫਰੀ) 0160-2255007

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਡ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
98146-12900, 98157-28220
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਬੁਕਿੰਗ - 94172-14386

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,
98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 4
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 6
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
3. ਸੰਤ ਬਚਨ 9
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ 12
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਾਂਗੋ ਤੇ ਭਾਈ ਮਾਲੋ 17
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਾਈ ਸੀਂਹਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਗੱਜਣ 26
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
7. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 45
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
8. ਤੀਸਰੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ 50
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
9. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ 54
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
10. ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 58
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
11. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 60
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
12. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 62
ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ

ਸੰਪਾਦਕੀ

2014 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪਣੇ ਲੰਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਪੰਥ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਚਲਦਿਆਂ 19 ਸਾਲ ਸੰਪੰਨ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਾਰਦਿਕ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਠੀਕ 19 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ 1995 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੇਵਲ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ, ਰਹੱਸਵਾਦ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਥਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

**ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥**

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਹੰਢਾਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਜਪੁ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਰਮਕਾਂਡ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਨ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਗਮਨ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਸਮੇਂ ਸਥਾਨ ਦੇ ਭੇਦ, ਕਰੜੇ ਹੱਠ, ਜ਼ੋਹਦ, ਤਪ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖ ਦਿਖਾਵੇ ਨਿਰਮੂਲ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ, ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

**ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲਿਓ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ
ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ॥**

19 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਆਤਮ ਸੇਧ ਲਈ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ, ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 'ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਸਾਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਤਕ ਪੁੱਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਤਨੇਮ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ, ਵਿਸਵਾਦ ਦੀ ਝਲਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਸਾਡੀ ਦਸ਼ਾ ਦੀਰਘ-ਰੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਿਉਂ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਨਮਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦੇਗ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ

ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਨਿਤ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨

ਪਰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ-ਜਾਪ ਹੀ ਸਕਾਰਥਾ ਹੈ? ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ? ਕਿਵੇਂ ਬੇਅਰਥ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਪੈਸਾ ਧਨ ਕਮਾਉਣਾ, ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਣਾ, ਮਕਾਨ ਕੋਠੀ ਬਣਾਉਣੀ, ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ, ਚੰਗੇ ਸੁਆਦੀ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿਤਰਾਂ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਸਣਾ ਖੇਡਣਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇਖਣੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਦੁਖ ਆ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਸੰਸਾਰਕ ਸੀਮਤ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਇਨਸਾਨ ਜੀਉ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਹਨ? ਨਿਰੰਤਰ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹਨ? ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ-ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਹੈ? ਕਿੰਨੇ ਸਹਿਜ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਅਨੰਦ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ?

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਪਿਛਲੇ 19 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ (ਅੰਗ-੧੧੩੬) ਤਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰੇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ - 'ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਰਸਨਾ ਨਾਲ, ਜੀਭਾ ਨਾਲ, ਕੰਠ ਨਾਲ, ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ, ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪਣਾ ਹੈ? ਇਹ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ, ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਿਰੰਤਰ ਵੰਡਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਮੂਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਹੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ-

**ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥**

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਈ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਰੂਹਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਪਰਖੇ ਤੇ ਨਿਰਖੇ ਭਗਤ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਠੀਕ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 2001 ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਕਠਨ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਗਾਏ ਦੀਪਕ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਸੌਂਪਣਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਅਚਨਚੇਤ ਆਈਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਆਏ ਭੁਚਾਲਾਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ, ਲਗਨ, ਸਮਰਪਨ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਓਹੀ ਅਨੰਦ ਵਰੁ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕੈਸਟਾਂ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਹਸਪਤਾਲ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਇਹ ਬਗੀਚੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਵਸ ਬੜਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ' ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੱਸ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਸਹੀ ਲਕਸ਼ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਨਿਘਰੀ ਹੋਈ ਦਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਤੱਸਬੀ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੇਇੱਤਹਾ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹੀ ੧੬੯੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ। ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਪੂਰਨ ਇਨਸਾਨ, ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ, ਮਹਾਂ-ਤਪੱਸਵੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣ, ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਵਾਲਾ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਯੋਧਾ, ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡਾਂ, ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ, ਫੋਕਟ ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਮੜੀ

ਮਸਾਣ ਦਾ ਪੁਜਕ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਹੈ, ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਜੂਝਣ ਵਾਲਾ ਖੱਤਰੀ ਵੀ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੈਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ - ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਨ ਸਾਫ ਕਰਨੇ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ, ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨੇ ਆਦਿ ਸੂਦਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ-ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਨਿਆਰਾਪਣ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ-ਰਾਇ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ। 1708 ਈ. ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਬ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਖਾਲਸਾ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਕਈ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਏਡਜ਼ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਉਪਰ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਧਾੜਵੀ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੋਲ ਕੇ ਬਹੁ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੀਲਾਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਹੱਥੋਂ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਦਰਾ ਬੈਬਰ ਅਤੇ ਬਲੋਚਸਤਾਨ ਤਕ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦਾ ਪਰਚੰਮ ਬੁਲੰਦ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਪੁਣ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ, ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਪਰਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਘਿਰੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਰੇਗਾ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਇਹੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚੇਰਾ, ਸੋਹਣਾ, ਸਹਿਜਮਈ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਜਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਇਹ ਪਿਆਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵਧੋ। ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਵੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਹੋਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਵੋ ਤਾਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਭਨਾਂ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਵਲ ਮੁੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ।

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਵੈਸਾਖ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

(ਵੈਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ਪ ਘਰੁ ੪
ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥
ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰੁ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੁਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥
ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥
ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥
ਵੈਸਾਖ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥
ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੜੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਚੁੱਤ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਰੀਝਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। (ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥) ਵਿਛੋੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੈ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਦਮ-ਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨ-ਮੋਹਣੀ ਮਾਇਆ ਚੰਬੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? (ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥)

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਤਿ ਮੋਹਣਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੇਡ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਠੱਗ-ਬੂਟੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੰਦ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਧੂਏਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਰੇਤ ਦੀ ਕੌਧ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਆਦ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਬੋਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਏ ਮਨ ਚੰਚਲਾ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਪਾਇਆ ਕਿਨੈ ਤੂ ਸੁਣਿ ਮੰਨ ਮੇਰਿਆ ॥
ਏਹ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਏਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਤ ਮੋਹਣੀ ਤਿਨੈ ਕੀਤੀ ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ ॥
ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਵਿਟਹੁ ਜਿਨਿ ਮੋਹੁ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਚੰਚਲ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਛਲਾਵੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਿਰਜਨਹਾਰ, ਪਾਲਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਦੀਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝ ਲਵੇ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ, ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਦਾਸੀ (ਸੇਵਕ) ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਤਮ-ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਗਨੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥
ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥
ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥
ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ
ਲਾਇਆ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨਾ ਲਿਵ ਲਾਗੀ
ਤਿਨੀ ਵਿਚੇ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੧

ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਗਿਆਨ-ਵਿਗੁਣਾ ਮਨੁੱਖ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੋ-ਮੋਤੀਆਂ ਸਮਾਨ-ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਮਾਇਕ ਮੋਹ, ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਲਰਿ ਤਿਆਗੈ ॥
ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਲਾਗੈ ॥
ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਏ ਸੁਪਨੇ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਜੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਖਰ ਵਿਛੜ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਐਨੇ ਜਤਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਸਹੇੜਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ?

ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲੈ ਸੇ ਕਿਉ ਸੰਜੀਐ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਕਹੁ ਕਿਆ ਜਤਨੁ ਜਿਸ ਤੇ ਵੰਜੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੜੇ ਡਰਾਉਣੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਰਮਣੀਕ ਸ਼ਹਿਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਟਿਕਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਝੱਲੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਡੰਡਾ ਸਿਰ ਵਜਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਉਦਿਆਨ ਨਗਰ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ ॥
 ਝੂਠ ਸਮਗ੍ਰੀ ਪੇਖਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ਫਿਰਹਿ ਦੇਵਾਨਿਆ ॥
 ਸਿਰਿ ਲਗਾ ਜਮ ਡੰਡ ਤਾ ਪਛਤਾਨਿਆ ॥
 ਬਿਨੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਫਿਰੈ ਸੈਤਾਨਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
 ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਸਚਾਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਪੁੱਤਰ, ਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਨਾ ਧਨ, ਕੋਈ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ, ਇਕ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਸਾਥੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਹੈ (ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਭਿਨਾਸੀ ਓਹੁ)

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਥੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ -

ਕੋਈ ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਈਹਾ ਜਗਿ ਮੀਤੁ ॥
 ਜਿਸੁ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਬੁਝੈ ਤਾ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ ॥
 ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅੰਤਹਿ ਕੇ ਨ ਸਹਾਈ ॥
 ਮੁਕਤਿ ਮਾਲ ਕਨਿਕ ਲਾਲ ਹੀਰਾ ਮਨ ਰੰਜਨ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥
 ਹਾ ਹਾ ਕਰਮ ਬਿਹਾਨੀ ਅਵਧਹਿ ਤਾ ਮਹਿ ਸੰਤੋਖੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
 ਹਸਤਿ ਰਥ ਅਸੁ ਪਵਨ ਤੇਜ ਧਣੀ ਭੁਮਨ ਚਤੁਰਾਂਗਾ ॥
 ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲਿਓ ਇਨ ਮਹਿ ਕਛੁਐ ਊਠਿ ਸਿਧਾਇਓ ਨਾਂਗਾ ॥
 ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਤਾ ਕੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥
 ਨਾਨਕ ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਆਗੈ ਮੁਖ ਊਜਲ ਸੰਗਿ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੦

ਅਰਥਾਤ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਇਹ ਸਚਾਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਪਿਉ, ਪੁੱਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਪਿਆਰੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭਰਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਇਆ, ਸੋਨਾ, ਲਾਲ, ਹੀਰੇ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਫੌਜਾਂ ਆਦਿ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਖਾਲੀ ਤੇ ਨੰਗਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਐਸੇ ਸੰਤ ਜਨਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ

ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਰੰਗਤ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੁਖੀ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥
 ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੂਰੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਭੁੱਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। (ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ)

ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜਪ, ਸਾਰੇ ਤਪ, ਸਾਰੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਸੂਲ ਵਜੋਂ ਧਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਅੱਗੇ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਥੇ ॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਕਮਾਣੇ ਇਹਿ ਓਰੈ ਮੁਸੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੬

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਈਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥
 ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ
 ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੭

ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਨਾਲ, ਭੁੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਆਰੀ ਹੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥
 ਤਾ ਕਉ ਧੋਖਾ ਕਹਾ ਬਿਆਪੈ ਜਾ ਕਉ ਓਟ ਤੁਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੨

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥

ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਭਲੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥
 ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੋਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਸੰਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ। (ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ) ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਖੇੜੇ ਤੇ ਹਰਿਆਵਲ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਰੀ ਸੰਤ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਵੈਸਾਖ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੋਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ)

ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਰਵੋਤਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸੰਤ ਜਨ ਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਸਦੀਵ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਮਹਾਬਾਜੀ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੋਗ, ਚਿੰਤਾ, ਬੁਢੇਪਾ, ਮੌਤ (ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਹਿਮ) ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੇ। ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਡਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤਨ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਨੀ ॥
 ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੇ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਉਚ ਸਮਾਨਾ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੇ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੂ ਤਾਨੀ ॥
 ਐਸੈ ਅਮਰੁ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਰੰਗਿ ਗਿਆਨੀ ॥
 ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੁਖ ਜਰਾ ਮਰਾ ਹਰਿ ਜਨਹਿ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਨੀ ॥
 ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਏਕੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੧

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਦੁਖ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਵੈਸਾਖ ਹੀ ਨਹੀਂ) ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸਫਲ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨਾ ਜਿ ਸੁਨਤੇ ਹਰਿ ਕਥਾ ॥
 ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਰਧਾਨ ਨਿਵਾਵਹਿ ਪ੍ਰਭ ਮਥਾ ॥
 ਹਰਿ ਜਸੁ ਲਿਖਹਿ ਬੇਅੰਤ ਸੋਹਹਿ ਸੇ ਹਥਾ ॥
 ਚਰਨ ਪੁਨੀਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਾਲਹਿ ਪ੍ਰਭ ਪਥਾ ॥
 ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਸਗਲਾ ਦੁਖੁ ਲਥਾ ॥ ਅੰਗ - ੭੧੯

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ।

ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ ॥
 ਧਨ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ॥
 ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੇਲੇ ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੇ ॥
 ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥
 ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ ॥
 ਧਨ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ॥

ਵੈਸਾਖੁ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੜਾ ਸੁਹਾਵਣਾ, ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਭਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਸਫਲ ਹੋਈ

ਮਿਹਨਤ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਧੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ, ਲੈਣ ਦੇਣ ਮੁਕਾ ਕੇ ਉਹ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਭਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੀ ਹਰਿਆਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਖਿੜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਸਜਾਵਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ) ਨਵੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਲਗਾਰਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਨਰਮ-ਨਰਮ ਕੂਲੇ-ਕੂਲੇ, ਹਰੇ ਕਚੂਚ ਪੱਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਗਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਧੂਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੇ ਖਲੋਤੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਰਾਹ ਤਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਦਾ ਸੁਹਜ ਸਿੰਗਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਮਾਹ ਭਰੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ-ਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੂਕ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ! ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉ। (ਧਨ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ)

ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੇਲੇ ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੇ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੋ ਤਾਕਿ ਇਹ ਬਿਖਮ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਦਾ ਕੋਢੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ। (ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੇਲੇ) ਪਰ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਿਪਾ ਕਰੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੌਣ ਮੁੱਲ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? (ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੇ) ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਅੱਧੀ ਕੋਢੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਅਮੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ।

ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਸਦਾ ਹੈਂ। (ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ) ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ)

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਚਨ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

1961 ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ, ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਕ ਵੀਰ ਨੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੁਆਮੀ ਹੀਰਾ ਨੰਦ ਪੂਰੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੁਸੰਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਛੁਕ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਕਿ ਕਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਲ ਲਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਪੂਰਵਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਪਾਠ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਲਗਨ, ਦਿੜ੍ਹਤਾ, ਕਿੰਨਾਂ ਬੈਰਾਗ, ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਸਰਲਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਰਜੇ, ਤਮੇ, ਸਤੋ ਦੀਆਂ ਮਾਇਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਅੰਤਿਮਕਰਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੈ, ਦੁਖ ਨੂੰ ਸਹਿਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੈ, ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪੁਬਲਤਾ ਵੱਖ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਲੋਭ ਤੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦੀ, ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਪਣੀ ਮਾਇਕ ਹਾਲਤ, ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਚਾਤਰਿਕਤਾ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੱਖ ਵੱਖਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਜੋ ਬਾਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸੂਚੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੀਕ ਨਿਰਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੰਨਣ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਿਰਣੇ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਪੈਸਾ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈਣ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਰ ਅਸਰ ਇਤਨਾ ਕੁ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਗੰਧਤ ਭੋਜਨਾਂ ਦੇ Packing ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਥਾਂ ਤੇ ਰਖ ਦੇਵੇ। ਕੁਝ ਸੁਗੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਵਾਦ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨਾਂ ਵਿਚ ਕੜਛੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਪਾਠੀ ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਹੀਰੇ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਠ ਦਾ ਫਲ, ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈਜੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਮੈਲ, ਆਪਣਾ ਚਿੱਤ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਵਜ਼ੂਦ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਕਰਕੇ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

**ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥**

**ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ
ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥**

ਅੰਗ - 651

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ, ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤੱਤ ਬੇਤੇ, ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੋਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਕਤਾ, ਪੰਜਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਾਸ ਗ੍ਰਾਂਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ।

ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਏ, ਪਿਤ, ਕੱਢ ਆਦਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰੱਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਦੰਰੁਸਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਧਕ ਲਈ ਰਸਿਕ ਬਿਰਤੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਘਟ ਵਧ ਤੱਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਚੌਥੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵੱਸ਼ਕਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਚਣਾ - (1) ਮਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਣਾ, (2) ਜਬਾਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ (3) ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨ ਦੇਣਾ। ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਟੂਣਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਦੂਸਰਾ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਮ ਗੱਲ ਬਾਤ ਵਿਚ, ਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ, ਸਦਾ ਸੱਤ ਪਰਤੰਗੀ ਹੋਣਾ। ਤੀਸਰਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਕਰਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨਾ। 'ਏਕਾ ਨਾਗੀ ਸਦਾ ਜਤੀ' ਦੇ ਪਰਮ ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ। ਸੁਖ-ਦੁੱਖ, ਹਾਣ-ਲਾਭ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ-ਅਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਸਮ-ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਕੇ ਧੀਰਜੀ ਰਹਿਣਾ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਅੰਗੁਣ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਖਿਆ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ। ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਯਥਾ-ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦਇਆ-ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਯਥਾ-ਸ਼ਕਤਿ ਸ਼ੁੱਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣੇ ਤੇ ਸਭਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾਵ ਕਰਨਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਰਾਗ ਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ, ਈਰਖਾ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਅਪਵਿੱਤਰ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ। ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ। ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਆਈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਕ ਜਾਂ ਕਿੰਤੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਆਤਮਕ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਹਿਬੂਬ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਮੁਆਫ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਹਰ ਥਾਂ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਿਤਰ ਸਖਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮੇਅ ਕੇ ਰਖਣੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਪਿਆਨ ਰਖਣਾ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਪਖੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਦੰਭ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਿੰਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ। ਇਹ ਉੱਪਰ ਕਹੇ ਹੋਏ ਗੁਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਜਿਲ

ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ - **“ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥”** ਈਸਾ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੂਈ ਦੇ ਨੱਕੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਕਾਫੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ਬਦ ਫੁਹਾਰ ਲਗਾਤਾਰੀ ਚਲ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕੌੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਅਜੱਪਾ ਜਾਪ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋਅ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇਗੀ, ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਫੁਹਾਰ ਪਾਉਂਦੀ, ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀ, ਮਨ ਨੂੰ ਖੀਵਾ ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਬੈਠੀ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਾ। ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਜਨ ਅਤਿ ਅਲੌਕਿਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਧੁਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਨਾਦ ਬਿਨਾਂ ਬਜਾਏ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ energy (ਸ਼ਕਤੀ) ਦਾ flow (ਵਹਾ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- **“ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥”** ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ, ਤਾਰ ਤੇ ਸਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਗੁਰੰਮਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਨੇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਜਠਲ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਧੁਨ-ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਦਿ ਧੁਨ ਦੀ ਗੂੰਜ ਸਦੀਵ ਹੀ ਸਰਵਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ-

**ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ।
ਸੋ ਧੁਨ ਪੁਰਿ ਜਗਤ ਮੋਹ ਰਹਾ।**

ਪੰਨਾ - 158 (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸ ਧੁਨ ਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧੁਨ ਏਕੰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਗਿਆਨ ਰੂਪ, ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੌੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ-

ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਆਸਣ ਲਾ ਲਵੋ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 90 ਦਰਜੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਿਰ, ਮੌਢੇ, ਛਾਤੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰਕੇ, ਦਬਾਉ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ ਸੁਖਾਲਾ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਚ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਜਿਹੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਹਰਲੀ ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਠ-ਦਸ ਦਿਨ ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਸਤ

ਰਹੇ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਵਲ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰੀਕ (ਸੂਖਸ਼ਮ) ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾ ਸੁਣੇ। ਥੋੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ (ਜਿੱਥੇ ਨਕ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਖਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ) ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਮਹੀਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਣੇ। ਇਸ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਐਸਾ ਰਸ ਆਏਗਾ ਕਿ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਇਸ ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਇਸ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਓਹਾਰ-ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਨੇੜ੍ਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸੁਰਤ ਉੱਚੀ ਚੁਕ ਲਵੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਥਾਂ ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਖੋਪਰੀ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਾਲੂਆ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਉਪਰ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ। ਪੰਜ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਇੱਥੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਜਗਿਆਸੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਪਰ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਜਮਾਵੇ। ਇਸ ਥਾਂ ਅਜੀਬ ਅਲੌਕਿਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ, ਗੁਪਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਖ਼ਤ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭੀ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰੀਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸੱਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਲੇਸ਼ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਆਪਣੀ source (ਸੋਮੇ) ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੁੰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਦਰ ਤੇ ਤੱਤ

ਗਿਆਨ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਆਪਣਾ ਸੁਰਤੀਪੁਣਾ ਗਵਾ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁਰਤ, ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਇਉਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਤ ਸਰੂਪ, ਜਲ-ਭੰਡਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨੇਰੀ ਗਤ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਆਤਮ ਕਿਰਣ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਆਪਣੀ source (ਸੋਮੇ) ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹੀ ਜੀਵ ਜੀਵਪੁਣੇ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੀ ਲੀਲਾ ਕਰਕੇ, ਅਗਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਜੀਵ ਰੂਪ ਬਣਿਆ ਮਾਇਕ ਝੂਟਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ, ਹਾਣ-ਲਾਭ, ਦਵੈਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਝੂਟੇ ਲੈ ਕੇ ਦੁੱਖੀ-ਸੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਜੀਵ-ਅੰਸ਼ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਰਹਿਮਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਦੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਤਤ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ॥

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ

ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ॥

ਅੰਗ -1369

ਐਨੇ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਰਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਆਪੋ ਅਪਣੇ ਕੰਮਾਂ, ਡਿਊਟੀਆਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਹ ਦਿਨ ਕੀ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦਿਹਾੜੇ ਹੁਣ ਇਕ ਯਾਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਮਰਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝਰਨੂਟਾਂ, ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਬੀਤੇ ਦਿਹਾੜੇ ਬੀਤ ਗਈ ਦੀ ਯਾਦ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਸੱਧਰ, ਇਕ ਲੋਚਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਫਲ ਲਗੇਗਾ, ਕਦੋਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਹੋਏ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਦਰਸ ਝਲਕ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਾਂਗੇ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਵਿਚਾਰਕਾਂ, ਕਰਮਯੋਗੀਆਂ, ਸਤਿ ਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਦਾਚਾਰ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਸੂਝ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੇਂ ਬਦਲੇ, ਇਸਦੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਵਸਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਉਪਰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਇਰਾਨ, ਅਰਬ ਅਤੇ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਮਨੋਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਾਜਾ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਪੱਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨਾਹਰੇ ਦੇਣ ਲੱਗੇ।

ਇਸਲਾਮ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ, ਰਹਿਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਧਰਮ ਅੱਲਾਹ-ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਥਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ, ਪੰਜ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਅੰਦਰ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਿਯਮਬੱਧ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਅਰਬ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੂਸ਼ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਇਸ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਅਬਲੰਭੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਜ ਚਲਾਏ। ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਕ ਸੂਫੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਸੂਫੀ ਵਰਗ ਕਠਿਨ ਜ਼ੋਹਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਰ ਪ੍ਰਸਤੀ, ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਣ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਧਰਮ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਰਾਜ ਮੱਧ ਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਉਤਮ ਤੋਂ ਉਤਮ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨੂੰ

ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ ਮਨੁੱਖਤਾ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆਂ-ਵਾਚਿਆਂ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਖੇਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਮੱਧ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਹੀ ਏਜੰਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਅਤਿ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਗੁਨਾਹ ਭਰਿਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੁਣੇ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਕੰਧ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਹੜੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ -

**ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਕੁੜ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ॥**

ਅੰਗ - 145

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਸਾਈ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਉਪਰ ਅਤਿ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਣਖ ਤੇ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਰਸਮੇ-ਜੋਹਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਲ੍ਹ ਗਏ ਪਰ ਮਹਾਨ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਹੜ ਨੂੰ ਇਹ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਉਦਮ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਗਤੀ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨੂਰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਥੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੇਧ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੀਰ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਹਾ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਾਸਕ ਕਾਸਾਈ ਬੁੱਚੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਅੰਧਮਈ ਕੌਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਾਪ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਅਜਿਹਾ ਕੌਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਲੀਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਸ਼ਬਾਬ (ਪੁੰਨ) ਸਮਝਣ ਦੀ ਢੀਠਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਉਪਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੇ-ਦਿਲੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਭੋਗਣ ਵਿਚ ਬੇਹਤਰੀ ਸਮਝੀ। ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਸ਼ੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੋਏ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਵੈਮਾਨ, ਰਵਾਦਾਰੀ, ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ **‘ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੈ’** ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਉਤਮ ਖਿਆਲ ਸਰਬ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਰਮੀ ਆਤਮ ਜੋਤ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੜ੍ਹ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਫੌਜ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ 1699 ਈ. ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਰੋਈ ਕਾਬਲੀ ਚਾਂਦਨੀ ਨੂੰ ਤਣਵਾਇਆ, ਨੇੜੇ ਇਕ ਨਵੀਨ ਤੰਬੂ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਪਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਇਹ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮੀ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ-ਭਾਈ ਜੈਸੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਸਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜਨਤਾ ਦਾ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਗਿਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੜਵਾ ਦਿੱਤੇ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮੌਤ ਕੋਈ ਡਰਾਵਣੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ

ਰਹੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ
ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥**

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥ ਅੰਗ - 1365

ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਜੀਵਨ ਅਪਣਾਅ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੁਰਦਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ, ਸਵੈਮਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਡਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਲੰਘਾਉਣ ਦਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਤਿਆਵਾਂ ਭਰੇ ਹੜ੍ਹ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰੇ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਭੈਅ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਛਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਹੂ ਭਰੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਗਿਰਦੇ ਵੇਖੇ ਸਨ ਪਰ ਸਭ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਕੀ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਇਕ ਜਾਸੂਸ, ਜੋ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਖਾਸ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੋ, ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਯੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਠਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਧੜਾਂ ਉਪਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਇਤਿਹਾਸ, ਕਿਰਤ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਆਦਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਬੁਲ ਤੁਰਾਨੀ ਜੋ ਖੁਫੀਆ ਜਾਸੂਸ ਸੀ, ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਧੜਾਂ ਉਪਰ ਤੇ ਸੀਸਾਂ ਉਪਰ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੁਸਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਚਮੁੱਚ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਕੱਟੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬੱਕਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ-

**ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥**

ਅੰਗ - 442

ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਰਬੱਗ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਕੱਟ ਕੇ ਮੁੜ ਜੀਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕੋਈ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਸਹਿਜ

ਵਿਚ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅੱਗੇ ਮਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਸੱਟ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇਹ, ਜਾਂ ਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਲਾ-ਅੱਲਾ ਕਰ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਜੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਿਨ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਪਾਰੀ (ਪਿੱਤ) ਮੋਹਨ ਦੇ ਸਿਰ ਰਹਿ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੋਹਨ ਖੇਲਣ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਖੁੰਟੀ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ ਸਾਡੀ ਪਾਰੀ ਦੇਹ; ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕੌਤਕ ਨਾ ਭਾਇਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗ' ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਚੀਤੇ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਮਰ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਣ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਆਂਦਰਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਉਤੇ ਸਤਿਨਾਮ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪੰਡਤ ਆਪਣੇ ਮੁਰਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਜਿੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਜਲ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਸ਼ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ 'ਓ ਲੜਕੇ, ਦਰਵੇਸ਼ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ' ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹਾਥੀ-ਖਾਨੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਲਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਵਤ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਇਹ ਹਾਥੀ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ! ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਥੀ ਸਚਮੁੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ! ਤੂੰ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਥੀ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਨ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮਾਰ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹਾਥੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਨਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਹਾਥੀ ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਰੱਬ ਦੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਫਕੀਰ ਦੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ

ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - 1252

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਰਥੀ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਲ ਨੂੰ ਲਈਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਦੂਗਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਹਿਮਦ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕਾ ਦੇਣਾ, ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੌਕ ਉਤੇ ਲਿਟਾਉਣਾ, ਗਰਦਨ ਕੱਟ ਕੇ ਜੋੜਨੀ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦੇਣਾ; ਇਹ ਕਰਤਵ ਉਸਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਿਆ ਸੀ।

ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਯੋਗੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਹਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ਕਲਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਉਸ ਯੋਗੀ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹਸਦਾ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ (ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ) ਇਕ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਭੇਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਿਆਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕੀੜਾ (creature) ਲੈ ਕੇ ਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕੀੜਾ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਉਸਨੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਟੇ ਹੋਏ ਦੋਨੋਂ ਹਿੱਸੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜੁੜ ਗਏ ਅਤੇ ਕੀੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਕ ਫੁਰਨੇ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸੀਸ ਫੇਰ ਜੋੜ ਦਿਤੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਉਣੀ, ਨਾ ਦਿਖਾਉਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ

ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਸੁਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਉਤਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਿਤਰਿਆ। ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਪਣਾ-ਤੋਲਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪਾਹੁਲ ਬਣਾ ਕੇ ਛਕਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਥਾਹ ਜੋਸ਼, ਸਵੈਮਾਨ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਲੋਚਾ ਇਉਂ ਜਾਗ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੇਗ ਵਾਲਾ ਚਸਮਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਬੰਬਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਧਰਤ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਚੱਲੇ, ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਬਾਉਲੀ ਦਾ ਕੜ ਟੁੱਟਿਆ, ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਰਜਨੀ ਦਾ ਪਿੰਗਲਾ ਪਤੀ ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ' ਆਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ-

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ,
ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਮਹਾਨ ਉਚੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਆਦਰਸ਼ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ -

ਖ਼ਾਲਸਾ ਮੋਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖ਼ਾਸ॥
ਖ਼ਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੈ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਉਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਮਹਾਨ ਬਲ ਭਰੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਮ ਪੂਜਨੀਕ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ॥
ਕਰਉ ਸੰਭਾਲ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੇਰੀ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, 'ਜੀਵਨ' ਦਾ injection (ਟੀਕਾ) ਲਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ

ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਰਸ਼ਕ ਖਾਲਸਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਈ ਲਿਵ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਐਉਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਗਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 708

ਅਜ ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਮੱਧਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜੁੱਧ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਜਨ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ ਨਾਲ, ਸਮਝਦਿਆਂ, ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਮ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਉਹ ਵਜੂਦ 'ਖਾਲਸਾ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਖਾਲਸਾ' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਜੂਝਣ ਵਾਲਾ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ।

ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਉਚ ਆਦਰਸ਼, ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਲਜੁਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਅਲੋਪ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਝ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ, ਜੱਥੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਗਿਰਾਸਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਚਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੰਗ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਟੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਰਥਿਕ

ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਹੈ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਬਯ ਲੋਇਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਝਲਕਾਰੇ ਮਸਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਵਜ਼ੂਦ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਵਜ਼ੂਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਓਰਾ (ਆਭਾ) ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਚ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪੱਥ ਅਪਣਾਅ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਮਤ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਪੈ ਕੇ ਧੁੰਧਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪਾਹੁਲ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਧੁਨ ਅਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ
ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ
ਭੁਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ
ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 644**

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥ ਅੰਗ - 293**

ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੋਚੋ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਕ ਪੁੱਜ ਸਕੇ ਹਾਂ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਸੁਰ, ਨਰ, ਮੁਨ, ਜਨ ਦੇਵਤੇ ਖੋਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ॥**

**ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ॥ ਅੰਗ - 538**

ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਖੋਈ॥

ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋਣ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ -

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਨਦ ਅਨੰਤਾ॥ ਅੰਗ - 496**

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੌਮੀ ਰੁੱਖੜਾ

(ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ)

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੌਮੀ ਰੁੱਖੜਾ ਹੈ
ਬੋਹੜ ਜੋ ਬਣਿਆ ਖੜਾ।
ਅਜ ਜਿਸਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਏ।
ਅਜ ਜਿਸਦਾ ਇਤਨਾ ਨਾਂ ਏ।
ਇਹ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਗਦਾ ਪਿਆ।
ਕੌਮਲ ਬਦਨ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ।
ਓਦੋਂ ਦੇ ਸੁਣੀਏਂ ਹਾਲ ਜੋ।
ਛਾਤੀ 'ਚ ਧੜਕਣ ਕਾਲਜੋ।
ਸਾਰੀ ਚੌਹੰਕੁੰਟੀ ਵੈਰ ਸੀ।
ਔਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਖੈਰ ਸੀ।
ਅੰਬਰ ਤੋਂ ਭਬਕਣ ਬਿਜਲੀਆਂ।
ਗਰਜਨ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਣ ਬਿਜਲੀਆਂ,
ਥਾਂ ਤਰੇਲ ਦੀ ਪੈਂਦਾ ਗੜਾ।
ਸਿਰ ਸੈਂਹਦਾ ਏਹ ਕੱਲਾ ਖੜਾ।
ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਿਟੀ ਗੈਰ ਸੀ।
ਪਾਣੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਜ਼ੈਹਰ ਸੀ।
ਵੱਡੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ।
ਏਹ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗਰ ਰੜਕਦਾ।
ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਛਾਂਗਿਆ।
ਫੁੱਲਾਂ ਫਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ।
ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਪੁਟਿਆ।
ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਪੁਟ ਸੁਟਿਆ।
ਪਰ ਸਦਕੇ ਮਾਲੀ ਏਸ ਦੇ।
ਬਲਿਹਾਰ ਵਾਲੀ ਏਸ ਦੇ।
ਐਸੀ ਅਚੱਲ ਤਾਕਤ ਧਰੀ।
ਐਸੀ ਅਟੱਲ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰੀ।
ਜਿਥੋਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਪੁਟਦਾ।
ਉਥੋਂ ਹੀ ਮੁੜ ਏਹ ਫੁਟਦਾ।
ਜਿਥੋਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਵਢਦਾ।
ਉਥੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਿਰ ਕਢਦਾ।
ਜੜ੍ਹ ਏਸ ਦੀ ਪਾਤਾਲ ਸੀ।
ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਵਾਲ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਾਂਗੋ ਤੇ ਭਾਈ ਮਾਲੋ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ-38)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ। ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਜਿੰਨੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, 58000 ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੀਰਿੰਗੀ ਰਿਸ਼ੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, 88000 ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਨਾ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਟ ਜੀ ਦਾ ਸੌ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸਿਰਫ਼ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਸ਼ਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੈਸੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਓਸ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸਟ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਓ, ਬ੍ਰਹਮਰਿਖੀ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੌ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਨਾ ਮਾਰਦਾ। ਕਿੰਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਸੀ, ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੌ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰਿਆ ਉਹਨੇ। ਸੌ ਦਿਨ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ, ਤਪ ਕਰਿਆ, ਸਰਾਪ ਹੀ ਦਿਤੇ ਉਸਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਤਪ ਦੇ ਨਾਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ ਗਿਆ,
ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁਤਿਆ।

ਫਰੀਦਾ ਤਨ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਿਹਿ ਕਾਗ ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁਤਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਨੌਜਵਾਨ ਫਰੀਦ, ਸੋਹਣੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨਾ ਭਿਆਨਕ ਤਪ ਕਰਿਆ ਉਸਨੇ ਕਿ ਸੁੱਕ ਕੇ ਕੇਵਲ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਢਾਂਚਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਵਜ਼ਨ ਕੁਛ ਸੇਰਾਂ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਚਿਰਾ 'ਚ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹਨੇ ਤਪ ਕਰਿਆ। ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਖੂਹ 'ਚ ਲਟਕਦੇ ਨੂੰ, ਪਿੰਜਰ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ, ਸੰਗਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਅੱਧ ਮੁਰਦਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ, ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਨੂੰਗਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਤਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਸ ਖਾ ਗਏ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ। ਅਖੀਰ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਤਕ ਨੌਬਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਓਸਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਚਲੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਨਿਰਣਾ ਕਰੀਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਅੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਠੰਗ ਮਾਰਨ ਲੱਗੋ, ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਠੰਗ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ

ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗ! ਏਹ ਦੋਏ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਛੋੜਿਓ।

ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ।

ਕਾਗ ਕਰੰਗ ਢਵੇਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉੱਗਰ ਤਪ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਫਰੀਦ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਠੰਗ ਮਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਐਸਾ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਛੋੜੋ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪਾਂ ਦਾ ਵੀ ਫਲ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਤਪ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਮੌਕੁਰ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਤਪ ਕਰਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਐਨਾ ਤਪ ਕਰਿਆ ਕਿ ਚੀਰਾ ਆ ਗਿਆ ਉਹਦੀ ਉੱਗਲੀ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਸਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਨੱਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਨੱਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਾਲ ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵੀ ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ, ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾ-ਜਾ ਕੇ, ਕਹਿ ਕੇ ਹਟ ਗਈ ਹੈ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੌਕੁਰ ਰਿਸ਼ੀ ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਕਿ ਤੂੰ ਐਨਾ ਨੱਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨੱਚਾਂ ਨਾ, ਆਹ ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਹਰਾ ਪਾਣੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਐਨੀ ਮੈਂ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਾਕੂ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਰ ਮੇਰੀ ਉੱਗਲੀ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਉੱਗਲੀ ਕੱਟੀ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਸੁਆਹ ਗਿਰੀ ਥੱਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੈਗਾ ਹੀ, ਮੇਰੇ ਸੁਆਹ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਤਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਤਪ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਫਲ ਕਿਵੇਂ ਘੱਟ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਹੈ ਲੱਕੜਹਾਰਾ, ਉਹ ਲੱਕੜੀਆਂ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ, ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਠੋਕਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ। ਸਵਾਰੀ ਕੋਈ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ

ਉਥੇ, ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ। ਲੱਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕਾ-ਚੁਕਾ ਕੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ, ਰੋੜ੍ਹ-ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਦਾਨ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ, ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਕੱਢ ਕੇ ਫੇਰ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚ ਲੱਦਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੀ ਖੇਚਲ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਮੁਨਾਫਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਮੁਨਾਫਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਕੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੂੜੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਝਾਂ-ਗਾਈਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਚਲ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਦੁਸਰਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੱਪੜਾ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਨ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਨਾਫਾ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੌਹਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੀਰਾ ਉਹਦਾ ਵਿਕ ਜਾਵੇ ਉਹਦਾ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਉਸਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਓਦਣ ਫੇਰ ਹੀਰੇ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੋ ਹੀਰੇ ਵੀ ਵਿਕ ਜਾਣ, ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਚਲ ਕਿੰਨੀ ਘੱਟ ਤੇ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਸੀ ਤਪ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਨਾਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਵੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਈ ਸੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਹਨੂੰ ਢੁੰਡਦੈਂ,
ਖੋਜ ਮਨ ਆਪਣੇ ਨੂੰ।

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਜੋ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਨੇ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਾਉਣਾ। ਇਹ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ।

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪਏ ਨੇੜੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੨

ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਨੈਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੰਦ ਕਰਾ ਲਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁਰਾਣਾ ਬੇਹ ਖੋਜ ਲੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਕਲਣਗੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦੇ। ਉਹਨੇ ਖੋਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੀ, ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦੇਖਿਆ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਿਕਲੀ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਲੱਜਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਇਹਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਲੱਜਾ ਤੇ ਮੈਂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਨਾ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨੇਤਰ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਹੈਗਾ ਕਾਮ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ (ਲੱਜਾ) ਰਲ ਕੇ ਕਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਸੁਭ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਿਯੁ ਤੇਰੇ ਓ ਨੈਣ ਬੰਦਿਆ,

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ ਤੋਂ ਹੀਣੇ।

ਪ੍ਰਿਯੁ ਲੋਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੧੦

ਬੇਗਾਨੇ ਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੈਣ ਨੇ। ਲੱਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੂੰ ਆਸਰਾ ਲੈ ਬਾਣੀ ਦਾ। ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਲ ਤੇ ਕਾਮ ਵੈਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਾਂ ਫਤਹਿ ਪਾਈਏ। ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੁੱਖ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦਇਆ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਜੀਭ ਤੋਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਦਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਥੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਹੈ ਕੋਈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਇੱਥੇ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕ੍ਰੋਧ? ਕਹਿੰਦੇ, ਖਿਮਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੈਨੂੰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਖਿਮਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਵਾੜ ਦੇ ਓਹਲੇ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਦੱਸ ਸਾਲ ਦਾ, ਕੋਈ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ, ਕੋਈ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ। ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਹੈ ਉੱਚੀ, ਉਹਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਬੇਰ ਝਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇੱਟ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਬੇਰੀ 'ਚ ਤਾਂ ਲੱਗੀ ਨਾ, ਉੱਪਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਉਤੇਂ ਗਿਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਚ ਲੱਗੀ, ਬੜਾ ਦਰਦ ਹੋਇਆ। ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਚੰਗੀ ਹੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ਬੰਦਾ ਜਿਹਨੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਮੇਰੇ? ਜਾਓ ਪਤਾ ਕਰੋ।

ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰਖਿਅਕ ਸੀ ਦੌੜ ਕੇ ਗਏ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਤਮਾਚੇ

ਮਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ, ਬਾਹਾਂ ਮਰੇੜ ਲਈਆਂ, ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਕੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਮਰੇੜੀਆਂ ਨੇ, ਕੁਛ ਅਕਲ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ, ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਇੱਟ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਛ ਵਿਗਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੁਣ ਦੇਖੋ, ਕ੍ਰੋਧ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਾਰੋ, ਗਲ ਵੱਢ ਦਿਓ ਇਹਦਾ। ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਰੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਇੱਟ।

ਅੰਗਰੱਖਿਅਕ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਲੱਗੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਬੇਟਾ, ਡਰੋ ਨਾ, ਸਹੀ-ਸਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੇਰ ਝਾੜਦੇ ਸੀ। ਬੇਰੀ ਦੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਗ ਗਈ। ਬੇਰੀ 'ਚ ਲੱਗੀ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਇਆ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਖਿਮਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜਗੀਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਕਿ ਇਹ ਬੇਰੀ ਦੇ ਇੱਟ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਬੇਰੀ ਬੇਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਦਸੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਰਾਜਾ ਵੀ ਝੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ? ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜਗੀਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਬੱਚਿਓ! ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਨਾ ਮਾਰਿਓ, ਫੇਰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿੰਨੀ ਖਿਮਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਖਿਮਾ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਅੱਗੇ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਿਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆ ਗਿਆ ਅੱਗੇ। ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਕੀਰਤੀ, ਜਸ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਲੋਭ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲੋਭ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇੱਜ਼ਤ ਸਾਡੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ।

ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਡਾਕੂ ਆ ਗਏ, ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੁਥਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਡੇਰਾ ਲੁੱਟ ਲਿਆ, ਸਭ ਕੱਪੜੇ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕੱਪੜੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਥਰਾ ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇਕੱਲੀਓ

ਕੁਪੀਨ ਰਹਿ ਗਈ ਉਹਦੇ ਤੇੜ। ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਡਾਕੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਪੀਨ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ, ਮੈਂ ਨੰਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇੜ ਜੋਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਐਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਲ ਫੇਰ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨੱਚਦਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਗਨ ਹੀ ਕਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜੇ ਮੇਰੀ ਕੁਪੀਨ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੰਤੋਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ। ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਵੀ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਮੋੜ ਕੇ ਸੁਥਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਬਣਾ ਲੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣਾ ਸੀ, ਰੋਣਾ ਸੀਗਾ ਜੇ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਕੁਛ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਸਨੇ।

ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਦਰਸੀ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਠ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਖਾਣਾ ਦੇਵੇ, ਸੋਹਣਾ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਰੁਲਦਾ ਖੁਲਦਾ ਜਦ ਚੰਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਵੇਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਬੜਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੈਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਹਾਲ 'ਚ ਵੀ ਹੋਵਾਂ, ਠੀਕ ਹੀ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਸੇਠਾਣੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਉਹ ਬੱਚਾ। ਉਹ ਲੈ ਗਈ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ। ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਉਹਨੂੰ ਪਾਲਿਆ। ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਉਹਨੂੰ ਰੱਖਿਆ, ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬੇਟਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਹੈਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਸੀ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸੁਖੀ ਸੀ, ਇਥੇ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕੋਈ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਖਰਾਬ ਹੈਂ? ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਲੜਕੇ! ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੇਠ ਤੇ ਸੇਠਾਣੀ ਕੋਲ ਸੀ ਜਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸੁਖੀ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਵੀ ਸੁਖੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ

ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਸੁਖੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ।

ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਧਨ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹਾਥੀਆਂ, ਘੋੜਿਆਂ, ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਨ, ਪੈਸੇ ਦਾ, ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਧਨ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਧਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਦ ਸੰਤੋਖ ਆ ਗਿਆ -

ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰੁ ਸੋ ਰੰਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੩

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਉਸਦੇ ਵਿਚ। ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਭ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਧੀਰਜ ਆ ਗਈ। ਧੀਰਜ ਨੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਧੀਰਜ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੜਾ ਧੀਰਜੀ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਧੀਰਜੀ ਬੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਕੇ ਆਦਮੀ ਕੰਬਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਨਿਰਦਾਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਧੀਰਜੀ ਬੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦੇਖੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਾਧੂਆਂ 'ਚ ਸਵਾਲ ਚੱਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਆਸਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਨਾਗੇ ਸੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਨਾਗਾ ਸਾਧੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੰਤ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਬਾਬਾ ਜੁਆਲਾ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਅੱਜ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜਮਾਨੇ 'ਚ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਚੰਗਾ। ਮੈਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ਇੱਥੋਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਖੇਵਾਲ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਸੰਤ ਜੁਆਲਾ ਸਿੰਘ। ਕਹਿੰਦੇ ਔਹ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਸਰਮ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ।

ਕਿੱਥੇ ਹੋਏ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਭੁੰਜੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ।

ਟੋਲ੍ਹਦਾ-ਟੋਲ੍ਹਦਾ, ਚੋਅ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਛਾਉਂ ਸੀ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਬਈ

ਬਾਬਾ ਕਿੱਧਰ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਔਹ ਪਏ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਥੇ?

ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਔਹ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ?

ਔਹ ਖਾਕੀ ਚਾਦਰੇ ਵਾਲੇ।

ਅੰਦਰੋਂ ਡਰੇ ਵੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਿਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਗੱਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੁਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ?

ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪਏ ਨੇ, ਮੂੰਹ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹਨੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜੁੱਤੀ ਸਣੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੌਲੀ ਦੇ ਕੇ ਹੱਥ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ। ਚਰਨ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨ ਭਾਗ! ਧੰਨ ਭਾਗ। ਤੂੰ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਹਨੇ ਚਰਨ ਛੁਡਾ ਕੇ ਠੋਡਾ ਮਾਰਿਆ। ਠੋਡਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਆ-ਪਿਆ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬਖਸ਼ੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘਾਂ! ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਧੀਰਜੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਏਗਾ, ਹੁੰਦਾ ਅਗਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ ਉਹਦੇ ਨਾਲ, ਵੱਢ ਖਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਥਲਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੋਰਿੰਡੇ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਰੰਗੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ, ਉਥੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਭੂਤ ਕੱਢਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਲਾਭ ਸਿੰਘਾਂ! ਕਾਹਨੂੰ ਉਲਟੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸੀ, ਭਾਈ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਸਮਝਿਆ ਮੇਰੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਉੱਠਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਨੂੰ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਲੇ ਕੰਬਲ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਨਾਲੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਬੜੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਇਹਨੂੰ ਕੁੱਟਣਗੇ ਆਪਸ ਵਿਚ। ਉਹ ਰੇਲ ਦੀ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੋਰਿੰਡੇ ਕੋਲ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਤੁਰੇ ਕਿ ਚਲੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਉ! ਉਰ੍ਹੇ ਆਓ, ਉਰ੍ਹੇ, ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਓਂ, ਆਹ ਡਾਹਾਂ

ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਬੜਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹਿ ਜਾਓ, ਬਹਿ ਜਾਓ। ਸਾਰੇ ਬਿਠਾਲ ਲਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸੂਰ ਕੀਹਦਾ ਹੈ? ਕਸੂਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੀ, ਉਹ ਭੂਤ ਕੱਢਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੇ ਭਾਈ, ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਕੰਬਲ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਜੇ ਕੰਬਲ ਲਾਹ ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੋਇਆ, ਸੋ ਇਹ ਧੀਰਜ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਣ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਹਰੇਕ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜ ਏਕ ॥

ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੇਉ ਖੋਦੈ ਕੇਉ ਚੰਦਨ ਲੇਪ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਲਈਆਂ ਬਾਕੀ ਉਹਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ। ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਤੇ ਪਾਓ ਕਾਬੂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਮਾਇਆ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੱਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਏ ਮਰਨ ਵੇਲੇ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਸੱਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਨੇ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ, ਆਪ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਮਹਿਲ ਸੀ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ (ਤ੍ਰੇਝਾਂ ਪਈਆਂ ਵਾਲਾ), ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਨਿਕਲਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਆਈ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਰਿਓ ਨਾ ਭਾਈ। ਫੇਰ ਹਟਾ ਦੇਣ ਫੇਰ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਹਟਾਉਣ ਫੇਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਫਣ ਫੈਲਾ ਲਿਆ, ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸਾਡਾ ਗੜ੍ਹਵਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜਲ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰਿਓ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ। ਚੂਲੀ ਭਰੀ, ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਗਿਰ ਕੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਧੂਆਂ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਵਿਚੋਂ, ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਵਾਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ, ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸੱਪ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁੰਥੀ ਸੀਗਾ, ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਪੈਸੇ 'ਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਪੈਸਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਪੈਸਾ, ਐਧਰੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਓਧਰੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਪੈਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤਾ ਤੇ ਜਦ ਮਰਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਥੇ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਫੇਰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ - **ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥ ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥** (ਅੰਗ - ੫੨੬)

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਗਿਆਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਸੋ ਇਹਦੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਏ। ਮੇਰੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਜਾਣ। ਮੇਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣ ਜਾਣ, ਮੇਰਾ ਔਹ ਬਣ ਜਾਏ, ਆਹ ਬਣ ਜਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵੀ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਣਦੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਪ੍ਰੀਤਾਂ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣਾ ਲਵਾਂ, ਔਹ ਕੋਠੀ ਲੈ ਲਵਾਂ, ਔਹ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਲੈ ਲਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਉਹਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੂਤ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਨੇ, ਨਾਲ ਮੰਡਲੀ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਜੈਪੁਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਥਾਉਂ ਵੀ ਹੈ ਭਾਈ? ਉਥੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮੁੰਡੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਪੈਸ਼ਲ ਥਾਉਂ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੜਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਗਿਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਔਹ ਦੇਖੋ ਕੋਠੀ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਆਹੀ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜਾਓ, ਕੋਠੀ ਸਾਫ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਓ।

ਸੰਤ ਚਲੇ ਗਏ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਸੁੰਨੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ

ਭੇਤ ਹੈ ਏਸ ਗੱਲ 'ਚ। ਰੋਜ਼ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਨਿੱਤ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕੁਛ ਹੋਏਗਾ। ਜਾ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਫਾਈ ਕਰੋ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਕਰੋ, 20-22 ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ। ਕਮਰੇ ਛਾਂਟ ਲਓ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹੋ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਓ ਸਾਰੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਲਓ, ਬਣਾ ਲਓ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਓ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਗਏ, ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰ ਲਓ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਊ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜ ਗਏ ਰਾਤ ਦੇ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਹ ਉਸੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਕੰਬਦੀ-ਕੰਬਦੀ ਆ ਗਈ, ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਸ ਕੋਠੀ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਵੱਡਾ ਸੇਠ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਮੇਰਾ, ਕੋਠੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਮੈਂ ਬਣਾਈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਕੋਠੀ 'ਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਦੁਖੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਵਗੈਰਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕੋਠੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕੋਠੀ ਜੇ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਆ ਗਿਆ, ਪਸ਼ੂ ਮਰ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਉਡ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਕਰੂਰ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਈ ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇੱਥੋਂ ਨੱਠਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਰਹਿ ਭਾਈ ਕੋਠੀ 'ਚ, ਨੱਠਿਆ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਪ ਤਪ ਵਾਲੇ ਓ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵੀ।

ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਤਾਂ ਬਲ ਕੀ ਚੱਲਣਾ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਬਲ ਲਾ ਕੇ, ਹਾਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨੀਂ

ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇ-ਅਥਾਹ ਫਲ ਹੈ।

ਜੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ 'ਚ। ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਾਠੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇ, ਨਿਤਨੇਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਈਰਖਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਵ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਦਾ ਫਲ, ਬਾਣੀ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਬੈਟਰੀ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਚਾਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕਰੰਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬਾਣੀ ਕਰੰਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਣੀ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਇਆ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਹਲੀ ਪੁੱਟ ਲਓ, ਮਾਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇਹਲੀ ਪੁੱਟੀ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਸੀਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਵਾਂਗੇ, ਦੇਗ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਤੇਰੀ ਗਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਠਹਿਰਾਂਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਈਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਾਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰੱਖਿਆ ਕੋਲੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗਿਆ ਨਾ, ਕੋਲੀ 'ਚ ਪਿਆ ਰਿਹਾ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਸੋਹਣਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਬਣਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਠੀਕ। ਦੁਖ ਵੀ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਘਟ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, 12 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਦੀ ਰੌਲ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਠੀ ਸੀ ਉਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨੇ ਕਰਿਆ। ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ।

ਹੁਣ ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੋਰ ਦੇਹਲੀ ਪੁੱਟ ਲਓ, ਉਥੋਂ ਮਾਇਆ ਕੱਢ ਲਓ, ਦੇਹਲੀ ਪੁੱਟੀ ਮਾਇਆ ਕੱਢ ਲਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਖੰਡਪਾਠ ਜਦੋਂ ਕਰਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਗਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਜੇ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਸਨਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀ ਤਪ ਕਰ ਲਓਗੇ, ਵਾਸਨਾ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰੋਗੇ?

ਵਾਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਜਦ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰੋਗੇ, ਹੁਕਮ 'ਚ ਆਉਂਗੇ, ਫੇਰ ਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਤਪ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਉਹਨੇ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਕਰੋ -

ਤਪ ਜੁ ਤਾਮਸੀ ਸ਼ਮ ਬਹੁ ਦੇਹੀ।
ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਨ ਕੇਹੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ ੧੧੨੬

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਨਾਲ।

ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਪਵਿਨਿ ਸੁਨਿਨਿ ਤੇ।
ਦ੍ਰਿੜ ਉਪਾਸਨਾ ਹੋਤਿ ਗੁਨਨ ਤੇ।

--ਓਹੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਂਤਕੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤਪ ਕਰੋਗੇ, ਉਸ ਕਥਾ ਕਰੋਗੇ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋਗੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰੀਏ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ।
ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੪

ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਹਿਰੰਗ ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਅੰਤਰੰਗ ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰੰਗ ਉਪਾਸਨਾ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ, ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਇਹਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਸਾਧਨ supreme (ਸਰਵੋਤਮ) ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ, ਨਿਰਵਾਣ ਕੀਰਤਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਸਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਫਲ ਬੇਅੰਤ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨ ਪਰਧਾਨਾ।
ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥
ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ ਹਰਿ
ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਗਾਵੋਗੇ ਤੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋਗੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨੋਗੇ, ਆਪ ਵੀ ਤਰ ਜਾਓਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿਓਗੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੁਕਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਾ ਲੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ,
ਮੀਠੇ ਗੁਣ ਤੂੰ ਰਾਮ ਦੇ।

ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ? ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ.....॥

ਅੰਗ - ੨੧੮

ਜਦੋਂ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ-ਗਾਉਂਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ -

.....ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੮

ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਉਤਮੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਵਿਚਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥
ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਕੀਰਤਿ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਉਰਿ ਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਿਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਡਾਕਟਰ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਲਟੀਆਂ ਕਰਾ ਕੇ, ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ। ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਖੂਨ ਵਿਚ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਗ-ਰਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ, ਨਾ ਦਾਨ ਦਿਤੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਬਿਹੁ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਭਾਈ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਵੇ,
ਗਾ ਕੇ ਗੁਣ ਸੱਚੇ ਸਾਈਂ ਦੇ।

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਦੂਜਾ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਜਿਹੜੀ ਬਿਹੁ ਫੈਲੀ ਪਈ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੈਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਬਿਹੁ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾ ਕੇ ਉਹ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਰਬ ਬੈਕੁੰਠ ਮੁਕਤਿ ਮੋਖ ਪਾਏ ॥

ਏਕ ਨਿਮਖ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੦

ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਜੇ ਚਿੱਤ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੇ ਬੈਕੁੰਠ 'ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਥਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ, ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੇ। ਜਿਹਨੇ ਪਾਰ ਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉੱਟ-ਪਟਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੂੰ,

ਮਿਲਦੀ ਨਾ ਸੰਗਤ ਪਿਆਰੇ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਰਮ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਮਿਲਦੀ ਉਹਨੂੰ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਦੂਜਾ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇਗਾ, ਕਥਾ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਪਰੀਛਤ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗਿਆ, ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਆਓ ਭਾਈ ਪਰੀਛਤ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹਦੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਤੇ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਏ ਤੇ ਭਾਗਵਤ ਦੀ ਕਥਾ ਸਰਵਣ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਏਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਆ ਗਿਆ, ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਅੱਠ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸੱਪ ਲੜਨਾ ਸੀ ਉਹਦੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਕਲਜੁਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ, ਤਾਜ ਲਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਬਚਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੋਨੇ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਸੋਨੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚ ਕਲਜੁਗ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਕਿੱਥੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਪ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਰ ਜਾਏਗਾ, ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ। ਉਹਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਮੁਨਾ 'ਚ, ਆਹ ਪਰੀਛਤਗੜ੍ਹ ਹੈ ਮੇਰਠ ਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ। ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਹ। ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਪਹਿਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼, ਕੋਈ ਕੀੜੀ ਵੀ ਨਾ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਿਓ। ਐਸਾ ਮਹਿਲ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਸੱਪ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲੜ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਕਰ ਲਵੇ। ਬੜੇ ਯਤਨ ਕਰੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੂਰਮੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੀੜੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹ

ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਨੂੰ।

ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰੀਛਤ! ਤੇਰਾ ਮਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਥਾ 'ਚ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ।

ਸਹੀ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਾਣੀਆਂ ਕੀ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਰਾਜ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਔਹ ਵਜ਼ੀਰ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਰਾਜ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ, ਔਹ ਫਲਾਣਾ ਜਰਨੈਲ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਔਹ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਲਿਆਵਾਂ ਕਿਵੇਂ। ਸਮਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੌਰ, ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੂੰ ਬੜਾ ਇਨਸਾਫ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਇਨਸਾਫ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ, ਤੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦੇਹ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਘੁੰਮਦੇ-ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਰਫ ਬਹੁਤ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੱਪੜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਰਸਤਾ ਨਾ ਆਵੇ, ਅਖੀਰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਰਫ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਬਰਫ 'ਚ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਇੱਕ ਦੀਵਾ ਬਲਦਾ ਦਿਸਿਆ ਇਹ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਥਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਥਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਜਾਤ ਦਾ ਚੰਡਾਲ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਹੈਂ ਕਸਤੁਰੀ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਤੇਰਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਰਹਿ। ਉਥੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਲਾਂ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੱਡ ਹੀ ਹੱਡ ਪਏ ਨੇ, ਬਦਬੂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੱਕ 'ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਘੋੜਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਘੋੜਾ ਵੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਂ।

ਸੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਨ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਿਕਲਦੇ ਸਾਰ, ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬਦਬੂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਰ ਚੱਕਰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਲਿੱਦ

ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕ ਵੱਧ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਆਈ, ਨੀਂਦ ਨੇ ਪਾਇਆ ਜ਼ੋਰ, ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਠਿਆ ਨਾ, ਚੰਡਾਲ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਰਾਜਨ! ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਝੌਂਪੜੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਜਨ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਰਾਜਾ ਪਰੀਛਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੰਦੇ ਥਾਉਂ ਰਹਿ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਠੀਕ ਹੈ ਬਚ ਗਿਆ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਬਰਫ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਰਾਜਾ ਗਲਤ ਹੋਇਆ ਨਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਗਲਤ ਹੋਇਆ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦਸ, ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਆਹ ਕਾਹਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥

ਇਸ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਾਬ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਲ ਪਈ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਮੈਲ, ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਮੈਲ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਮੈਲਾ ਤੇ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਧ ਪਈ ਹੈ, ਵਿਚੇ ਮਾਸ, ਹੱਡੀਆਂ, ਲਹੂ ਪਿਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਦਸ ਤੂੰ ਗਲਤ ਹੈਂ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈਂ? ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਗੰਦਮੰਦ ਦੇ ਥੈਲੇ 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਕਥਾ ਕਰੀ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਐਸਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਿਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਮੰਗਾ ਲਏ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਛਿਆਧਾਰੀ ਨਾਗ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵੜ ਗਿਆ। ਵੜਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਕੀੜੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਛਤ ਮਰ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੇ ਕਥਾ ਸੁਣ ਲਈ, ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਉਤਾਰੀ ਮੈਲੁ ॥

ਮਹਾ ਪੁਨੀਤ ਭਏ ਸੁਖ ਸੈਲੁ ॥

ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਪਾਇਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਿਉ ਲਾਗੋ ਰੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੮

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਕਰਨਾ। ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਨਾਲ। ਇਕੱਲਾ ਜਿਹੜਾ ਕੀਰਤਨ ਹੈ ਉਹ ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਪਰ ਗਿੱਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਗਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਾਣੀ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹਲਕੀ-ਹਲਕੀ ਕਣੀ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇੱਕ ਬਾਛੜ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਛੜ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਬੁਛਾੜ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘਿਆਈ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਪਾਣੀ ਹਾਂਡੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖੂਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ, ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਾਣੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਥਾ ਜਿੱਥੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤਕ ਗੱਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਗਿੱਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਵਲ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਕਰੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾ ਲਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਝਰਨੂਟਾਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉੱਚੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਮੰਤਰ ਗੋਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉੱਚੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਫੇਰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਾਂਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਬਾਣ ਲੈ ਆਇਓ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ, ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਆ ਜਾਏ ਬਾਣ। ਮੁੰਝ ਦਾ ਬਾਣ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੜ ਲਓ ਇਹਨੂੰ ਸਾਰੇ, ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਆਪ ਫੜ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਛੱਤੀ ਜੁਗ ਦਾ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ, ਸੰਭਲੋ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਈ ਸੀਹਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਗੱਜਣ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੦

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ,
ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹੇ ਮਾਲਕਾ, ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ।

ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ
ਹਰਿ ਆਪਿ ਖੋਲ੍ਹੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਇਕਨਾ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ
ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗ ਨੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ
ਹਰਿ ਦਾਨੁ ਦੇਵੈ ਸਭ ਮੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ
ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੰਗਹਿ ਹਰਿ ਚੰਗੀ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੪

ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਆਪੇ ਹੈ ਰਾਹਕੁ ਆਪਿ ਜੰਮਾਇ ਪੀਸਾਵੈ ॥
ਆਪਿ ਪਕਾਵੈ ਆਪਿ ਭਾਂਡੇ ਦੇਇ ਪਰੋਸੈ ਆਪੇ ਹੀ ਬਹਿ ਖਾਵੈ ॥
ਆਪੇ ਜਲ ਆਪੇ ਦੇ ਫਿੰਗਾ ਆਪੇ ਚੁਲੀ ਭਰਾਵੈ ॥
ਆਪੇ ਸੰਗਤਿ ਸਦਿ ਬਹਾਲੈ ਆਪੇ ਵਿਦਾ ਕਰਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਵੈ ਹਰਿ ਆਪੇ ਤਿਸ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੫੫੦

ਧਾਰਨਾ - ਆਪੇ ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦੈ,
ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ।

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਰੰਗ ਨੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ 'ਚ ਖੇਡ ਰਹੇ ਓ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਿਆਕਰਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਆ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਬੋਲਦੇ ਓ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ 'ਆਪੇ ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ।' ਫੇਰ 'ਤੇਰੀ ਸਾਰ' ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਆਏਗਾ, 'ਉਹਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ।' ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਖੇਡਦਾ' ਤੇ 'ਖੇਡਦੈ' ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਖੇਡਦੈ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ, 'ਖੇਡਦਾ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੀਸਰਾ ਬੰਦਾ।

ਸੋ ਆਪ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚੇ ਓ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਹਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ latest (ਨਵੀਨ ਧਰਮ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਲਾਸ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਦੂਸਰੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ। ਗਲਤ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਦੂਸਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਪਾਖੰਡ ਆ ਗਏ ਸੀ, ਭੇਖ ਆ ਗਏ ਸੀ। ਗਲਤ ਆ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਅਲਾਹਿਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸੀ ਕਿ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਮਗਰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈ ਗਿਆ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਓ ਹੁਣੇ ਹੀ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਓ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ। ਗੱਲ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੋਝ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਕਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੀਆਂ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਕੱਟੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਉਹ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਿੰਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ, ਸਭ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ ਕਰਨਾ, ਦੋ ਨੇ ਚਾਰ ਕਰਨੇ, ਚਾਰ ਨੇ ਅੱਠ ਕਰਨੇ। ਅੱਠ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਰਨੇ। ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਹ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਪੁੰਨ ਉਹਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ, ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ, ਸੱਚ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਲਾਈਏ, ਜਿਸ ਬੋਲੀ 'ਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬੋਲੀ 'ਚ ਬੋਲੀਏ। ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੱਸੋ। ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਜਾਗ ਪਈਆਂ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੱਠਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਾਗੇ ਹੋਏ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਨਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹਨੂੰ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਆਪ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਦੇ ਨੂੰ ਮੁਦਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਹੁਣ ਜਿਸ ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ 24 ਘੰਟੇ ਜਪਾਂਗਾ ਤੇ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਸਦੀਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਰੰਗ-ਮੰਚ 'ਤੇ (ਸੌਂਪਿਆ ਕਾਰਜ) ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਡਰਾਮਾ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ part ਅਦਾ ਕਰਕੇ, ਚੰਗਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾੜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਗਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲਣਾ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਹਵਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਝਲਕਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੁਨ ਚਲ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਧੁਨ ਓਧਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਭੁੱਲਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਛਟਪਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਧੁਨ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾ ਮਹੀਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਹਾਲਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ-

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਇਹਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ।

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭

ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਭਰਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ।

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭

ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਮਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਧੁਨ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਨਾਮ ਦੀ।

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਹੁਣ ਦੂਜਾ, ਹੁਣ ਤੀਜਾ, ਹੁਣ ਚੌਥਾ..., ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਭੁਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਨਾਂ ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਕਰਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਚਿੱਤ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਭੁੱਲ ਗਿਐਂ, ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਦਇਆਲ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਹ ਜੀਵ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਸ-ਸਾਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ 101 ਜਨਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਗਏ, ਪਹਿਲਾ ਦੂਜਾ, ਚੌਥਾ ਦਸਵਾਂ, ਪੰਦਰਵਾਂ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਭੁੱਲਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ-

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਧੁਰਹੁ ਹੀ ਹੁਆ ॥

ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਕਰਿ ਪੁਤਲਾ ਕੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣਾ, ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਪੁਤਲਾ ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਸਾਹੈ ਕੈ ਫੁਰਮਾਇਅੜੈ ਜੀ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਆਇ ਪਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ -

ਜਿਥੈ ਅਗਨਿ ਭਥੈ ਭੜਹਾਰੇ ॥ ਉਰਧ ਮੁਖ ਮਹਾ ਗੁਬਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਮਹਾਂ-ਗੁਬਾਰ, ਚਾਨਣੇ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕਿਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗ ਫੜ-ਫੜ ਕਰ ਕੇ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ

ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੂਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਚੀਆਂ ਹੀ ਖਾ ਲਓ, ਪੇਟ 'ਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੀ ਰਿੱਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਰਿੱਠੋ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਮਾਲੇ ਸੋਈ ਓਥੈ ਖਸਮਿ ਛੁਡਾਇ ਲਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਉਥੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਕੀ ਚੱਲੀ-

ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਬੜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਜੀਵ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਰ ਚਿੱਤ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿਣੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੁ ਜਣਿਓਹਿ ॥

ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਡੋਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਤੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਦੀਆਂ ਹੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੂੰ।

ਆਵੈ ਜਾਇ ਭਵਾਈਐ ਜੋਨੀ ਰਹਣੁ ਨ ਕਿਤਹੀ ਥਾਇ ਭਇਆ

॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜੂਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

ਮਿਹਰਵਾਨਿ ਰਖਿ ਲਇਅਨੁ ਆਪੇ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤੁ ਸਭਿ ਤਿਸ ਕੇ ਥਾਪੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ -

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਕਹਿੰਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ, ਉਹ ਦਿਆਲੂ ਹੈ, ਕਰੂਰਤਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਜਿਣਿ ਚਲਿਆ

ਨਾਨਕ ਆਇਆ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਬਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਉਹਨੇ ਜਨਮ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੇ ਗਨੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਕਹਿੰਦੇ ਸਫਲ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ; ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਦਾ, ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਸਫਲ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਰਗਾਹ 'ਚ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਉਥੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਉਹ anti matter (ਨਿਰ-ਪਦਾਰਥ) ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਰੀਰ ਚਾਹੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਭਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਸਰੀਰ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਚੁਟਕੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਾਲ ਦਾ ਡਰ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ, ਇੱਕ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਖਰਬਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਖਰਬਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਖਰਬਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਆਣਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਬੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਐਨੀ ਹੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹਾਲੇ ਤੱਕ, ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਓ, ਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਹਉਮੈ ਦੇ ਝਖਣਾ ਝਾਖ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਤੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਜਗ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਫਸਿਆ।

ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਨਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਮਿਟਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿੰਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਣੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫਿਲਾਸਫਰ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਬੜੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ

ਵਾਲੇ, ਹਵਾ 'ਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ, ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਇਥੋਂ ਲੰਮੀ ਬਾਂਹ ਕਰਕੇ ਗੰਗਾ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ, ਇੱਕ ਕਟੋਰੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਵੱਡਾ ਸਾਗਰ ਭਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਇਆ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਦਾ। ਉਹ ਟਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਿਟਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ ਲਾਇਆ ਦੀਆ ਸਮੁੰਦ ਮੰਝਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਤਾ -

ਕੰਧੀ ਦਿਸਿ ਨ ਆਵਈ ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਅਗਲਾ ਕੰਢਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰਿਹਾ ਨਾਂਹ ਓਧਰ ਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵੰਝੀ ਹਾਥਿ ਨ ਖੇਵਟੁ ਜਲੁ ਸਾਗਰੁ ਅਸਰਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਨਾ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਪੂ ਨੇ, ਨਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤੇ ਜਲ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਹੈ -

ਬਾਬਾ ਜਗੁ ਫਾਥਾ ਮਹਾ ਜਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਛੋਟੇ ਜਾਲ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜਾਲ 'ਚ ਜਗ ਫਸ ਗਿਆ।

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਉਬਰੇ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਤੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਏਸ, ਮਹਾਂ ਜਾਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਤੇ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਤਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਮਨੋ, ਤਨੋ ਹੋ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨ ਲਵੇ। ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਭਵਜਲ ਤਰ ਜਾਈਦੈ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਜਪ ਕੇ।**

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਭਵਜਲ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਅਕਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਨੇਕੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ।

**ਲਖ ਨੇਕੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਲਖ ਪੁੰਨਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਲਖ ਤਪ ਉਪਰਿ ਤੀਰਥਾਂ ਸਹਜ ਜੋਗ ਬੇਬਾਣੁ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਤਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਬੋਹਿਥਾ ਸਬਦਿ ਲੰਘਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਦੋਂ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਏਸ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਲੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਥੇ ਪਵਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਅਗਨ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਤਿਥੈ ਪਵਣੁ ਨ ਪਾਵਕੋ ਨਾ ਜਲੁ ਨਾ ਆਕਾਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਸਚਾ ਸਚਿ ਨਾਇ ਭਵਜਲ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਇਹੀ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੰਘੇ ਸੇ ਪਾਰਿ ਪਏ ਸਚੇ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਲੰਘੇ ਕਿਵੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਲਿਵ ਲਾ ਲਈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਆਵਾ ਗਉਣੁ ਨਿਵਾਰਿਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸੀ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਜੋਤੀ 'ਚ ਜੋਤ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮਤੀ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ ਸਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਸੱਚ 'ਚ ਸਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਪੁ ਪਿੜਾਈ ਪਾਈਐ ਬਿਖੁ ਅੰਤਰਿ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਮਹਾਰਾਜ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਭੇਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਰੂਪ ਬਣਾਓ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਮੈਂ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਊਂਗਾ। ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਪਾ ਦੇਈਏ ਪਿਟਾਰੀ 'ਚ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵਿਹੁ ਹੈ ਤੇ ਝੁੰਜਲਾਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮਨ 'ਚ ਉਹਦੇ ਰੋਸ ਹੈ -

ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਈਐ ਕਿਸ ਨੋ ਦੀਜੈ ਦੋਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਲਈ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ। ਹੁਣ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀਹਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਈਏ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਰੜੁ ਜੇ ਸੁਣੇ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੰਤੋਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਗੁਰੂ ਗਾਰੜ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲੈ ਕੇ, ਗਾਰੜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਸੁਣੇ ਤੇ ਫੇਰ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਲਾਏ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਐੱਸੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ “ਨਾਮ ਜਪਣ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਡ ਛਕਣ” ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰ ਦੁਰੇਡੇ

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ (ਇਕ ਅਫੁੱਲ ਯਾਦ)

ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ੧੨ ਸਾਲ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਰਾਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੁਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ। ਫਲਸਰੂਪ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਝਲਕ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਬਲੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਅਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਨ 1978 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣਾ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਜੰਝੇਦਾਰੀ ਸੌਂਪੀ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਥਾਪਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ 1986 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਅਲੂਭ ਨੌਂ ਜੁਆਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਸਮਰਪਨ ਭਾਵਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ ਉਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਬਾਪਰ ਕਾਲਜ' ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸਿਵਿਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਦਰ ਇਕ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਂਗ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਛਤੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ

ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ, (ਨੇੜੇ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 781 3ਬੀ। ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 'ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ' ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਇਹ ਨੌਂ ਜਵਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾਨ ਹੋਈਆਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਸੇਵਾਵਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ 'ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ' ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ 18 ਫਰਵਰੀ 1988 ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਤਰਾਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਰਖਵਾ ਕੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਿਆਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰੇਡੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸ਼ੋਕ ਨਗਰ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਵਾਰਗੜ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ "ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਿਆਮ ਸਰ"

ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਣਖੋਂਕ ਮਿਹਨਤ ਸੱਦਕਾ ਏਥੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਝਲਕ ਉਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 16 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਰ ਸਾਲ ਮਹਾਨ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ' ਅਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਅਮਿਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਉਤਰਾਖੰਡ,

ਪਿੰਡ ਚਮਾਰੂ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਪਿੰਡ ਝੰਬੇਲਵਾਲੀ (ਨੇੜੇ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਤੋਂ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਰੋਜ, ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਕਥਾਕਾਰ, ਰਾਗੀ, ਢਾਦੀ ਜੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਸਬਦ ਗੁਰੂ' ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਥਕ ਢਾਡੀ, ਭਾਈ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਢਾਡੀ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਥਾਵਾਚਕ, ਗਿ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌਹਰ, ਗਿ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਪੀ, ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ, ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁਬੀਆ ਨੰਗਲ, ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਟਰੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ (ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਥੇ ਹਜਾਰਾਂ ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹਰ ਰੋਜ ਠਾਠਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਊਰਜਾ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ, ਜਥੇਤੀਰਾਦਿਤਿਆ ਮਾਧਵਰਾਓ ਸਿਪਿੰਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਅਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ.ਬੀ.ਪਰਜਾਪਤ, ਮੁਗਵਣੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲੂਖੇੜਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਜਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਜੀ, ਜਿਲਾ ਅਧਿਅਕਸ਼

ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਅਨੰਦ
ਮਾਣਿਆ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਫਲਸਰੂਪ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਦਿਨ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਫਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਡਿਸਪਲਿਨ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਨ ਕਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬਸਤਰ ਧੋਣੇ, ਕੱਪੜੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਕੇ ਦੇਣੇ, ਜੋੜੇ ਪਾਲਸ਼ ਕਰਨੇ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਅਕਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਲਹੁਣਯੋਗ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸਮੇਂ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 16 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ।

ਅਖੀਰ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ।

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੰਡਾ ਸਾਹਿਬ (ਦੁਆਬਾ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਿਤਾਰਗੰਜ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨੇਕਾਂ ਜੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਾਂਝ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਹਰ ਸੁਭ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇਗਾ। ਟਰਸਟ ਦੇ ਜੱਥਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਦਿਵਾਨ ਸੱਜਦੇ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸਾਂਝ ਵਧਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਜੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰੰਤਰ ਪਿਛਲੇ 19 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੋ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਇਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਆਪ ਜੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰ-ਵਿਘਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਝਾਂ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੀ ਭੋਟਾ ਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰੀ ਵੰਡੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਦਿਤੀ ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਦਾਰਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੱਥਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਸਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ, ਰੂਹਾਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕੈਸਟਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਕੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰ-

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਰੋਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ' ਅਤੇ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ' ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ, ਅਰਦਾਸ ਆਦਿ ਸੰਮਿਲਤ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਇਨਾਮੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਦਾਖਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਘੜਨ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਕੇ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਸਟਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸ੍ਰੀ ਕੋਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਉਸਨੂੰ ਮੰਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮਾਗਰਮਛੁ ਫਹਾਈਐ ਕੁੰਡੀ ਜਾਲੁ ਵਤਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਕੁੰਡੀ ਪਾ ਕੇ ਮੱਗਰਮਛੁ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਦੁਰਮਤਿ ਫਾਥਾ ਫਾਹੀਐ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਪਛੋਤਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਖੋਟੀ ਮੱਤ 'ਚ ਪੈ ਕੇ, ਮਨ ਦੀ ਮਤ 'ਚ ਪੈ ਕੇ, ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਹ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪਛੋਤਾਉਂਦਾ ਹੈ-

ਜੰਮਣ ਮਰਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੋਟਿਆ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਤ, ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਸ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਇਹਦੇ ਗਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਕਿਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ -

ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਪਾਇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਬਿਖੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਆਹ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ego (ਹਉਮੈ) ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਠਗਮੂਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਵਟੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁੰਘਾ ਕੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੋਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਹਰ ਵਕਤ ਇਹਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਬਿਹੁ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਜਿਹੜੀ ਬਿਹੁ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਫੈਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਦੇ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈਲ ਨੇ ਸਾਡੇ। 72 ਕਰੋੜ, 72 ਲੱਖ, 72 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸੌ ਬਲੱਡ ਚੈਨਲਜ਼ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਹੁ ਫੈਲ ਗਈ ਹਉਮੈ ਦੀ। ਦੱਸੋ, ਬਿਹੁ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੱਢ ਦਏਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੱਢ ਸਕਦਾ। ਮੰਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਲ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਏ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬਿਹੁ ਲਹਿੰਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਰਾ ਜੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੁ ਸੇ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੯

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ। ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ। ਜਿਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੇ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ੭ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਜਿਹਨੂੰ ਸਹਿਜ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵਿਹੁ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੇਖ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਉਤਰਦੀ ਨਹੀਂ। ਭੇਖ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਪ ਨੂੰ ਪਟਾਰੀ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭੇਖ ਬਿਹੁ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਖਰਾਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਰਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਧੰਦੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਐਨੇ ਛੇੜ ਲਏ, ਇਹ ਧੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁਨੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਬਈ ਧੰਦਿਆਂ ਨੇ ਘੋਰ ਕੇ, ਮਰਨਾ ਇਹਨੂੰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚਲਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ -

ਧੰਧੈ ਧਾਵਤੁ ਜਗੁ ਬਾਧਿਆ ਨਾ ਬੂਝੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੦

ਇੱਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਧੰਦਿਆਂ ਨੇ। ਵੀਚਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ -

ਜੰਮਣ ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧੁ ਗਵਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੦

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਕੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ, ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਜੇ ਵੀ ਧੰਦੇ ਕਰਕੇ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲਵਾਂ। ਕਿਥੋਂ ਕਮਾ ਲਵੇਂਗਾ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਓਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਮਨਮੁਖ ਹੈ -

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਸਚਾ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੦

ਫੇਰ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉੱਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੂੰ ਖਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਸ਼ੀਸੇ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਅੰਦਰ। ਪਛਾਣ ਕਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ। ਪੁੱਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਲਗਦਾ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਹੀ ਪੁੱਛਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਨਾ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖ ਲਓ ਕਿ -

ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਓਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ। -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੁਰਿ ਦੁਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੇ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੇ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਉਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੭

ਇਹ ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਨੇ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ। ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ। ਦਿਬਯ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ, ਦਿਬਯ ਨਾਸਕਾ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ, ਦਿਬਯ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ, ਦਿਬਯ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ? ਰਸ ਰੂਪ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਪਰਸ਼ ਹੈ, ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀ ਨੇ। ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਬੰਦਾ। ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਅਨੰਦ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕੋਹ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਉਹਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਿਬਯ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਝਾਕੀ ਦੇਖ ਲਓ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਦੀ ਝਾਕੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਹਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਲਓ, ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਅਨੰਦ 'ਚ ਗੋਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੋ ਇਹਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਪਛਾਣ ਲਵੇ-

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਖਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੭

ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਦਰਜਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਾਉਂਦੇ ਮੋਖ ਦੁਆਰ, ਜਦੋਂ ਖਸਮ ਪਛਾਣਿਆ।

ਜਦੋਂ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਅੰਦਰ, ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਉਗਮ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੁਹਣ ਪੰਜਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਬੋਲੈ ਬੋਲਣਹਾਰੁ ॥
ਸਚੁ ਚੁਗੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਐ ਉਡੈ ਤ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੦

ਫੇਰ ਉਹ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਚੁਗਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੁਨ ਆਪੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ vibration (ਝਰਨਾਹਟ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਕੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਝੁਣ-ਝੁਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੁਡਦਾ ਹੈ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਛੁਡਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਖਸਮੁ ਪਛਾਣੀਐ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੦

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੁਣੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਭਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗੋਤ ਉਸ ਦਾ ਉਪਲ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਗੱਜਣ ਉਪਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਬਚਨ ਉਚਰਦੇ ਨੇ, ਮਸਤ ਹੁੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ 'ਚ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਪੰਨ ਨੇ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬਚਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤੇ 100% ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਧੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀ। ਦੇਖਿਆ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਸਾਨੂੰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਸੀਹਾਂ ਉਪਲੁ ਜਾਣੀਐ ਗਜਣੁ ਉਪਲੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੧੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਅ ਗਏ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲੇ ਪਾ ਲਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਦੱਸੋ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਹੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ -

ਧਾਰਨਾ - ਅਨਿਕ ਜੋਨ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਜੀ,
ਕੋਟ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮ ਆਇਆ ਪਿਆਰੇ।

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੬

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥

ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੀਤੇ, ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਕਰੋੜਾਂ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਾਂ -

ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਿ ਆਇਆ ਪਿਆਰੇ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੦

ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਬੈਲ ਬਣ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ, ਖੋਤਾ ਬਣ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ, ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ, ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਬਣ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ।

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਿਸਰਿਆ ਪਿਆਰੇ ਬਹੁਤੀ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੦

ਵਿਸਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਜਾ, ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਭੁਗਤਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ -

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਛੁੜੇ ਵਿਛੁੜਿ ਜੁੜੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੮

ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਜੁੜੇ। ਫੇਰ ਵਿਛੁੜ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਵਿਛੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜੁੜ ਗਏ -

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ ਮੁਏ ਜੀਵੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੮

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਕੇ ਮਰੇ, ਮਰ-ਮਰ ਕੇ ਫੇਰ ਜੰਮੇ -

ਕੋਤਿਆ ਕੇ ਬਾਪ ਕੋਤਿਆ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੁਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੮

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਦੇ ਬਾਪ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਐਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਫਲਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਦਾ ਫਲਾਣਾ। ਤੇਰੇ ਹੁਣ ਦੇ ਇਹੀ ਪੁੱਤਰ ਬੋੜਾ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਖਰਬਾਂ ਪੁੱਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਖਰਬਾਂ ਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈਂ, ਬਾਪ ਤੇਰੇ ਖਰਬਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਖਰਬਾਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਵਿਆਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਖਰਬਾਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੋਝੀ ਆਈ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ।

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ ਬਣੇ।

ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਕਿਆ

ਜਾਤੀ ਕਿਆ ਹੁਣਿ ਹੁਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੮

ਨਾ ਅਗਲੀ ਗਣਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਿਛਲੀ ਗਣਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਬੰਨਾ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਬਸ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਜਰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕੀ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਆਪ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲ ਜਾਣ ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਨੂੰ ਕਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਹੋਏਗੀ, ਧੀਰਜ ਹੋਏਗੀ, ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋਏਗਾ, ਅਹਿੰਸਾ ਹੋਏਗੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਤਵ ਕੇ ਦੁਖ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਗਾਈਡ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ। ਧਾਰਮਕ ਜੀਵਨ 'ਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਪ ਸਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੰਗ ਕਰਦਾ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਖ-ਸੌਖ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸਹਿ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਅਹਿੰਸਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ'। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਪਛਾਣੇ', ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ, ਹੱਥ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਿਠਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੁੜੱਤਣ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿੱਕਾਪੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੌਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ - ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਘਰ-ਬਾਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਆਤਮ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸਾਰੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਚਰਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਾਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ,

ਜਿਹਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਅਰਥ - ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਸਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਾਰਜ ਸਾਧਣ ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਪਦਾਰਥ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਉਹਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਥੁੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ, ਮੰਗਦਾ ਨਾ ਫਿਰੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ, ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਭਜਨ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਜਨ ਨਿਰਵਿਘਨ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੇ ਚੌਥੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੰਮਣ ਮਰਨਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੇਵੋ। ਇਹਦੀ ਮੰਗ ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨੇ,
ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਪਿਆਰੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨੇ। ਬਾਣੀ 'ਚ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਵਸਿ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ॥

ਤੀਨਿ ਸਮਾਏ ਏਕ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ, ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ, ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਵੀਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤਾਂ ਇਹ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਪਦਾਰਥ ਹੋਰ ਨੇ। ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਸੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸੀ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਕਿ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ। ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਅਰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਘਾਟਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਵਿਚ। ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਔਕੜ ਨਾ ਆਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮੋਕਸ਼ ਪਦਵੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਹ ਕੋਇਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ ਬਹੁਤ ਦਇਆ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਦਿਆਲੂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰੁਣਾ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,

ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਲੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਚਲੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਦੀ ਪੈੜ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪੈੜਾਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਸਭ ਕੁਛ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਪਦਾਰਥ। ਨਿਤ-ਨਿਤ ਜਾਗਰਣ ਕਰੋ।

ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਜਾਗਰਣ ਕਰੋ। ਸੌਂਦੋਂ ਨਾ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਮ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀਆਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੌਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੱਚੇ ਹੋਰ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਮਤਲਬ ਅੱਠ ਘੰਟੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਸੱਤ ਘੰਟੇ, ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਨਾ ਸੌਂਵੋ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਲੈਣੀ ਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ, ਸਤਿਸੰਗ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਤ-ਨਿਤ ਜਾਗਰਣ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨਾ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ। ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਮੇਰਾ ਐਨਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੇ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਐਸਾ ਹੈ -

ਨੈਂ ਲੰਘੀਂ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।

ਨਦੀ ਲੰਘ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਕੜਾਹੀ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇਰੀ। ਪੀਰ ਜੀ, ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਨਾ ਡੋਬ ਦੇਵੀਂ। ਜਦੋਂ ਲੰਘ ਗਏ ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਪੀਰ, ਕਿਹੜਾ ਪਾਣੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਲ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ ਹਿਸਾਬ।

ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖਜੂਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਤਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਹੱਥ ਝੂਠੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਖਜੂਰ ਹੈ ਉੱਚੀ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਦੇ, ੨੫ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰੂੰ। 30 ਕਿਲੋ ਘਿਉ ਬਣਦਾ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ, ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਦਾ ਹੈ, 25 ਰੁਪਏ ਦਾ। ਬਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਲਾਹ ਦਏਗੀ ੨੫ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੁੱਖਿਆ ਹੈ। ਐਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਰਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, 25 ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਮਣ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਖਾਏਗਾ ਕਿਹੜਾ ਇਹ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵੀਹ ਕਿਲੋ ਘਿਉ, ਵੀਹ ਕਿਲੋ ਆਟਾ, ਵੀਹ ਕਿਲੋ ਚੀਨੀ, ਅੱਸੀ ਕਿਲੋ ਪਾਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕੁਵਿੰਟਲ 40 ਕਿਲੋ ਬਣ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਬੰਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਣਗੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਗਲਤ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ, ਢਾਈ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਪਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਢਾਈ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਕੜਾਹੀ ਭਰ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ

ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਬੈਠ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਗਜ਼ ਉੱਚਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਥੱਲੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਲਾਇਆ, ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਖਜੂਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਏ, ਨਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਈਏ। ਆਪਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਰੁਚੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਕੱਢੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਿਲ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸਤਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਮਦੂਤ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ। 25 ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਧੀ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਵਾਕ ਕਿਹਾ ਤੇ ਪਾਰ। ਬੀਮਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾ, ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਐਨੀ ਚੀਜ਼ ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਾਈ! ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਰੁਚੀ ਜਾਗ ਪਵੇ ਬਾਣੀ ਦੀ, ਅਗਲਾ ਜੀਵਨ ਇਹਦਾ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਨਾ ਬਣੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਿਤ ਨਿਤ ਜਾਗਰਣ ਕਰਹੁ

ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਨੰਦੁ ਜਪਿ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੦੧

ਸਦਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੁਖ ਆਏਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਪੋ ਤੁਸੀਂ। ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ।

ਮਨ ਇਛੇ ਫਲ ਪਾਵਹੁ ਸਭੈ ਫਲ ਪਾਵਹੁ ਧਰਮੁ ਅਰਥੁ ਕਾਮ ਮੋਖੁ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਭਗਤ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੧

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਵਿਚ ਇਛਿਆ ਆ ਗਈ, ਉਹੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, 'ਮਨ ਇਛੇ ਫਲ ਪਾਵਹੁ' ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ 'ਸਭੈ ਫਲ ਪਾਵਹੁ' ਸਾਰੇ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਣਗੇ। ਧਰਮ ਵੀ, ਕਾਮ ਵੀ, ਮੋਖ ਵੀ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਅਕਥ ਸੁਨਬਈ ॥

ਧਰਮੁ ਅਰਥੁ ਸਭੁ ਕਾਮੁ ਮੋਖੁ ਹੈ ਜਨ ਪੀਛੈ ਲਗਿ ਫਿਰਬਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੨੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਨੱਠੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਦੌੜੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਧਰਮ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਰਤ। ਕਦੇ ਕਾਮਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਵਰਤ। ਮੋਖ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਚਾਰੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀਆਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ ਜਗ ਆਇਆ ਸੀ,

ਗੁਆਚ ਗਏ ਭੁੱਲ ਨਾਮ ਨੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੀਹਾਂ, ਭਾਈ ਗੱਜਣ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਗਦੇ ਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਹੋਇਆ ਕੀ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਗਵਾਚ ਗਏ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਜਗਿ ਜਨਮਿਆ

ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਧਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੪

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ ਜਗ 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੇ, ਸਿਵ ਨੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਾ ਕਰਿਆ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਲਾਗੀ ਭੁਖ ਮਾਇਆ ਮਗੁ ਜੋਹੈ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਮੋਹਿ ਖਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੪

ਭੁੱਖ ਲਗ ਗਈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਗ ਗਈ -

ਲਿਵ ਫੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਮਾਇਆ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ।

ਗਰਭ ਕੁੰਡਲ ਮਹਿ ਉਰਧ ਧਿਆਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੬

ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕ ਕੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲੇ ਅੰਤਰਿ ਉਦਰ ਮਝਾਰਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੬

ਉਥੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸੰਮਾਲਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥

ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੭

ਓਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 1027 ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਭਾਵ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਆਏ ਸੀ। ਫੇਰ ਗੁਆਚ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕੁ ਵਿਸਾਰੇ ਤਾ ਪਿੜ ਹਾਰੇ ਅੰਧੁਲੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਿੜ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ ਇਸਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਠੋ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੋ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾਲ ਲਏ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇਤਰ ਪਾਏ। ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ

ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਸਮਾਧੀ ਹੀ ਲਗ ਗਈ। ਕਾਫੀ ਦੌਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅੱਜ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰੇ-ਹਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੋਬਿੰਦ-ਗੋਬਿੰਦ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵਾਸੁਦੇਵ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੁਣਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਸੁਦੇਵ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਹਰੀ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਵਾਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਰਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਯੋਗੀ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਵਾਹਿ' ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸੱਤਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੂੰ 'ਵਾਹਿ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੋਚੋ। ਲੈ ਜਾਓ ਬਿਰਤੀ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ 'ਚ, ਜਿਹੜੀ ਅਸਚਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਹਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਦਿਲਾ ਕਾ ਮਾਲਕੁ ਕਰੇ ਹਾਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੭

ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੋਧ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਆਵਾਜ਼ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਅਜੀਬ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਹਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਸਕੀਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ 'ਵਾਹਿ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਨਾ ਹਵਾ 'ਚ ਜਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ 'ਚ ਜਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਗ 'ਚ ਹੈ, ਨਾ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਹਵਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਦਿਓ, ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਨੇ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਜੜ੍ਹ ਦੇਹ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ?

ਦੇਖੋ, ਆਹ ਸਭ ਕੁਛ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ 'ਵਾਹਿ'

ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਾਗਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ 'ਗੋ' ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਨੇਰਾ 'ਰੂ' ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਉਸ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ 'ਗੁਰੂ' ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ-

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਰੁੱਖਪਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ 'ਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਚੱਲਣੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਹ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੱਤ ਬਾਣੀ ਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮਨ ਵਿਚ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਭਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਨਾਮ ਕੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ। ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮੰਗੋ ਨੇ। ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ
ਗਾਵੈ ॥ ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੀਂਹਾਂ! ਭਾਈ ਗੱਜਣ ਜੀ! ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਹੀ ਫਲ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਆਵੇ। ਘਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਚੱਲੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪੱਲਾ, ਝੋਲੀ, ਭਾਂਡਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਗਤ ਪਿੱਛੋਂ ਆਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੰਗਤ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੇ, ਗੁਰੂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਵੇ। ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਵੇਗਾ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੨੨

ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ,

ਇਕ ਅਸੁਮੇਧ ਜੱਗ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟੀ ਜਾਓ, ਓਨੇ ਅਸੁਮੇਧ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਕੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਨਉ ਨਿਧੀਆ, ਚਾਰੋਂ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਲਗਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰ ਕਮਾਵੇ ਮਾਇਆ,
ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ।

ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਨਕਟੀ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਅਉਹੇਰੀ ॥
ਸਗਲਿਆ ਕੀ ਹਉ ਬਹਿਨ ਭਾਨਜੀ ਜਿਨਹਿ ਬਰੀ ਤਿਸੁ ਚੇਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੬

ਮਹਾਤਮਾ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਚੇਲੀ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਦਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗਿਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਜ਼ੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਥੇ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਮਹਾਨ ਪਦਾਰਥ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਫਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਫਲ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਜਪ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਇੱਕ ਫਲ ਨਹੀਂ, ਬਾਣੀ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਖੇਮ ਸਾਂਤਿ ਰਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫
'ਚਲਦਾ.....!'

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 46)

ਪਉੜੀ ਸਤਾਰਵੀਂ

ਅਸੰਖ ਜਪ; ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

"ਸੰਖ" ਨਾਮ ਸੰਖਿਆ (ਗਿਣਤੀ) ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਖ ਤੱਕ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਭਾਵ "ਸੰਖੋ-ਸੰਖੀ" ਤੱਕ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸੰਖ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ "ਅਣਗਿਣਤ"। ਸਭ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਲੱਗੇਗਾ। ੧. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਪ ਅਰਥਾਤ ਜਪਣ ਯੋਗ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ, ਸ੍ਵਾਧਿਆਇ, ਸ਼ਤਰੂ ਦਮਨ, ਸੰਕਟਮੋਚਨ, ਅਘਮਰਖਣ, ਕਾਮਯ ਕਲਪ ਆਦਿ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

੧. ਅਸੰਖ ਭਾਉ=ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਹਨ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਫਲ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

*ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪੁਭੁ
ਪਾਇਉ॥*

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪

ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ; ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ॥

੧. ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਫਲ ਹਨ। ੧. ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪ ਹਨ। ੨. ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਉ=ਤਪ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਤਪੀਏ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਪ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਪ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ -

*ਸੁੰਦਰ ਆਸ਼ਮੁ ਏਕ ਨਿਹਾਰੀ।
ਜਹਿ ਤਪਸੁ ਤਪ ਤਾਪਹਿ ਭਾਰੀ।
ਕਿਹਿ ਆਸਨ ਕਿਯ ਉਰਧ ਬਾਹੁ।
ਬਿਟਪਨ ਲਟਕਤਿ ਕੋ ਉਲਟਾਹੁ॥
ਏਕ ਚਰਨ ਪਰ ਕੋ ਇਕ ਠਾਂਢੇ।*

*ਸੁਖ ਪਰਲੋਕ ਜਿਹਿ ਰੁਚਿ ਬਾਢੇ।
ਕਾਹੁ ਸਿਧਾਸਨ ਕੋ ਪਰਮਾਸਨ।
ਬਾਰਿਪਾਨ ਕੋ ਰਹਿਤ ਬਿਨਾਸਨ।
ਸ੍ਰੋਤ ਰੰਗ ਲਾਗੀ ਭਸਮੰਗਾ।
ਜਟਾ ਸੀਸ ਜਿਨ ਧੁਮਰ ਰੰਗਾ।
ਕਿਨ ਬਲਕਲ ਲਿਯ ਕੋ ਅੰਗ ਨੰਗਾ।
ਅਗਨਿ ਉਸਨ ਸੋ ਕੋਇ ਉਮੰਗਾ।
ਕੋ ਬੈਠਹਿ ਜਲ ਕੰਠ ਪ੍ਰਮਾਨਾ।
ਸਿਮਰ ਇਕਾਕੀ ਕੋ ਭਗਵਾਨਾ।
ਕੋ ਠਾਂਢੇ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਵੈ।
ਕੋ ਮੋਨੀ ਨਹਿ ਬਚਨ ਅਲਾਵੈ।
ਕੋ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਤ ਨਿਰੋਧਨ ਕਰਿਹੀ।
ਸੁਖ ਜੁ ਸੁਰਗ ਤਿਨ ਸਮ ਪਰਿਹਰਿਹੀ।
ਕੋ ਮਿਲ ਕਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਰਸਾਲਾ।
ਪਵਹਿ ਸੁਨਹਿ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ।*

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੁਰਬਾਰਧ, ਅਧਿ: ੧੪)

੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪਾਂ ਬਾਰੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਗ੍ਰੰਥ; ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ॥

੧. ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਆਦਿ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਦ ਪਾਠ ਹੈ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖੋਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵੇਦ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਠੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਗਵਲਕ ਜੀ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣੀਦੇ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਜੋਗ; ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥

੧. ਅਸੰਖ ਜੋਗ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜੋਗ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਠ ਜੋਗ, ਰਾਜ ਜੋਗ, ਭਗਤ ਜੋਗ, ਲੈ ਜੋਗ, ਅਗਰਭਤ ਜੋਗ, ਸਗਰਭਤ ਜੋਗ ਆਦਿ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਗ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਹਨ। ੩. ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਮਨਿ=ਮਨ ਵਿਚ ਜੋਗ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ=ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਦਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ (ਵਿਧੀਆਂ) ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਗ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਭਗਤ; ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ॥

੧. ਅਸੰਖ = ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ ਜੋ ਸੁਭ

ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਆਰਤ ਭਗਤ, ਅਰਥਾ ਅਰਥੀ ਭਗਤ, ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ, ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਆਦਿਕ। ਯਥਾ :-

ਲਾਖ ਭਗਤ ਆਰਾਧਹਿ ਜਪਤੇ ਪੀਉ ਪੀਉ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

੨. ਅਸੰਖ = ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਗਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ, ਪਰਾ ਭਗਤੀ, ਅਪਰਾ ਭਗਤੀ ਆਦਿਕ। ੩. ਅਸੰਖ = ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ=। ੪. ਅਸੰਖ = ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ੫. ਅਸੰਖ = ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਗਤ - ੧. ਅਰਥਾ ਅਰਥੀ ਭਗਤ : ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨. ਆਰਤ ਭਗਤ : ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਧਰੁੰ ਪੁਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਜੀ ਆਦਿ। ੩. ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ : ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ। ੪. ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ : ਜੋ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਿਤ ਅਰਾਧਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆਦਿ।

ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਫਲ ਹਨ। ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਭਗਤੁ ਛਿਆਨੀ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਗੁਣ : ੧ ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੀਚਾਰ, ਕਰੁਣਾ, ਮੁਦਤਾ, ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

ਗਿਆਨ : ੧. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਵਣ ਗਿਆਨ, ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ, ਸੰਬਾਦਿ ਗਿਆਨ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਗਿਆਨ, ਤੱਤ ਤੂੰ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਮੋਖ ਗਿਆਨ, ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ, ਸੰਬੰਧ ਗਿਆਨ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਗਿਆਨੀ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਫਲ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਵੀਚਾਰ : ੧ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫.

ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਸਤੀ; ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥

ਅਸੰਖ ਸਤੀ : ੧. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਸਤੀ । ਸਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਹਨ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਤ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਤ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਤ ਦੇ ਫਲ ਹਨ। ੫. ਅਸੰਖ ਸਤੀ=ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਸਤੀ=ਸਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਪ੍ਰਿਉ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥

ਧੰਨੁ ਸਤੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੫

ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ=੧. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਤਾਰ=ਦਾਤੇ ਹਨ। ੨. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ (ਦਾਤ+ਆਰ)=ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਰ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾਨ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ -

੧. ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਸਾ ਗੁਣਾ=ਜੇ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। 'ਧੇਲੀ ਦੇ ਕੇ ਹਵੇਲੀ ਅਤੇ ਗੰਢਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਢਾ' ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਸੇਵਾ ਥੋਰੀ ਮਾਂਗਨ ਬਹੁਤਾ।' ਇਸ ਉਪਰ ਉਸ ਮਾਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਅਹਿਰਣ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਸੂਈ ਦਾਨ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਅਹਿਰਣ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਸੂਈ ਕਰੇ ਦਾਨ।

ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਕਿਧਰੋਂ ਆਉਣ ਬਿਬਾਣ।

੨. ਸੋਭ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ: ਆਪਣੀ ਸੋਭ ਵਡਿਆਈ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਿ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਜਸ ਕਰਨ।

੩. ਦੇਣੈ ਕੈ ਵੀਚਾਰ: ਜੋ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪਦਾਰਥ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤੇ ਐਨੇ ਹੋਰ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਵੀਚਾਰਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਨ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਰਜ ਲਈ ਖਰਚਦਾ, ਐਵੇਂ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਕਰਾ ਲਿਆ।

ਸਤੀਆ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜੈ : ਜੋ ਸੰਤੋਖੀ ਹਨ, ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਇਉਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਹ ਦਾਨ ਕਾਹਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਦਾਨੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਦਾਨੀ ਨੂੰ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦਾਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪੁੰਨ ਫਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਦਾਨੀ ਜੋ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ

ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੋਭਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਦਾਨੀ ਜੋ ਵੀਚਾਰਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਦਾਨ। ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੱਗੀ ਦਾਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ ਇਤਨਾ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿਰ-ਇੱਛਤ ਹੋ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ, ਇਹ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪੁੰਨੁ ਬੀਜਿਆ
ਫਿਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪੁੰਨ ਕੇਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੧

ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪਨ ਬਾਢ ਜੈਤ ਧੁਨ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਹੁ ਪੁੰਜ ਖਪੈਗੇ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪)

ਇਹਨਾਂ ਦਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ :

ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਨੋ ਪਾਲਦਾ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੭

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਸੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਸੂਰ; ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ॥

੧. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਢਾਲਾਂ, ਲੋਹ ਬਖਤਰ ਜਾਂ ਸੰਜੇਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਸਾਰ=ਲੋਹੇ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹ=ਮੁੱਖ ਤੇ ਭਖ=ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ:

ਬੀਰ ਅਪਾਰ ਬੇ ਬਰਿਆਰ ਅਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਭਛੱਯਾ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪)

ਮੂਰਾ ਸੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੫

੨. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਸੰਤ ਰੂਪੀ ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰ=ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਕਠਿਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਖ=ਭੱਖਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੩. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਸੰਤ ਭਗਤ ਰੂਪੀ ਸੂਰ=ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਹ=ਮੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰ=ਸੂਰਮੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰ=ਆਤਮ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਦਾ ਭਖ=ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੪. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਮਹਾਤਮਾ (ਸੰਤ) ਰੂਪੀ ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰ=ਸਾੜਨ ਵਾਲੇ ਮੁਹ=ਮੋਹ ਨੂੰ ਭਖ=ਭੱਖਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੫. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰ=ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰ=ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤਸਕਰਨ ਰੂਪ ਮੁਹ=ਮੂੰਹ ਦੇ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਭਖ=ਭਖੜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ; ਲਿਵਲਾਇ ਤਾਰ॥

੧. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਮੋਨਿ=ਮੋਨਧਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਤਾਰ=ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਲਿਵ ਲਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ੨. ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਦੇ ਵੰਗ ਹਨ। ੩. ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਗੁੰਥ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੪. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਮੋਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ੫. ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਮੋਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁੰਗ ਮੋਨ, ਜੜ੍ਹ ਮੋਨ, ਕਾਸਟ ਮੋਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਮੋਨ ਆਦਿ।

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ; ਕਹਾ ਵੀਚਾਰ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤਿ=ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਵਣ=ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾ=ਕਹੀਏ, ਭਾਵ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਥਵਾ ਕੁਦਰਤਿ=ਸ਼ਕਤੀ ਕਵਣ=ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕੇ।

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ: ਏਕ ਵਾਰ॥

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਏਕ ਵਾਰ=ਇਕ (ਵਾਲ) ਰੋਮ ਮਾਤਰ ਵੀ ਵਾਰਿਆ=ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੋ ਤੁਧੁ=ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਈ=ਉਹੋ ਹੀ ਕਾਰ ਭਲੀ ਹੈ।

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੰਕਾਰ॥

ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਤੂ ਸਦਾ=ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਇਸਥਿਤ ਰੂਪ ਹੈਂ।

ਸਤਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ : ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਤਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਪ ਹਨ। ਪੂਜਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਜਪ, ਤਪ ਅਤੇ ਤਪਾਂ ਦੇ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ। ਗੁੰਥ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮੁੱਖੋਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜੋਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਭਗਤ ਗੁਣ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਤੀ ਸਤੀਆਂ, ਦਾਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਂਤਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਾਜਸੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ। ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੋਨ, ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਬਿਰਤੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਥਨ ਹੈ। ਕਿਸ ਵਿਚ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਸੀ, ਸਾਂਤਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਤਕੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਰੋਮ ਮਾਤਰ ਵੀ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ੇਸਟ ਕਾਰ ਸਫਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ=ਇਸਥਿਤ ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈਂ।

ਪਉੜੀ ਅਠਾਰਵੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਤਾਮਸੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਦਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਥਨ ਕਰੋ।

ਗੁਰ ਉੱਤਰ : ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ; ਅੰਧ ਘੋਰ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਕਰਤੇ ਦੀ ਸਾਜੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਤਾਮਸੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਮੂਰਖ ਅੰਧ=ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਘੋਰ=ਭਿਆਨਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਅਥਵਾ ਮੂਰਖ=ਅਕਲ ਹੀਣ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਅਕਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੋ ਸਮਝਾਇਆਂ ਸਮਝ ਜਾਵੇ, ਐਸੇ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਅੰਧ=ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਅਕਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ=ਉਹ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਕਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਰਕ ਵਿਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ॥ ਅੰਗ - ੧੦੧੫

ਮੂਰਖ ਓਹੁ ਜਿ ਮੁਗਧੁ ਹੈ ਅਹੰਕਾਰੇ ਮਰਣਾ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩

ਮੂਰਖ ਕੇ ਕਿਆ ਲਖਣ ਹੈ ਕਿਆ ਮੂਰਖ ਕਾ ਕਰਣਾ ॥

ਮੂਰਖੁ ਓਹੁ ਜਿ ਮੁਗਧੁ ਹੈ ਅਹੰਕਾਰੇ ਮਰਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩

ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਲੋਕ ਚੋਰ ਹਨ ਜੋ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਹਰਾਮ ਦਾ ਹੀ ਖੋਰ=ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਚੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹਰਾਮਖੋਰ=ਹਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ, ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਕਰਕੇ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਪਾਉਣਾ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣਾ ਹਰਾਮ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥

ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧

ਲੂਣੁ ਖਾਇ ਕਰਹਿ ਹਰਾਮਖੋਰੀ ਪੇਖਤ ਨੈਨ ਬਿਦਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੧

ਅਸੰਖ ਅਮਰ; ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਜੋਰ=ਜੁਲਮ ਦਾ, ਅਮਰ=ਹੁਕਮ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਜਾਹਿ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜੋਰ=ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਬਲ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਮਰ=ਹੁਕਮ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਪੁਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਹਿ=ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰਨਾਖਸ਼, ਕਾਰੂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਦਿ ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਅਮਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਉਪਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜੋਰ=ਬਲ ਅਜ਼ਮਾ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਵਣ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਚੰਦੁ ਸੁਰਜੁ ਜਾ ਕੇ ਤਪਤ ਰਸੋਈ॥

ਬੈਸੰਤਰੁ ਜਾ ਕੇ ਕਪਰੇ ਧੋਈ॥

ਅੰਗ - ੪੮੧

ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਢ; ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਐਸੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਗਲ=ਗਲੇ ਵੱਢ=ਵੱਢ ਕੇ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ=ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਧੰਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਸਾਈ

ਆਦਿ ਜੋ ਬੱਕਰੇ, ਭੇਡੂ ਆਦਿ ਵੱਢ ਕੇ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਜੀਭ ਦੇ ਸੁਆਦ ਵਾਸਤੇ ਮਾਸੂਮ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਾਰ ਵੱਢ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਭਾਰੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਜੀਅ ਜੁ ਮਾਰਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਹਤੇ ਹਹਿ ਜੁ ਹਲਾਲੁ ॥

ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਢਿ ਹੈ ਹੋਇਗਾ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ ਮਾਛਲੀ ਸੁਰਾ ਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ ॥

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲਿ ਜਾਂਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੭

ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ; ਪਾਪੁ ਕਰ ਜਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਹਿ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਸ ਜਗ ਤੋਂ ਜਾਹਿ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਐਸੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਹਨ ਜੋ ਪਾਪੁ ਕਰਿ=ਕਰੀ ਹੀ ਜਾਹਿ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਪ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪਾਪ ਕਰੇਦਤੁ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥ ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕੁਠੇ ॥

ਦੇਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਬਾਣੀਆ ॥ ਅੰਗ -

੧੦੧੯

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾਂ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ ॥

ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ॥

ਬਹੁਰਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਇ ਨਿਸੰਕ ॥

ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਾਂਧਿ ਖਰੇ ਕਾਲੰਕ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ ॥

ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰਾ ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ : ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ।

੧. ਨਿੰਦਾ ੨. ਝੂਠ ੩. ਅਨਰਥ ਬੋਲਣਾ ੪ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣਾ ੫ ਹਿੰਸਾ, ੬. ਚੋਰੀ ੭. ਪਰਨਾਰੀ ਗਮਨ ੮. ਪਰਾਇਆ ਧਨ ੯. ਈਰਖਾ ੧੦. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਪ - ੧. ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣਾ ੨. ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ੩. ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣਾ (ਇਹ ਤਿੰਨ ਉਗਰ ਪਾਪ ਹਨ)।

ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ - ੧. ਮੁੰਡਨ (ਕੇਸ ਕਟਵਾਉਣੇ ਜਾਂ ਮੁਨਾਉਣੇ) ੨. ਵਿਭਚਾਰ (ਪਰ-ਨਾਰੀ ਗਮਨ ਜਾਂ ਪਰ-ਪੁਰਸ਼ ਗਮਨ), ੩. ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ੪. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ (ਇਹ ਮਹਾਂ ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਇਹ ਭੀ ਮੰਨੇ ਹਨ -

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ॥

ਫਿਟਕ ਫਿਟਕਾ ਕੋੜੁ ਬਦੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਅੰਗ ੧੪੧੩)

ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ; ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਕੂੜਿਆਰ=ਕੂੜੇ, ਝੂਠੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੂੜੇ=ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਲਈ ਫਿਰਾਹਿ=ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਝੂਠ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆਨੁ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਹਾ ਝੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ॥
ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਕੂੜਿਆਰ=ਝੂਠੇ ਹਨ ਜੋ ਕੂੜੇ=ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੇ ਫਿਰਾਹਿ=ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਝੂਠੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਝੂਠੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ॥
(ਆਸਾ ਭਗਤ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਅੰਗ ੪੮੮)

ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ: ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਮਲੇਛ=ਮਲੀਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਭੈੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਮਲੁ=ਬਿਸ਼ਟਾ (ਅਭੱਖ=ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ) ਹੀ ਭਖਿ=ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਮਲੇਛ=ਮਲੀਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਮਲ ਭਖਿ=ਮੈਲ ਨੂੰ ਭੱਖਣ (ਖਾਣ) ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ (ਸੂਰ, ਕੁੱਕੜ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਹਿ=ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਖਾਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਮੱਛੀ ਖਾ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਹੀ ਖਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋੜੀ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੱਛੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਕੜ ਵੀ ਮੈਲਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗੰਦ ਆਦਿ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਗੰਦ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਲੁ ਭਖਿ=ਮੈਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਹਿ=ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਐਸੇ ਮਲੇਛ=ਮਲੀਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਮਲੁ=ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਭਾਵ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਲੇਛ ਹੈ।

ਮਲ ਇਛਤੀ ਮਲੇਸਾ॥
ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ; ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥

ਅਸੰਖ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਨਿੰਦਕ=ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰਿ=ਸਿਰਾਂ ਉਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

॥ਚੋਰ ਜਾਰ ਜੁਆਰ ਤੇ ਬੁਰਾ ॥
ਅਣਹੋਦਾ ਭਾਰੁ ਨਿੰਦਕਿ ਸਿਰਿ ਧਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੫
ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਫਿਰਹਿ ਹਲਕਾਏ ॥
ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਉਠਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੨
ਨਿੰਦਕੁ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਮਲੁ ਧੋਵੈ ਓਹੁ ਮਲਭਖੁ ਮਾਇਆਧਾਰੀ॥
ਅੰਗ - ੫੦੭

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ -
ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ॥
ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩
ਰਾਜਾ ਅਜੈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਅਜ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਿੱਦ (ਵਿਸ਼ਟਾ) ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :

ਮਦਰਾ ਦਹਿਤਾ ਸਪਤ ਕੁਲ ਭਾਂਗ ਦਹੇ ਤਨ ਏਕ॥
ਜਗਤ ਜੂਠ ਸਤ ਕੁਲ ਦਹੇ ਨਿੰਦਾ ਦਹੇ ਅਨੇਕ॥
(ਰਚਨਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਨਾਨਕ; ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਅਸੀਂ ਇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਨੀਚੁ=ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਹੈ=ਕਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਤਾਮਸੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ, ਜੋ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾ: ਏਕ ਵਾਰ॥

ਪਰੰਤੂ ਸੱਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਏਕ ਵਾਰ=ਇਕ ਵਾਲ (ਰੋਮ) ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਰਿਆ=ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਬੱਸ ਇਹੋ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਧੁ=ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਾਈ=ਉਹੋ ਹੀ ਕਾਰ=ਕਿਰਤ ਭਲੀ=ਚੰਗੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ :

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੰਕਾਰ॥

ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂ=ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ (ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ) ਵਿਚ ਸਲਾਮਤਿ=ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ।

ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ : ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਤਾਮਸੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਬੇਸਮਝ ਮੂਰਖ ਹਨ। ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ ਚੋਰ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਨਿਖਿਧ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਅਣਗਿਣਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵੱਢ ਕੇ ਭਾਵ ਟੁੱਕ ਕੇ ਭਾਵ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠੇ ਪੁਰਸ਼ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਲੇਛ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਮੈਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰ, ਕੁੱਕੜ, ਮੱਛੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਗਰਭ ਵਿਚ ਭਾਵ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸਿਰ ਭਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨੀਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਇਕ ਰੋਮ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚੱਲੀਏ। ਜੇ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਹੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਕਾਰ ਭਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈਂ।

ਤੀਸਰੇ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 50)

ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅੰਬ ਘੱਟ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੱਕਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਭਾਈ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਤੇ ਗਹਿਮਾਂ ਗਹਿਮੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸੇਵਕ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਾਉਣ ਹਿਤ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੋਈ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ, ਕੋਈ ਝਾੜੂ ਪੱਖਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ, ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਇਥੇ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦੰਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਉ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਜੋ ਪੁੱਤਰ ਆਵੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਮੇਹਰੂ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮੇਹਰਾਂ ਹੀ ਵਰਸਣਗੀਆਂ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਤੀਸਰੀ ਪੁਸ਼ਤ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਥ ਨਿਬਾਹਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਦੱਖਣ ਗਏ ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਇਹ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਬਾਹੁਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਦ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਧਨੀ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪੂਰਨ ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਨ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਲਿਵ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਰਹਿਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਪਰ ਪੁੱਜੇ ਤਦ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਿਬਾਹੁਣ ਹਿਤ ਚੋਖੀ ਰਾਸ ਤੇ ਇਕ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਵੀ

ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਮਾਈ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਨੀਯਤ ਰਾਸ ਹੋਵੇ ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰਹਿਮਤ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ, ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ। ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਧਨ ਨੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਅੰਦਰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਰਾਏ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੁਭ ਆਚਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਕ ਵਧੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੇਣ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਏ ਤਦ ਕਿਧਰੇ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹੋਗੇ, ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਰਾਜ ਗਵਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭੋ ਕੁਝ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੌਲੇ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ।

ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ, ਸਤਿ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਉਸ ਆਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕੀਰਤੀ ਯਸ ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਬਣਦੀ ਗਈ। ਲੋਕ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੇਣ ਤੇ ਬਖਸਿਸ਼ ਜਾਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤੀ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਅੰਦਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਛੋਹ ਗਈਆਂ। ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਬੁਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਚੰਗੇਪਨ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੁਰੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇਕੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਤੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਨੇਕੀ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਸਾਧਨ ਸਤਿ ਵਿਚਾਰ, ਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹਰਜਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਫਲ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰ ਸਿਖਰਾਂ ਤਕ ਪੁਚਾਣ ਹਿਤ 9 ਮਾਘ 1822 ਨੂੰ ਸੁਬਾ ਦੇ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਚੁੰਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਪੂਜਿਆ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲਾਲ ਗੋਦੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਇਹ ਰੰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਆਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹੰਤ ਫਕੀਰ ਵੀ ਜੋ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਤੱਕੇ ਉਹ ਇਸ ਵਲ ਤੱਕਦਾ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਕੋਈ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਜਾਏ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ

ਤੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ।
ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾ ਕੇ -

ਭਾਗਨੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥
ਪਰਵਾਣੁ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਪਿਛੋਂ ਨਾਮ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਧਾਈ ਦੋਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਹੀ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਨੀ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਉਤਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਅੰਦਰ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ ਉਰਦੂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਾਫੀ ਗਿਆਨ ਤੇ ਆਖਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਭੂਸ਼ਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ, ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਦਈ ਤੇ ਮਤਵਾਲਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਹਰ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਮਾਮਲੇ ਹਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਵਲ ਹੀ ਤਕਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਸੇ ਹੀ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਣਾ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਾਨਸਿਕ ਅਥਵਾ ਧਾਰਮਕ ਉਸਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਹਾਮੀ ਤੇ ਸਬੰਧ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਇਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਕੋਤਕ ਵਰਤਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕਣ ਹਿਤ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਗਏ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੌਦਾ ਵਿਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਮਾਲ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਪਰ ਜੋ ਸੌਦਾ ਬਾਲਕ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਲੱਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਿਆ। ਉਹ ਹਰ ਵਿਕਰੀ ਵਾਲੇ ਸੌਦੇ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਸਰੀਰ ਵਿਕਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਖਾਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਝੂਠਾ ਹੁਸਨ ਤੇ ਝੂਠਾ ਇਸ਼ਕ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਾਰਖੂ ਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਦੋਵੇਂ ਫਰੀਕ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਪਿਛੋਂ ਪਾਣੀ

ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਬਾਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਉਤਰਾਅ ਅਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਥਾਂ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵ ਉਮਰ ਦੀ ਹੁਸੀਨ ਲੜਕੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਦ੍ਰਵ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਪੇਟ ਨੂੰ ਝੁਲਸਾ ਦੇਣ ਹਿਤ ਸਰੀਰ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨੀਵੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੇਚਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ? ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਨੇ ਮਨੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਸੀ, ਦੀਰਘ ਪੀੜਾਂ ਸੀ। ਮਨੁਖਤਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਉਮਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਤੇ ਦੁਖੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤਾਰਕ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਉਠੀ ਤੇ ਬਾਲ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਰੁਪਏ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਭੱਜੀ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੇ ਚਰਨ ਜਾ ਫੜੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੇਵੀ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਅਜੀਬ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਪਟੀ, ਲੋਭੀ, ਦੰਭੀ, ਕਾਮੀ ਮਨੁਖ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਤਿਆਗ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਤ ਗਹਿਰਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਕਾਮੀ ਮਨੁਖ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਟੋਆ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਜਰਾਸੀਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੰਗੇ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵੇਸਵਾ ਜੈਸੀ ਅਧਮ ਤੇ ਨੀਚ ਕਰਮ ਔਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੈਵੀ ਆਤਮਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਹਰ ਬੁਰੇ ਤੋਂ ਬੁਰੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਖੁੰਜੇ ਮਹਾਨ ਮਨੁਖਤਾ ਜਿਹੀ ਲੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਜਾਗ ਹੀ ਸਦਾ ਲਈ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਤਦ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਲਉ ਵੀਰ ਜੀ ਆਪਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਜੀਉਂਦਾ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾਗਰ ਲੱਭਣ ਆਏ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਕ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ, ਸਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਕ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ-

ਇਕ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੮੩

ਇਹ ਦੇਵੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪੁਜਾਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਹਿਤ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੂਜਾ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪੁਜਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਸਤਿ ਧਰਮ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪਾਪ ਗ੍ਰਸਤ ਪਾਪ ਖਚਤ ਔਰਤ ਨੂੰ

ਨਸੀਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਾਲਤ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਉਹੀ ਸੁਭਾਗ ਸਫਲ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਨਭਾਗ ਜਾਣ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸੁੰਦਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ -

"ਭਾਗਵਾਨ ਤੂੰ ਚੰਗੇ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗੀ ਹੈਂ। ਅਸਾਂ ਤੇਰੀ ਸਰੀਰ ਵਰਗੀ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਪਰ ਇਹ ਵਾਇਦਾ ਤੇ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਵੀ ਆਵਾਂਗੇ ਤਦ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਤੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਕਾਰ ਭੇਟ ਜੋ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਦੀ ਦੇਣ ਹੋਵੇਗਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੇਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਸਤਿਸੰਗੀ ਤੇ ਉਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅੰਦਰ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਤੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਨੂੰ ਪਛਾਣ ਹੀ ਲਵੇਂਗੀ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਾਪ ਤੋਲ ਕੇ ਪਰਖ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਤਸਬੀ (ਮਾਲਾ) ਲੈ ਦਿਤੀ ਤੇ ਖੁਦਾਵੰਦ ਦੀ ਯਾਦ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਦਾ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਖੁਦਾਦਾਦ ਖੁਦਾਤਰਸ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਰਸਾਏ। ਫਿਰ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਰਸਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇਵੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਜੋ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲੈ ਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾ ਲਈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਦ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਧਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਦੇਣੇ ਅਰੰਭੇ। ਮੰਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਜੋ ਬੁਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸਹਿਤ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਫਿਰ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਤੇ ਨੇਕੀ ਲਈ ਇਥੇ ਜਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਚਕਰਣੀ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣੀ, ਫਿਰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਪਾਸ ਆਏ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਸ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਔਰਤ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਨੇ ਇਸ ਯੁਵਕ ਤੇ ਮਹਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਲੋਕ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਹ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਤਦ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਤਰੀਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਧਰਮ ਤੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਢੂੰਡ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਗੇ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹੋਰ

ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਭ ਗਵਾਂਢੀ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਸਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਆਤਮਾ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਹਿਤ ਇਥੇ ਹੀ ਪਧਾਰਣ ਲੱਗੇ। ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸਾਧ

ਸਾਧ ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਫਕੀਰ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਧੁਰ ਤੋਂ ਕਰਤੇ ਨੇ ਧਰਮ ਸ਼ੁਧਤਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਤਿ ਦੇ ਕਰਮ ਲਿਖ ਕੇ ਘੱਲੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਭੇਖ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਚੇਲੇ, ਫਿਰ ਸੰਤ ਤੇ ਫਿਰ ਅਖੀਰ ਉਸ ਭੇਖ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਦਵਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਸਰੇ ਉਹ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੰਗ ਖਾਣੇ ਫੁਕਰੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਕਮਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਗਾ ਵਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਪਜੀਵਕਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਕੀਰ ਹੀ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਭਾਗ, ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਬਦੇਹ ਮੁਕਤ ਤੇ ਹਰ ਸੰਸਾਰੀ ਤੇ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜੀਵਨ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰੇ ਜਿਸ ਪਾਸ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਭੂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ, ਆਤਮ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਗੇ ਯਥਾਰਥਕ ਵਿਚੋਂ ਤਕ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਵੱਛਤਾ ਅਥਵਾ ਉਚਤਾ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਧ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਭੇਖੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਪਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਰਥ ਅੰਦਰ ਸਭਾ ਜਿੱਤ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਐਸੇ ਮੁਖ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਕੇਵਲ ਖਲਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ ਵੈਸੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਚਤਾ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਦਰਾਬਾਦ ਜੋ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੀ, ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਡੇਰੇ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ, ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਬਰਾਦਰੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇੱਕੋ ਹੀ ਲੜੀ ਦੇ ਮੋਤੀ ਸਨ, ਇਸ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਧੂ ਕਾਫੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਚਿਹਰਾ ਸੂਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਖਿੜਿਆ-

ਖਿਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਫਿਰ ਹੋਰ ਖਿਝ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤਦ ਇਹ ਰਾਹ ਕੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਰੜੇ ਤੇ ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜ ਪੈਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਦੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਣ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਤੰਗ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਸੜਦਾ ਬੁਝਦਾ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇਕਰ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਦ ਇਸਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਸਾੜੋਗੇ, ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤਾਂ ਤਰਸ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੜਦਾ ਹੈ, ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਘਟਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਾਹੌਲ ਜੋ ਇਸਨੇ ਬੜੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗਿਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਤਕ ਕੇ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵੀ ਇਸਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਝੰਗ ਤਕਦੇ ਹਨ ਤਦ ਮੂੰਹ ਫੇਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਰਲ ਬਰਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰੀਏ ਤਦ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਆਉ ਸੁਜਾਨ ਵੈਦ ਬਣ ਕੇ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰੀਏ। ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸਾਧੂ ਸੰਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬੈਠਾ ਕਥਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਆਉ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸੌਦਾ ਕਰੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮੰਦੇ ਬੋਲ, ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਤੇ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹਾਸਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲੈ ਲਵੋ; ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਦਾ ਦੁਖ ਹਰਨ ਹਿਤ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਗ ਕੱਟਣ ਹਿਤ ਹੀ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਦਿਆ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਾਨ ਦੇ ਦਿਉ ਤਦ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬੋਝ ਹਲਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਹੀ ਸਾਧ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਇਹ ਬਚਨ ਇਤਨੇ ਠਰੁੰਮੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਤਰਸ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਧ ਦਾ ਗਲ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਅੱਖੀਆਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਲਉ ਗੁਰਮੁਖੇ, ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੇਵਲ ਭੇਖਧਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੀ ਤਦ ਉਹ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਲਵੋ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਿਹਰਾਮਤ ਤੇ ਤਰਸ ਭਰੀ ਜੀਵਨੀ ਦਾਨ ਦਿਉ।"

ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ

ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -

"ਸੰਤ ਜੀ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪਾਹੁਲ ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬਨਾਵਟ ਤੇ ਭੇਖ ਦੀ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਜੋ ਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਸਾਫ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿਹਾ, "ਲਓ ਭਾਈ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀਓ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀਓ! ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਣ ਲਵੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਨੇ ਗਲ ਕੰਠੀ ਤੇ ਗੋਰੂਆ ਬਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਖ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਸੰਨਿਆਸ ਵਿਚੋਂ ਅੱਖਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਗਰੂਰ ਤੇ ਫਿਰ ਭੇਖ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀ। ਸੋ ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪਿਛਲਾ ਮਾਣ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਸਾਫ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦਾ ਤੇ ਸਿੱਧਾ, ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੀ ਸਾਥੋਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਹੈ ਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਧਪਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਿਓ ਦਾਦੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਦਰ ਉਪਰੰਤ 'ਸਾਧ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਤਾ ਕੇ ਕਰਮ ॥ ' (ਪੰਨਾ ੨੯੬) ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭੇਖ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮਾਣ ਤੇ ਜੂਠੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰੋਂ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਕੂੜ ਕਪਟ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ। ਸੋ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਗੋਰ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਸਾਂ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰ ਆਦਮੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰੋਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਕੰਡਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚੁੱਭਦਾ ਤੇ ਰੜਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜ ਉਹ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਂ ਹੌਲਾ ਸੁਰਖਰੂ ਬਣਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲ ਕੇ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਕੌੜੀ ਫਿੱਕੀ ਤੇ ਝੁਲਸੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸੋ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਵਰਤਾਂਗਾ ਸਗੋਂ ਸਤਿ ਤੇ ਸੰਤੋਖ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਮਿੱਠੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਫਤਹਿ ਕਰਾਂਗਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰੇ ਤਦ ਇਹ ਰੁਖ ਸਾਡੇ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਤ ਬਚਨ, ਸਤਿ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਸਤਿ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਏ। ਫੇਰ ਸਾਧਨਾ ਸਹਿਤ ਹੀ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਆਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਲਦਾ

(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 55)

੮. ਛਾਯਾ ਨਾ ਫਿਰੇ

ਸਤਗੁ ਖੇਤੁ ਜਮਾਇਓ ਸਤਗੁ ਛਾਵਾਣੁ॥

ਹਾਂ ਜੀ, ਰੱਬੀ ਬਾਲਕਾ ਅਜੀਬ ਰੰਗ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਹੱਸਦਾ ਹੈ, ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਮਰੀ ਕਾਵਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਸੰਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਬੈਠਾ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਮਜਲਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਘਰ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਬਨ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਨੂਟ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਮੱਝੀਆਂ ਦਾ ਛੇਤੂ! ਮੱਝੀਆਂ ਚਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪ ਅਚੱਲ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਕੰਮ ਰੱਬ ਆਪੇ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸੀ, ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇਣਾ! ਵਿਆਹ ਦਿਤਾ ਸੇ ਕਿਸੇ ਉਸ ਰੰਗ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਆਪਣੇ ਖੇੜੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਬੀ ਇੱਕ ਜਤਨ ਸੀ ਕਿ ਮਤੇ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੂਮਣਾਂ, ਗੱਭਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਸੁਹਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਹਿਮੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਖਟਿਆਉ, ਕਮਾਊ ਅਰ ਘਰ ਤੇ ਅਯਾਲਦਾਰੀ ਦਾ ਮੁਹਾਣਾ ਬਣਾ ਕੱਢੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬੜਾ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਦੂ ਸਾਰੇ ਵਹਿਣਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੀ ਪੰਜਾਲੀ ਵਿਚ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਸਿਰਕੱਢਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਹਠ ਯਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤੋਂ ਧਰਮ ਯਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਮਝੇ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸਮਝ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇ ਦੀ ਟੋਕ ਦੇ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਰੰਗ ਹਨ ਅਕਾਸ਼ੀ ਪੀਂਘ ਦੇ, ਤਰੰਗ ਹਨ ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪੇ ਗੁੰਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਦੇ, ਰੋਂ ਹਨ ਅਗੰਮੀ ਪੌਣ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ, ਹਾਂ ਤਾਰੀਆਂ ਹਨ ਮੱਛੀ ਦੀਆਂ ਬਿਨ ਲੀਕ ਬਿਨ ਰਾਹ ਦੇ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਹਨ ਪੰਛੀ ਦੀਆਂ, ਨਾ ਪਹਿਆ ਨਾ ਪਗਡੰਡੀ। ਕੋਈ ਮਨ ਵਿਚ ਅਗੰਮ ਤੋਂ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਉਸੇ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਉਠਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਰੰਗ ਹੱਸਣਾ, ਰੰਗ ਰੋਣਾ, ਰੰਗ ਚੁੱਪ, ਰੰਗ ਨਾਦ, ਰੰਗ ਸਮਾਪੀ, ਰੰਗ ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਚਾਲਾਂ ਰੰਗ ਖੇੜੇ ਵਿਕਾਸ, ਰੰਗ ਇਲਾਹੀ ਸੰਗੀਤ! ਜਾਣ ਕੇ ਕਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰੀ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਿਝਾਇਆ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਗੰਮੀ ਉਛਾਲ ਉਠਿਆ, ਸੁਰਤ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰੋਂ ਛੋਹ ਲੈ ਕੇ ਉਭਾਰ ਖਾਧਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚੋਂ 'ਕੁਦਰਤ ਵਸੇ' ਦੀ ਛੁਹ ਨੇ ਰੰਗ ਜਮਾਇਆ, ਤਦ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨਿ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਲੈ ਗਈ ਜਿੱਧਰ ਲੈ ਗਈ। ਹਾਂ, ਅਰਸੀ ਬਾਬਲ ਦਾ ਅੱਖ-ਮਟੋਕਾ, ਅਰਸੀ ਬਾਬਲ ਦੇ ਨੈਣ ਦੀਦਾਰੇ ਲੈ ਗਏ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਧਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਤਿਆਰ

ਬਰ ਤਿਆਰ ਬੱਚਾ ਜੀ ਤੁਰ ਗਏ ਉਸ ਹੁਕਮ-ਵੀਣਾ ਦੀ ਧੁਨਿ ਦੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ, ਉਸ ਬਾਬਲ ਕਿੰਗਰੀ ਦੀ ਸੁਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ। ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਅਗੰਮੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਅਲਮਸਤ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਉਡਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਸੀ ਸੋਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬੇਵਸਾ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ ਜੋ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਲੀਕਾਂ ਵਾਲੇ ਰਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਟੁਰਨੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀਆਂ ਪੰਖੇਰੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਬਾਬਲ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ 'ਹਰਿ ਦੇ ਜਾਪ' ਦੀ ਧੁਨਿ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਹਾਂ ਵਗਦੇ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੱਗਯ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਤੂੰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸੇ।

ਸੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਾਬਲ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦਿਤੇ, ਵਿਆਹੇ ਗਏ। ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤੜਪ, ਦਿਲ ਦੀ ਧਾਪ ਸਾਂਈ ਸਰੋਦ ਦੇ ਨਗਮਿਆਂ ਨਾਲ ਵਜਣੋਂ ਨਾ ਹਟੀ, ਪਰ ਨਾ ਹਟੀ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਯਤਨ ਕਿ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤ ਹੁਣ ਘਰ ਦੀ ਭੂਮਣਾ ਪੈ ਕੇ ਕਮਾਊ ਹੋ ਨਿਕਲੇ, ਨਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਅਜੇ ਬਨ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਬਾਲਕੇ ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਲੋ ਕੁਛ ਕਰੋ ਸਹੀ, ਮੱਝੀਆਂ ਹੀ ਚਾਰੇ। ਚਾਰ ਅਰਸ ਕੁਰਸ ਦੇ ਮਾਲਕ! ਚਾਰ ਮੱਝੀਆਂ, ਤੈਨੂੰ ਅਰਸੀ ਬਾਬਲ ਜਦ ਫੜ ਬਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀਆਂ ਮੱਝੀਆਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਤੇ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਜਾਲ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਬੂਟਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ ਬੈਠਿਆਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਰਸੀ ਬਾਬਲ ਦੀ ਕੋਈ ਡਾਢੀ ਸੈਨਤ ਵੱਜੀ। ਮੱਝੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਧਰ ਗਈਆਂ, ਆਪ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦੇ ਸੈਨਤ ਬੱਝੇ ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਨਿਮਗਨ ਉਸ ਜਾਲ ਹੇਠਾਂ ਛਾਵੇਂ-ਛਾਵੇਂ ਬਿਰਾਜੇ ਰਹੇ। ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਸਨ, ਲੇਟੇ ਰਹੇ, ਆਪ ਆਪੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਖਬਰੇ ਕਿਸ ਰੰਗ ਪੰਘੂੜੇ ਝੂਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਟ ਗਏ, ਸੁਖ ਆਸਣ ਹੋ ਗਏ। ਪਏ ਹਨ ਬਾਬਲ-ਅਰਸੀ ਬਾਬਲ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਡਿੱਠਸੁ ਮੇਰੇ ਕਾਰਦਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ-ਕਮਲਾ ਨਾਨਕ, ਪਰ ਜਿਸਦੀ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ ਪੰਡਤ ਪਾਂਧੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ-ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਆ ਰਹੁ ਸੁਹਣੇ!

ਬੁਲਾਰ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ; ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ। ਸੂਰਜ ਟੁਰ ਪਿਆ ਪੱਛੋਂ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਟੁਰ ਪਏ ਪੂਰਬ, ਧੁੱਪ ਨੇ ਜਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਲਹਿੰਦੇ ਦਾ ਦਾਮਨ ਚੁੰਮਿਆ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਡਿੱਠੋ ਸੁ ਉਂਵੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਕਮਲਾ ਨਾਨਕ! ਯਾਰੋ! ਲੋਕਾਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਡਿੱਠੇ, ਅਸਾਂ ਸੁਨੇ, ਪਰ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਨਾ ਕੋਈ। ਤੱਕੋ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨਾ ਭੁਲਾਵੇ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਇਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ! ਤੱਕੋ ਯਾਰੋ ਹੈ,ਫ ਹੈ ਸਾਡੇ ਤੇ, ਤੱਕੋ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੇ ਛਾਏ ਪਰਤ ਗਏ, ਏਸ ਜਾਲ ਦਾ ਛਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਛਾਉਂਦੇ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਕਿਸੇ

ਦਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸਾਥੀ ਤੱਕੇ, ਠੀਕ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਾਲ ਦੀ ਛਾਂ ਅਜੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ - ਨਾਨਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਖੇਤ ਹਰਾ ਕੀਤਾ, ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆਂ, ਡਿੱਠਾ ਨਾ, ਪਰ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਤੇ ਅਮੰਨੇ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ। ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਆਖਿਓਸੁ ਜਾਓ ਜਗਾਓ। ਸੋਹਣਾ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਗੋਦ ਤੋਂ ਬਾਲਕਾ ਉਠਿਆ, ਰਾਇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਓਹ ਰਸੀਲੇ ਨੈਣ, ਜੋ ਸਾਈਂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਰੰਗਨ ਵਿਚ ਭਿੰਨੇ ਪਏ ਸੇ ਉੱਠੇ, ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਉਤੇ ਪਏ, ਕੋਈ ਛੁਹ ਲਾ ਗਏ ਕਲੇਜਾ ਕੰਬਾ ਗਏ, ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਅਰਸੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁੰਗਰਿਆ ਬੀਜ ਬੀਜ ਗਏ! ਰਾਇ ਘਰ ਆਇਆ, ਮਹਿਤੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਘੱਲਿਆ। ਆਏ ਨੂੰ ਅੱਖੀ ਡਿੱਠੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ -

ਕਾਲੂ! ਮਤ ਇਸ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਦੋਂਦਾ ਹੋਵਹਿ। ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੂ! ਤੂੰ ਬੀ ਨਿਹਾਲ ਹੈਂ ਜੋ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਅਰ ਮੈਂ ਬੀ ਨਿਹਾਲ ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮੱਝੀਆਂ ਤਾਂ ਚਰਨ ਬਨ ਵਿਚ ਤੇ ਆਪ ਟਿਕ ਗਏ ਇਕ ਮੁੱਲਗੁਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰੁੱਤ ਗਰਮੀ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠ ਟਿਕੇ ਸਨ ਕੁਛ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਧੁੱਪ ਟਿਕ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਪੈਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਪੁਰਾਣਾ, ਪਰ ਚਿੱਟਾ ਫਨੀਅਰ ਸੱਪ ਸੀਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਖੜਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਛਜਲੀ ਤਾਣ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧੁੱਪ ਪੈਣੋਂ ਰੁਕ ਗਈ -

ਘਟਕਾ ਖੱਟ ਬੀਤ ਗਈ ਜਬ ਹੀ ਬਦਲੀ

ਤਰੁ ਛਾਇ ਲਗੀ ਮੁਖ ਘਾਮ।

ਸ੍ਰੋਦ ਕੇ ਬਿੰਦ ਮਨੋ ਅਰਬਿੰਦ ਮਾਨ ਕਮਲ ਉਤੇ ਪੈ ਹੈਂ

ਮਕਰੰਦ ਕਨੀ ਅਭਿਰਾਮ।

ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗਜੁ ਆਨ ਕਰੀ ਅਭਿਬੰਦਨ

ਦੈ ਪੁਭੁ ਕੋ ਫਨ ਛਾਇਕਰੀ ਮੁਖ ਪੈ ਤਿਹ ਠਾਮ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੂਰਯੋਦੈ

ਅੱਜ ਬੀ ਸੁਭਾਗ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਸ ਜਾਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਛੇਤੂ ਕਪੜਾ ਤਾਣ ਸੁੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜੋ ਛਜਲੀ ਵਾਲਾ ਸੱਪ ਹੈ, ਤੁਬਕ ਗਿਆ ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਪ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿਉ, ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਡੰਗ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਖੜਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਸੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਲਾਲ ਉੱਠ ਬੈਠਾ, ਸੱਪ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਹੋ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਟਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੱਕੇ, ਸੋਚੇ ਹੈਂ ਸੱਪ ਬੀ ਇਸਨੂੰ ਛਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਪਰ ਹੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ, ਦੇਖ ਫਰੀਦ ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ -

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਰਾਏ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਫਨੀਅਰ ਸੱਪ ਦੀ ਐਤਨੀ ਨਿਕਟਤਾ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਸੱਪ ਛਜਲੀ ਦੀ ਛਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਹਣੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਸੀਸ

ਨਿਵਾਇਆ, ਫੇਰ ਗਲੇ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਛੁਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਰੱਬੀ ਰੋ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਸੁਹਣੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਰੰਗਤ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾ ਗਈ।

੧੦. ਲਿਵਲੀਨਤਾ

ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯

ਹੁਣ ਫੇਰ ਕੋਈ ਉਹੋ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਵੇਗ ਆਇਆ। ਮੱਝੀਆਂ ਛੇੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ। ਬਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਸਾਧਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿਚ ਜਾ ਬਹਿਣਾ, ਸੁਣਨਾ, ਪੁੱਛਣਾ, ਆਪਣੇ ਕਟਾਖਯ ਦੇਣੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣਾ, ਗਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਮਗਨ ਯਾ ਸੰਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਰਹਿ ਗਏ, ਹੋਰ ਸਭ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਜੇਹੇ, ਉਦਾਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਪਈ ਕਿ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਆਣੇ ਕਹਿਣ ਕਿ ਹੁਣ ਫਕੀਰੀ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲ ਟੁਰੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਉਣ ਨਾ। ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਲੱਗੀ ਸਮਝਾਉਣ। ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤ ਗਏ, ਨਾ ਅੰਨ ਨਾ ਜਲ। ਤਦ ਨੌਂਹ ਸੱਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਾਂ ਜੀ! ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਦੈਵੀ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਐਤਕੀ ਇਹ ਬੀ ਆਖਿਓਸੁ ਕਿ ਤੂੰ ਕੰਮ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰ, ਪਰ ਦਿਲਗੀਰੀ ਛੱਡ, ਉੱਠ, ਟੁਰ ਫਿਰ, ਖਾ ਪੀ।

ਹੁਣ ਆਪ ਫੇਰ ਕੁਛ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਤਾ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਿਤੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਕਿ ਬੋਟਾ ਜੀਉ! ਤੁਸੀਂ ਖੇਤੀ ਸੰਭਾਲੋ। ਕਾਮੇ ਰੱਖ ਦੋਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਵਾਹੀ ਕਰਾਓ, ਕੰਮ ਥੋੜਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਕੁਛ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਜੀਆ ਜੰਤ ਪਲੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਪਤ ਅਬਰੋ ਬੀ ਬਣੇਗੀ। ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੱਟੀ ਪਾ ਲਓ, ਹੱਟ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸੁਦਾਗਰੀ ਕਰੋ, ਘੋੜੇ ਲੈ ਦੋਂਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਫਿਰੋ, ਵੇਚੋ ਖਰੀਦੋ, ਖਰੀਦੋ ਵੇਚੋ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ ਚਿੱਤ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੌਕਰੀ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮਖੱਟੂ ਕਹਿਣਗੇ, ਜੇ ਸਾਧ ਹੋ ਕੇ ਟੁਰ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਆਸਰੇ ਜੀਵਾਂਗੇ ਤੇ ਲੋਕੀ ਵੱਖ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਨਗੇ।

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੁਹਣੀ ਜੰਮ ਗਈ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਕਾਵੇਗਾ। ਹੱਟ ਬੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਈ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਫੇਵੰਦ ਕਰੇਗਾ। ਸੁਦਾਗਰੀ ਬੀ ਟੁਰ ਪਈ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਲਾਹੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। ਚਾਕਰੀ ਬੀ ਹੋ ਆਈ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਰਹਿ ਬਣ ਆਵੇਗੀ। ਅਚੰਭਾ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਵੇਰਵਾ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਡੋਲ ਸੁਰ ਵਿਚ ਗਾਵੇ -

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥

ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥

ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਨ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥
 ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਹਾਣੁ ਹਟੁ ਕਰਿ ਆਰਜਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਵਧੁ ॥
 ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ ॥
 ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਲੈ ਲਾਗਾ ਮਨ ਹਸੁ ॥ ੨ ॥
 ਸੁਣਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤੁ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ ॥
 ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ ॥
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ ॥ ੩ ॥
 ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਮੰਨਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕੰਮੁ ॥
 ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ ਤਾ ਕੇ ਆਖੈ ਧੰਨੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੬

ਇਹ ਸੱਦ ਦੇ ਕੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੋਗ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹੇ -

ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਖੋਤੀ ਬੀਜੀ ਖਰੀ ਜੰਮੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਇਸ ਖੋਤੀ ਦਾ ਇਤਨਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਸਲ ਦੀਵਾਨ ਕਾ ਸਭੁ ਉਤਰੇਗਾ, ਤਲਬ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇਗਾ, ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਵਣਗੇ ਅਤੇ ਫਕਰੀ ਭਿਰਾਉ ਭਾਈ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰੁਸਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਰਸਾਣੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਿ ਆਈ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਏਵਡ ਸਾਹਿਬ ਟੋਲ ਲੱਧਾ ਹੈ, ਸਉਦਾਗਰੀ; ਚਾਕਰੀ ਹਟ ਪੱਟਣ ਸਭ ਸੌਂਪ ਛਡਿਆ ਹੈਸੁ।

ਤਬ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਬੇਟਾ! ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਂ ਡਿੱਠਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਡਿੱਠਾ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਿਕ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਇਆ -

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
 ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ ॥
 ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਕਹਣੈ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥
 ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ ॥
 ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵਡੁ ਚੀਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਭਿ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਿ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਈ ॥
 ਸਭ ਕੀਮਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥
 ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰ ਗੁਰਹਾਈ ॥
 ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ੨ ॥
 ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥
 ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ॥
 ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ॥
 ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ ॥ ੩ ॥
 ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ॥
 ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥
 ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯

ਤਬ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਏਹ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪਕੜ, ਕਿਰਤ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਤਬ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿਆ, (ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ) ਜਾਇ ਕਿਰਤ ਲੱਗਾ, ਆਖਿਓਸੁ, ਏ ਅਸਾਡੇ ਕਮਹੁੰ ਕਾਜਹੁੰ ਗਰਿਆ। ਪਰ ਬਾਹਰ ਖੋਤੀ ਉਜੜੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਦ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਆਇ ਲਗੀ ਉਪਦੇਸਨ। ਆਖਿਓਸੁ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਦੇਹ, ਉਠੀ ਖੜਾ ਹੋਹੁ ਕਪੜੇ ਲਾਇ, ਗਲੀ ਕੂਚੇ ਫਿਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੇ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਚੰਗਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸ਼ਬਦ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥
 ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥
 ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ ॥
 ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥ ੧ ॥
 ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥
 ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥
 ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ ॥
 ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥
 ਨਾ ਓਹੁ ਮਰੈ ਨ ਹੋਵੈ ਸੋਗੁ ॥
 ਦੇਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੂਕੈ ਭੋਗੁ ॥
 ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ ॥
 ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ॥
 ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ ਸਨਾਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਤਬ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਗਈ, ਖਬਰ ਕੀਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ, ਤਬ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਭ ਕੂਟੰਬ ਬੇਦੀਆਂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਝੁਰਨ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੈਫ ਹੋਆ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇਆ।

੧੧. ਵੈਦ

ਹੁਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਆ ਆ ਕੇ ਲੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਲਾਲੂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੱਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਛੇਕੜ ਆਖਿਓ ਸੂ ਕਿ ਤੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਟੁਰ ਫਿਰ, ਖਾਹ ਪੀ, ਕੁਛ ਨਾ ਕਰ, ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜੇ ਲੋਕੀ ਤੈਨੂੰ ਬਾਵਲਾ ਤਾਂ ਨਾ ਆਖਣ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਪਰ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਆਪ ਨਾ ਉੱਠੇ, ਨਾ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਨਾ ਪੀਤਾ। ਤਦ ਟੱਬਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮਤੇ ਕੋਈ ਰੋਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਵੱਸ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉੱਦਮ ਤੇ ਉਸਰੱਗੀ, ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਸਾਹਸ। ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਕੀਹ ਜਾਣੀਏ ਕੋਈ ਅਹੁਰ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਤਦ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵੈਦ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਇਆ। ਵੈਦ ਆ

ਕੇ ਬਾਂਹ ਦੀ ਨਾੜ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਆਪ ਨੇ ਬਾਂਹ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਪੈਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਬੈਠੇ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕੀਹ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਵੈਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਤਦ ਰੰਗ ਰੱਤੜੇ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ-

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥
ਭੋਲਾ ਵੈਦ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੭੯

ਤਦ ਵੈਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜੇ ਕਲੇਜੇ ਦੀ ਪੀੜ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਣ ਦੇਹ, ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਦਿਆਂਗਾ ਜੋ ਰਾਜੀ ਥੀਵੇਂ, ਤਦ ਆਪ ਬੋਲੇ -

ਦੁਖ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖ ਭੂਖ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੁਤ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥
ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥
ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥
ਦਰਦੁ ਹੋਵੈ ਦੁਖੁ ਰਹੈ ਸਰੀਰ ॥
ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥
ਮਨ ਅੰਧੇ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੨ ॥
ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ॥
ਮਾਣਸੁ ਕਾ ਫਲੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸੁ ॥
ਸਾਸਿ ਗਇਐ ਕਾਇਆ ਢਲਿ ਪਾਇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਪਾਛੈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ ॥ ੩ ॥
ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੰਸੁ ॥
ਜਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ ॥
ਦੁਖ ਰੋਗ ਸਭਿ ਗਇਆ ਗਵਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਛੁਟਸਿ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮੬

ਤਦ ਵੈਦ ਠਿਠੰਬਰਿਆ ਤੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ।

ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਦਾਰੂ ਦੀ ਇਥੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਕੋਈ ਜੱਗ, ਹੋਮ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਾਓ, ਜੋ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੇ। ਫਿਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਹੁਰ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਔਖਧੀ ਦਿਆਂਗਾ ਜੋ ਕੱਖ ਜਿੰਨੀ ਦਿੱਤਿਆਂ ਸਰੀਰ ਸੁਰਤ ਫੜ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਜਗਦਾਤਾ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਵੈਦ ਵਲ ਇਕ ਤਰਸ ਭਰੀ, ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੁਆਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਵਾਲੀ ਝਿੜਕ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ -

ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥
ਸਿਲਾ ਸੰਤੋਖ ਪੀਸਣੁ ਹਥਿ ਦਾਨੁ ॥
ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹੁ ਨ ਛੀਜੈ ਦੇਹੁ ॥
ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਜਮੁ ਮਾਰੈ ਠੇਹੁ ॥ ੧ ॥
ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਖਾਹਿ ਗਵਾਰ ॥

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤੇਰੇ ਜਾਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਸਭੁ ਛਾਂਵ ॥
ਰਥਿ ਫਿਰੰਦੈ ਦੀਸਹਿ ਥਾਵ ॥
ਦੇਹੁ ਨ ਨਾਉ ਨੁ ਹੋਵੈ ਜਾਤਿ ॥
ਓਥੈ ਦਿਹੁ ਐਥੈ ਸਭੁ ਰਾਤਿ ॥ ੨ ॥
ਸਾਦ ਕਰਿ ਸਮਧਾਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਘਿਉ ਤੇਲੁ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਗਨੀ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥
ਹੋਮ ਜਗ ਅਰੁ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣ ॥ ੩ ॥
ਤਪੁ ਕਾਗਦੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਨੀਸਾਨੁ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਲਿਖਿਆ ਇਹੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥
ਸੇ ਧਨਵੰਤੁ ਦਿਸਹਿ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨਨੀ ਧੰਨੀ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮੭

ਤਦ ਵੈਦ ਡਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਿਆ, ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ, ਹੰਤੂ ਭਰ ਆਏ, ਦੋਏ ਹੱਥ ਜੋੜ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ -

ਅਬ ਮੁੜ ਪਰ ਇਹੁ ਕਰੁਣਾ ਕਰੀਏ।
ਮਨ ਕੇ ਰੋਗੁ ਸਗਲੁ ਪਰਹਰੀਏ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ ਕਰੋ ਸਤਿਸੰਗੁ।
ਦਿਨ ਬੋਰਨ ਮੈ ਹੋਵਹਿ ਭੰਗੁ।
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਫਿਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਿਆ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਨ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਤ੍ਰੈਏ ਪੰਡਿਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੁਖੀ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਉੱਠੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰੋ। ਤਦ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਉੱਠੇ। ਕੋਈ ਅਚਰਜ ਭਾਵ ਅੰਦਰੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਫੇਰ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ, ਫੇਰ ਉੱਠੇ, ਤਦ ਓਹ ਭਾਵ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ -

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੁ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ ॥
ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣੁ ਤੇਰੇ ॥
ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗਣ ਮੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ ੨ ॥
ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥
ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਤਟ ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥
ਲੈ ਕੈ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੪ ॥
ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣੁ ਹਮਾਰੇ ॥
ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਭੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥
ਜੀਅਤਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਗੈ ਕਾਤੀ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੬

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ੇਖ ਬਜੀਦ ਦੀ ਥਕਾਨ

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚਲ ਪਏ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਹੇਠਾਂ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਤ ਉਥੇ ਹੀ ਕੱਟੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੇ ਕਹਾਰ (ਬੰਦੇ) ਇਕ ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੂਰ ਇਕ ਰੁਖ ਹੇਠ ਉਹ ਰੁਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚਾਦਰ ਘਾਹ ਤੇ ਵਛਾਈ ਤੇ ਉਥੇ ਪੀਰ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਘੁਟਣ ਲਗ ਪਏ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ? ਇਹ ਪੀਰ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਇਆ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਥੱਕੇ। ਉਲਟਾ ਉਹ ਪੀਰ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਗਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ?

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - 'ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਕੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਘੱਟ ਖਾਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਜੇ ਵਧੇਰੇ ਖਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਪਚਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਛੇਤੀ ਥਕਦਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪੀਰ ਬੁੱਢਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਇਹ ਤੁਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਥਕਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਥਕਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸ ਪਏ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਥਕਾਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਹਠਾਂ ਤਪਾਂ ਦੀ ਥਕਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਹਠ ਤਪ ਕਰਾਮਾਤੀ ਬਣਨ ਲਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਲੋਕ ਪੀਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਲਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਤੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਸਰੀਰ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਵੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕ ਭਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਪ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ

ਅਰੋਗ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਏਗਾ।

ਜਦੋਂ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਬਣਿਆ ਨਾਨਕ ਮਤਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਜਿਤਨੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰੁਖ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਧੂਣੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਸੁੱਕੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੱਕੜਾਂ ਤੇ ਅੱਗ ਲੈ ਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਈਏ।" ਮਰਦਾਨਾ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਲੱਕੜਾਂ ਜਾਂ ਅੱਗ ਨਾ ਦਿਤੀ। ਉਲਟਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੜੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਗੁੱਸਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰ। ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਤੁਹਾਡੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਝੱਟ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੱਕੜਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਥੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਹਨੇਰਾ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਲੱਕੜਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੱਕੜਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਰਾਤ ਦੀ ਠੰਢ ਸਮੇਂ ਗਰਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੂਰੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਤੇ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਸੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਖਿੱਚੇ ਆਏ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਗੀ ਰੌਣਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ, ਜਿਸ ਸੁੱਕੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਉਹ ਹਰਾ ਭਰਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਖਾਸ ਦੂਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਲਿਆ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ।

ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋਗੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ? ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਵੇਸ ਧਾਰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਲੈਂਦੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੋਗ ਮਤ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡਾ ਜੋਗੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਯਾਦ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲਾ ਵੇਸ ਜੋਗ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜੇਕਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਓ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਜੋਗੀ ਹੋ। ਸਭ ਜੋਗੀ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਲ ਧੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰੱਬ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਇਥੇ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਤੇ ਗੋਰਖ ਮਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦ ਰੀਠਾ ਵੀ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ

ਗੋਰਖ ਮਤੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਜਾਨਵਰ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ 40 ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਥੇ ਪੂਰਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਬਾਦੀ ਨੇੜੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਹ ਉਹਦਾ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾ ਲੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੀਠੇ ਦਾ ਰੁਖ ਹੈ ਤੇ ਰੀਠਾ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਖਾਧਾ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਖਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਪੇਟ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਖਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖ, ਬਿਨਾਂ ਖਾਧੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹਦਾ ਸਵਾਦ ਤੇ ਅਸਰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ? ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਖ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਰੀਠੇ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਸਵਾਦੀ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਵੀ ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ।

ਉਸ ਥਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਰੀਠੇ ਰੁਖ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਰੀਠੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਸ ਪਾਸ ਕੋੜੇ ਰੀਠੇ ਦੇ ਰੁਖ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਹ ਮਿੱਠੇ ਰੀਠੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੁਣ ਤਕ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਚਤਰ ਦਾਸ ਸਿਖ ਬਣ ਗਿਆ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਸਮਝਾਏ ਬਨਾਰਸ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਚਤਰ ਦਾਸ ਉਥੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲਗਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹੋ ਪਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਗਲ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਾਪਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਸਾਧੂ ਪੁਣੇ ਦਾ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੂਰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਸਾਡੇ ਰੱਬ ਦੀ ਮੂਰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਮੂਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇਗੀ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਤ ਚਤਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਾੜੇ ਕੰਮ, ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏਗਾ।

ਪੰਡਤ ਚਤਰ ਦਾਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਹੇ ਪਾਣ ਲਈ ਰੁਕਿਆ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਆਈ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੰਡਤ ਚਤਰਦਾਸ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਜੌਹਰੀ ਸਾਲਸਰਾਏ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪੂਰਬ ਦੀ ਇਸ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਘਣੀ ਛਾਂ ਵਾਲੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੇ ਹੀ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਫਿਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀਰਤਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਅੰਨ੍ਹਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਪੇਟ ਵੀ ਰੁਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਉ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚਲ ਡੇਰਾ ਲਾਈਏ, ਖਾਣ ਲਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਵਲ ਤਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਰ ਪਈ ਇਕ ਚਮਕਦੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਗੀਟੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਗੀਟੀ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਜੌਹਰੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡੂੰਘਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੀਟੀ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਚਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਕ ਮੂਲੀ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ। ਫਿਰ ਕੱਪੜੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਕ ਗਜ਼ ਖੱਦਰ ਮੁੱਲ ਦਸਿਆ। ਹਲਵਾਈ ਦੇ ਲੱਭੂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਮੁੱਲ ਪੁੱਛਦਾ-ਪੁੱਛਦਾ ਜੌਹਰੀ ਸਾਲਸਰਾਏ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਾਲਸਰਾਏ ਨੇ ਗੀਟੀ ਦੇਖੀ ਤੇ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲਾਲ ਹੀਰਾ ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜੌਹਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇਰੇ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜੇਹਾ ਅਮੁੱਲਾ ਹੀਰਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜੇਹੇ ਹੀਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 62 'ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਅੱਠਵਾਂ

ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਤਨ ਮਨ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਮਨ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਅਚੇਤ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਮਨੋਵਿਅਗਿਆਨਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਜਾਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭ ਸਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਅਨੰਤ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਭੂਤਕਾਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਕਾਰ ਬਿੰਬ, ਮੂਰਤਾਂ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਭੂਤਕਾਲ ਦਾ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਘੜੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਇਕ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਕਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਦ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹੋ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਚਿੰਨ ਭਾਵੇਂ ਚੇਤਨ ਮਨ ਦੇ ਹੋਣ ਭਾਵੇਂ ਅਚੇਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੋ, ਤੁਛ ਹੋ, ਨਖਿੱਧ, ਨਿਕੰਮੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇਧਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੀਮਤ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨ

ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ। ਮਨ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਆਉਂਦੀ, ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਨਰਕ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਵਰਗ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਵਰਗ, ਨਰਕ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਰਗ ਨਰਕ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਨਰਕ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਸ ਨਰਕ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ 'ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ' ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸੰਕਲਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਬਚਨਬੱਧ ਹੋ, ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਇਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਇਕ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਤੀਬਰ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਕਲਪ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉੱਚੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ

ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਤਕਨੀਕ, ਕੋਈ ਗਿਆਨ, ਗ੍ਰੰਥ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ; ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਅਧਿਆਪਕ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸੰਕਲਪ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਵੱਧ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿੰਨੀ ਵਧ ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਓਨੀ ਹੀ ਵੱਧ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਹੀਂ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਐਨੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗਤੀ ਆਤਮਕ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਸਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕੁੰਡਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਿਰਜਨਆਤਮਕਤਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਰਾਈ ਦਾ ਦਾਣਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਰਾਈ ਦੇ ਦਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ।

ਲੋੜ ਹੈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ, ਮੈਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਮੈਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਹੜਾ ਵਿਚਾਰ ਮੈਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੀਖਿਅਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਨੰਤ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੈਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗਾ। ਇਹ ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਪੇਰਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਸੱਪ ਨੂੰ ਹੀ ਮੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੁਆਮੀ ਆਪਣੇ ਸਾਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਦਾ ਹੈ, ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ, ਸ਼ਰਤ ਇੱਕ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ, ਕੋਈ ਸੱਚਾ, ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਗੋਲ, ਤੁਹਾਡਾ ਟੀਚਾ ਇੱਕ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਨਾ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੀ ਘੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਓ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਕਲਪ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਿਓਗੇ ਨਾ ਹੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਦਿਓਗੇ, ਹੁਣ ਅੱਜ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਹੀ ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਆਸ ਬੇਤਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੰਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਚੁੱਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਹਨ, ਦਫਤਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗਾਣਾ ਵਜਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਖੇਗਾ, ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਕਲਪ ਦੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਲਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਕਲਪ ਦੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੰਬਰ ਦੋ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਸਫਲ ਵੀ ਹੋਵੋਗੇ, ਠੋਕਰ ਵੀ ਖਾਓਗੇ ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖੋ, ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੋ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਹਨ, ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੋ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਕਸ਼ਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਯਥਾਰਥੀ ਬਣੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਣਾ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰੱਖੋ, ਫੇਰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਮ ਛਲਾਂਗ ਨਾ ਲਗਾਓ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰੋ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਕਰੋ, ਟਿਕ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਬਚਨਬੱਧ ਰਹੋ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੋ।

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਸੰਤਰਾ ਫਲ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ - ਸੰਤਰਾ ਸੁਆਦਿਸ਼ਟ ਫਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨੀ ਤੱਤ ਵਿਟਾਮਿਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ.ਬੀ.ਸੀ ਬਹੁਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੋਹ ਭਸਮ (ਆਇਰਨ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਦੇ ਲਾਲ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਨਿਖਾਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਹੁਤ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਆਦਿਸ਼ਟ ਤੇ ਖੱਟਾ ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਧਕ ਹੈ, ਲਿਵਰ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸੰਤਰੇ ਵਿਚ 40% ਵਿਟਾਮਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਰਾ ਗੈਸ ਤੇ ਅਫਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰਸ ਰਾਮਬਾਣ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਸੰਤਰਾ ਬੁਖਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਬੁਖਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਹਾਨੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਕਤਚਾਪ (ਬਲੱਡ ਕੈਂਸਰ) ਵਾਲੇ ਰੋਗੀ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਉਪਵਾਸ (ਵਰਤ) ਰਖਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਨਿੰਗਰ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪਾਚਨ ਕਿਰਿਆ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਖਾਇਆ ਪੀਆ ਪਚਦਾ ਨਹੀਂ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਰਸ ਹੀ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਅੰਤੜੀਆਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੰਤਰਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸੁੱਕੀ ਖੁਰਕ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਤੇ ਚਮਕ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਸੰਤਰੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੇਟ ਦੀ ਗੈਸ ਵੀ ਸਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਰਾ ਦਿਲ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ, ਪੇਟ ਦਾ ਦਰਦ ਅਤੇ ਮੰਦ ਅਗਨੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਦਾ ਰਸ ਮਲੇਰੀਏ ਬੁਖਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ - ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਦਾ ਚੂਰਣ ਪੰਜ ਗ੍ਰਾਮ, ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਅੱਧਾ ਚਮਚਾ, ਲੋਂਗ ਦਾ ਚੂਰਣ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ 50 ਗ੍ਰਾਮ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਕੇ ਢਕ ਕੇ ਰੱਖੋ, ੧੫ ਮਿੰਟ ਤੱਕ। ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪੀ ਲਵੋ ਕਬਜ਼ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਛਾਈਆਂ ਵਾਸਤੇ - ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਗੜਣ ਨਾਲ ਚਿਹਰਾ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਕਾੜਾ ਕਰਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਬੁਖਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਜਿਹੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬੋਤਲ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੱਚੇ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰਸ ਪਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪਚਦਾ, ਦਸਤ ਲੱਗਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਰਸ ਪਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਸਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੁੱਧ ਪਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਦਾ ਬਰੀਕ ਚੂਰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਲਾਬ ਜਲ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਦੇ ਖੱਬੇ, ਦਾਗ, ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰਦੀ ਜ਼ੁਕਾਮ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

25 ਗ੍ਰਾਮ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਰਸ, ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਹਿੰਗ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦਾ ਦਰਦ ਛੇਤੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੀਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਧਰਾਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ - ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 'ਆਯੁਰਵੇਦ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ' ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੋ, ਲੇਖਕ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ। ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਪੀਉ ਜੀ।

(ਪੰਨਾ 59 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੌ ਉਹਨੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟ ਮਰਦਾਨੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਮਾਲਕ ਇਹ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਲਏਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਾਲਸਰਾਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਤੇ ਚੇਲੇ ਅਧਰੱਕੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦਸੀ ਥਾਂ ਤੇ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਾਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਗੀਟੀ ਤੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਇਹਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਲ ਪਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸ ਇਹੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਜੌਹਰੀ ਹੀ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਮੁੱਲ ਦੀ ਵਸਤ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਭਾਣੇ ਇਹ ਹੀਰਾ ਵੀ ਇਕ ਖਡੋਣਾ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮੋੜ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਨਿਹੱਕ ਦਾ ਧਨ ਕਿਉਂ ਰਖੀਏ? ਮਰਦਾਨਾ ਜਾ ਕੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮੋੜ ਆਇਆ। ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ।

(ਪੰਨਾ 24 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਗਈ, ਇੱਕ ਵੀ ਸੁਰਤ ਵਾਲਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵਿਚ, ਵੱਟੇ ਲੈ ਕੇ ਮਾਰਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਰੋਦ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਰੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਨੂੰ। ਵੱਟੇ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਲਾਰ ਕੇ ਲੱਗੇ ਮਾਰਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦੀ ਬਾਗ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਜੁੜ ਗਏ, ਸੁੰਨ ਮੁੰਨ ਹੋ ਗਈ ਨਗਰੀ ਸਾਰੀ। ਵਿਚੇ ਪੀਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰੋ।

ਯਾਨਿ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਕੰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਗਿਆ, ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਨਾਮ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪੋ ਭਾਈ!

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਇਹਨੂੰ ਧੁਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਧੁਨ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਇਹ ਧੁਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ। ਇਸ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆਪੇ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਥਾ ਕਰਨੀ। ਇੱਕ ਨੇ ਕਥਾ ਕਰਨੀ ਦੂਜੇ ਨੇ ਸੁਣਨਾ। ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਗਤ ਬਣਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਐਨੀ ਸੰਗਤ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਸਾਂਭੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਜਾਣ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ, ਹਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ, ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਆਪ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋਏ, ਕੁਲਾਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਧਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੈ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ। ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਓ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	U.S.A.	Annual	Life
1 Year	Rs. 200/220	Rs. 450/530	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/520	Rs. 1250/1330	U.K.	30 £	300 £
5 Year	Rs. 700/720	Rs. 2450/2530	Aus.	60 \$	600 \$
life	Rs.2000/2020		Europ	50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ'

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.00 ਤੋਂ 3.00 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ), ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ)
ਫੋਨ ਨੰ: 9814801860, Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਡਾ. ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਕਨਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਚਹਿਲ	ਕੈਂਸਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ /ਐਮ.ਐਸ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਡੀ)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਜੇ ਲੁਥਰਾ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
11. ਡਾ. ਨੰਦਨੀ ਨਾਇਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ)	ਐਤਵਾਰ
12. ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਰੰਧਾਵਾ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ)	ਐਤਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਬਾਇਰੈਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ ,
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 8. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 9. ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 10. ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 11. ਅੱਖਾਂ ਦਾ
ਚੈਕਅੱਪ

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਗਗ	70/-	150/-		29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਗਰੇਜੀ
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....!	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ		
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-		34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	35. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-	
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-		36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-	200/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	38. ਭੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		39. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	150/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		41. 'ਯੋਗ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'	30/-	
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-			43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-	
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-		44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-			<p>ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9592009106, 9417214379 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।</p> <p>Bank : Oriental Bank Of Commerce A/c No. 11962011005435 A/c VGRMCT/Atam Marg Rtggs/Neft Ifsc Code: ORBC0101196</p> <p>Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Ph. India</p>		
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-				
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-				
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-				
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-				
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-				
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-				
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-				
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-					

Significance of Baisakhi

Sant Waryam Singh Ji

The genesis of Baisakhi celebration can be traced back to Guru Nanak's times. Some historian record birthday of Guru Nanak Dev Ji on Baisakhi of 1469 and not in the month of Kartik as is being celebrated now. Guru Amar Das Ji, the third Guru had got a *Baoli* (well with steps) dug for the welfare and good of the people to save them from the terrible and baneful effects of Kaliyuga. It was on a Baisakhi day that the well had penetrated the hard rock and water gushed forth from it. Water is the basic source of life for all the world. One can survive without food for a considerable time but without water one can hardly survive even for a few hours. Just as only by quenching the thirst with water the agony of thirsty person can be removed, similarly the distress of suffering humanity of Kaliyug was ameliorated and lessened on the Baisakhi Day by this act of kindness. The rock in the Baoli was penetrated, the water gushed up and rose higher. People washed and laved themselves with it imbibing a great sense of relief and comfort.

On this very day of Baisakhi Guru Hari Krishan Ji Maharaj has pointed out that 'Baba is at Bakala' and has ordained the Sikh sangat to locate Guru Tegh Bahadur, the new Guru at Bakala. It is because of these reasons that the day of Baisakhi has ever been a day of blessings. If we could call this day of Baisakhi as the day of human awakening it will not be an exaggeration. Undoubtedly the day seems to

be a day of man's spiritual Renaissance because on this very Baisakhi day a great epoch making and world shaking miracle happened.

A great and solemn gathering of Sikhs was proclaimed to be held on the last day of the month of chet (March 1699). Messengers and couriers were despatched with the text of proclamation to all the members of Sikh sangat. While addressing the huge congregation the Guru Gobind Singh Ji said 'It was on such a Baisakhi day that Guru Nanak took the first spiritual step for the emancipation of man. On such a Baisakhi day the waters of the sacred Baoli at Goindwal gushed forth. It was on a Baisakhi day that Guru Hari Krishan Ji beckoned the Sikhs to locate Guru Tegh Bahadur at Bakala. Today is the last day of the month, one day before the Baisakhi, tomorrow on the day of Baisakhi we have to and we will create a New Man.'

On that historic Basakhi of 1699, Guru Maharaj dwelt upon the religio-political ignorance and the murky haze clouding the minds of people. Then suddenly without any prior warning he stunned the gathering by demanding a head to be offered in sacrifice to the goddess of freedom. He said, "If there be any beloved devotee of the Guru who has overcome the illusion of the 'superimposed' bodily existence as reality and by understanding the identity of the 'self' has acquired the 'Vision Beatific', let him come forward and offer his head as an oblation to freedom. The startled gathering

assailed by all kinds of doubts, misgivings and conjectures was dumbfounded. However, one great and wise beloved Sikh of the Guru from Lahore, named Daya Ram got up from the bewildered congregation to offer himself for the sacrifice. Imbued with a sense of great elation and elan he said, "My Lord, I do not have anything which I can call 'mine' in 'me', on the basis of which I can say I offer my head to you. By your grace and kindness the 'I' in me is completely erased, whatever 'is', is yours, then, how can I say that 'I am offering 'my' head." According to the Gursikh way of life the highest attainment is the realisation of the Name of the Supreme Self - *The Nam*. The invaluable *Nam* whose value and worth is beyond human reckoning, about which the Guru says -

The Master's Name is invaluable. None knows its worth.

Who have good luck recorded on their brow, they, O Nanak! enjoy God's love.

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥
ਅੰਗ - 81

But to attain this exalted state one has to barter one's heart, rather the whole being in exchange to the Guru. The subjective awareness of the 'I-ness' is to be completely eliminated, and changed into a feeling of complete non-existence. Because man's perception of the empirical 'I' is the greatest obstacle obstructing the realisation of ultimate union. This obstruction is called (*Haumein*) the ego. This is not to be confused with a sense of pride of anything but is a subtle awareness of the perception that 'I-am' and the feeling of 'my' and 'mine', the natural concomitant of the 'I'. This congruent fusion of 'I' and 'mine' could be called an ego. This is a 'huge and

formidable wall which entraps the human being and isolates and alienates his reason and intellect. In the course of time this feeling becomes so firm and strong that even the cycle of millions of births and deaths is unable to break the superimposed identity of the 'I' on the empirical self (body). Just as in the darkness the false attribution of a rope to the snake is confirmed, the illusion of wrong supposition can not be eliminated till one is able to determine the reality with one's own eyes in the light of the day. Until he has satisfied himself that it is a rope he continues to accept the rope as a snake. Ignorance is regarded as a dense darkness in which the apparent appearances of the objects and things do not appear in their real state. One can only guess and make conjecture's about them until one could see the reality in broad day light. As Guru Maharaj avers in this respect -

The bride and the Groom dwell together, but in-between them is the hard wall of ego.

The Perfect Guru has demolished the wall of ego and slave Nanak has met his God, the Lord of woods.

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥
ਅੰਗ - 1263

It is only within the power of the perfect Guru to shatter this tough wall, man is but absolutely impotent and helpless against it, like a child who wants to lift a heavy one ton weight. But if he uses the pulley-system the child can lift the weight easily if he so desires. Similarly by accepting the teachings of the Guru as Gospel Truth and through them by destroying one's assumed being and identity completely, one can realize very

clearly and distinctly that there is nothing in this world which can be called 'I'. When 'I' is not there then how can there be 'mine'? Therefore, the Perfect Guru by taking pity on the individual (life monad) emancipates him from the false world of appearances and makes him aware of what he 'is' in reality.

Bhai Daya Ram, the perfect *Braham Giani*, the adept *Raj Yogi*, the accomplished *Bhakat Yogi*, with a consummate command of spiritual practices, was an epitome of self effacing humility of the one who can sacrifice everything at the lotus feet of the Guru. Bhai Daya Ram while offering his head said in all humility.

Kabir, nothing is mine within me. Whatever there is, that is Thine, O Lord.

If I surrender unto Thee, what is Thine, what does it cost me?

ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ॥
ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ॥

ਅੰਗ - 1375

After accepting one head, the Guru flourished his blood smeared sword again and demanded another head. The enlightened perfect Sikh Bhai Dharam Das came forward, and then Bhai Himmat Rai the third one, the fourth one was Bhai Mohkam Chand, the fifth and last one was Bhai Sahib Singh, all the five came turn by turn and offered their heads to be sacrificed. They belonged to the various parts of India, and as devotees of Guru had come to Anandpur Sahib to participate in the Baisakhi festival and to listen to the spiritual discourses of the Gurus, trudging hundred of miles almost for months together. Bhai Daya Ram Ji came from Lahore, Bhai Dharam Das from Hastinapur, Bhai Himmat Rai a cook from Jagan Nath Puri, and Bhai Mohkam Chand a tailor

from Dwarka, and Bhai Sahib Chand was from Andhra Pradesh who was the fifth to respond to the Guru's call.

In times of yore whenever such an extraordinary and amazing feat was to be performed or accomplished the *Rishis* and *Munis* would perform a *yagna* and with the incantatory powers of their potent *Mantras* conjured up some brutal, ruthless and unearthly powers, who were more often very merciless and inhuman and fortunately were short lived. It is said that the *Agnikul Rajputs* emerged from the *Agnikund* (fire pit). It was an extraordinary situation and a very unusual and unique phenomenon for the Guru. He was not interested in merely creating and marshalling supernatural forces out of fire pits. The objective before him was to create and bring into being such an ideal human being who is enlightened, thoughtful and is willing to die for the good of all. To create a new man who could rise above his own selfish interests and could fight and die for the rights and interests of others. Who could wield his sword like the scalpel of a surgeon in the operation-theatre of a hospital. Who is afraid of none and frightens none who is impartial and non partisan. A perfect saint, a man of discipline, a picture of moderation and sobriety, selfless and self sacrificing, perfectly rational and wise. With an inclination to clasp all and sundry good and bad with love in his arms.

All the *yagnas* and wise men of ancient times could not bring into being such a wondrous and unique creation, such a perfect ideal human being. Such was the new creation, 'The Khalsa', created by the Tenth Master. The divine conjunction of the radiant enlightenment, the loving benevolence of Guru's Word, the Gurbani,

combined with the righteous, solemn goddess like power of the holy sword, created it. It was the first experiment of such a spiritual magnitude in human engineering. From the fire pits (*havan kund*) very fiery and violent forces were unleashed, which were thoughtless, pitiless and were more often very irrational without reason and understanding, lacking the love for the divine and godly and without an urge for the final union with God, the mindless and insensible powers. But as opposed to this Guru Maharaj, the Tenth Master revealed to the world the manifest form of the Almighty Lord, in the tangible human frame of the five who have effaced their personality, the superimposed ego of corporeal existence, who were ready and keen to offer their heads to the Guru. Instead of summoning the powers of fire Guru Gobind Singh Ji invoked the spiritual power of the Word and the palpable physical powers of the sword, and then consecrated it with the life giving water to create a New Man.

The cool serenity of the water, the mellow sweetness of the Nam and the evil-destroying power of the sword was blended with the honeyed sweetness of the sugar-puffs (*ਪਤਾਸ਼ੇ*) (which Mata Jito Ji had put in the water at the time of preparation of initiatory Amrit), to prepare this Elixir of life. All the residual proclivities of the past, accumulated *Karmic* impressions, pertaining to birth, caste and place of these five Guru Sikhs were erased and washed off, and a new life was instilled into each of them with five sips of the potent *Pahul* (Elixir of life), five handfuls were poured on their heads, eyes sprinkled and rinsed with it. Thus were they blessed with stable and unwavering insight of the spiritual

knowledge, the gnosis, (*Braham Gian*). According to Gurbani *Braham Giani* is almost God incarnate.

The great god, Shiva, searches for the man, who knows God.

Nanak, the Brahm-gyani, is Himself the Exalted Lord.

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥ ਅੰਗ - 273

Now the five Beloved Ones (*ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ*) were god like humans, the divine in the human form, God incarnate. To talk of them severally as separate individuals is to deny them their divinity. Whereas the reality is that this collective unity of the five is the embodiment of the divine in the human form as a God in Person. Manifest in them He was visible distinctly both within and without. Separately they are the individual members of the Khalsa brotherhood, as enlightened kindred souls, which in itself is a very lofty and exalted spiritual status just as Gurbani says -

He who knows the spiritual bliss

He is the pure heavenly Khalsa.

Between God, myself and him

There is not even a grain of difference.

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੈ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋ

But collectively they are the divinity incarnate. It was this synergic divine collectivity of the five, before which Guru Gobind Singh Ji bowed in reverence. And with folded hands in supplication begged from them the boon of the initiatory *Amrit*, 'My Lord, do not deprive me of this boon of *Amrit*, let me also partake of it.' Exactly the way he administered the holy Amrit to the five exalted ones, he too received the same in a similar manner from them. This way he was united with them intertwined like warp with weft. The Guru visible in

the five and the five merged in the Guru, like the waves on the surface of water rising and falling and then merging again in the water. From water they emerge and with water they merge, the spirit of the water permeating both. As is mentioned in Suraj Parkash -

*Waheguru's Khalsa is par excellence superb
Blessed he is with the victory bestowed by
God.*

*Divine, kingly and superhuman is this
immortal panth*

*The gap between the Hindus and Muslims it
fills*

*To remove the warring of Hindus and
Muslims.*

*To establish Dharma and destroy the sin
And to adore the Guru a new tradition has
been started.*

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਨੀਕਾ ਅਤਿ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਿਲ ਫਤੇ ਸੁ ਬੁਲਾਈ ਹੈ।
ਪੀਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਜੇ ਅਮਰ ਪੰਥ,
ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਤੁਰਕ ਤੂੰ ਕੀ ਕਾਨ ਕੋ ਮਿਟਾਈ ਹੈ।
ਧਰਮ ਸਥਾਪਥੇ ਕੋ, ਪਾਪਨ ਕੇ ਖਾਪਥੇ ਕੋ,
ਗੁਰੂ ਜਾਪਥੇ ਕੋ, ਨਈ ਰੀਤ ਯੂ ਚਲਾਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

Addressing them Guru Ji said, "Khalsa Ji, you and God Almighty are now merged into one unity. There is no difference between the Guru and Almighty God. Wealth, rank, religion and political ministry, skilful dexterity, resourcefulness, wisdom, charity and mastery over weapons all will be your willing slaves. The Guru, while thinking of the Grace of God on this occasion expresses his gratitude thus -

*By the order of the eternal Supreme God
Came the revelatory wisdom*

Then I created this

The perfect manly Khalsa.

ਗੁਰ ਬਰ ਅਕਾਲ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਿਓ, ਉਪਜਿਓ ਬਿਗਿਆਨਾ।
ਤਬ ਸਹਜੇ ਰਚਿਓ ਖਾਲਸਾ ਸਾਬਤ ਮਰਦਾਨਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41/16

This initiatory ceremony of the *Pahul*

was given the name of *Amrit*. This by the Grace of God and Guru Ji Maharaj is the means to reveal and access the fountain head of spiritual power, hitherto hidden and withheld from the world at large.

There is a saying that *Rishis, Munis, gods, goddesses, the Arifs, the enlightened seers and wise men* were aware of this fact that there is some liquid, the drink of gods, the water of life (Elixir) which has the power to liberate the human beings from the clutches of Time and Fate. This is known as '*Abihayat*', the Persian phrase means the bestower of life. Semetic religious tradition accepts the existence of such a water, which has the power to make men immortal.

In the Indian ancient thought the word having the same meaning is '*Amrit*', which the gods and demons had obtained by churning the ocean along with other thirteen precious finds. Many physicians and Ayurvedic experts claim and believe that waters of certain springs have curative medicinal properties. In a metaphoric language such waters are called '*Abi-hayat*' or '*Amrit*'. In spite of this assertion some credulous men of faith still firmly believe in the existence of such miraculous waters. Muslim tradition believes that the spring of '*Abihayat*' is hidden in complete darkness. That Khwaja Khizar who had savoured this water and had become immortal is guarding the spring. It is said according to the ancient historians of Islam that Khizar was the minister of Zalkarnal or Alexander. He was successful in tracing and locating the spring of '*Abi hayat*', while Alexander the king of Macedonia who was also searching for the well was unsuccessful. The basis of this story is a Greek legend. It is a story related to Alexander according to

which his cook had found the spring accidentally. One day when he tried to wash the salted fish in the waters of a spring, he was astonished to find that the fish had regained its life and was alive and it slipped from his hands into the spring. Then he also drank a few sips of water and became immortal for all times to come. Alexander tried his best to find the spring but could not find it. Out of sheer jealousy he threw Idris, the cook, into the sea. Idris became the immortal god of the sea. This is the original story which began from Syria and ultimately reached Arabia. In the Holy Quran as well there is a brief allusion to the tale. (Sura 18 - Aait 59-63). Looked from a philosophic point of view 'Abehayat' the water of life is a simple way of articulating man's quest and longing for immortality, which his imagination has conceived like the idea of a philosopher's stone and necromantic alchemy.'

Guru Maharaj did not hide this phenomenon. There was nothing clandestine, secret and esoteric about it. Pointing the significance of *Amrit* he said, "Beloved ones, *Amrit* is that boon which you can obtain only from the Guru, none else possesses the treasured store, of this spiritual substance called *Amrit*. *Amrit* is infact the Name Divine of Lord Almighty, which has the power to revive those benumbed and stupefied by their ego. It eliminates the poisonous effects of the human ego and the human being is able to renounce the egoistic feeling of mundane existence, obtain salvation (*Nirvan*) and become immortal forever. Guru Ji says -

*Nectar is the Name of the Lord God, O my soul. By Guru's instruction the Name-Nectar is attained.
Poisonous is the pride of worldly valuables,*

O my soul. Through the God's Name-Nectar this poison is eliminated.

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ
ਰਾਮ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ
ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ॥ ਅੰਗ - 538

The taste and flavor of *Amrit* cannot be guessed unless you savour and experience it yourself. One who relishes it once becomes selfless by offering himself completely at the lotus feet of the Guru. By the Grace and compassion of the Guru he receives the Divine Word from the Guru and attains the state of immortality. As Gurbani points out -

*Without tasting, no one enjoys the Name's relish.
By the Guru's instruction, one indrinks the Lord's Nectar.
In-drinking Nectar, the mortal acquires an immortal status and Nectar he enjoys through the Guru's gospel.*

ਵਿਣੁ ਚਾਖੇ ਸਾਦੁ ਕਿਸੈ ਨ ਆਇਆ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਇਆ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀ ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਹੋਏ
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਰਸੁ ਤਾਹਾ ਹੇ॥ ਅੰਗ - 1056

How to imbibe it and relish it is also explained by Guru Ji Maharaj. After receiving the potent power and the enlightenment from the five Beloved Ones, one has to make use of one's tongue to drink this immortal medicine which has the power to remove all darkness from the mind. Man's heart is brimful with *Amrit*. Like a girl drawing water from the well with the help of a rope and a bucket, the spiritual seeker too with the help of his tongue reciting 'Waheguru', 'Waheguru' draws *Amrit* from deep within his heart and gets ecstatically intoxicated with it.

*The tongue tastes the Lord's essence, the heart is drenched with Lord's love and the mortal meditates on the True Name.
The heart well is brimming with the Lord's*

ambrosia and through the Name's meditation; the water-carrier draws and drinks it.

ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਪੀਜੈ ਅੰਤਰੁ ਭੀਜੈ ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰੀ॥
ਅੰਤਰਿ ਖੂਹਟਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਸਬਦੇ ਕਾਢਿ ਪੀਐ
ਪਨਿਹਾਰੀ॥ ਅੰਗ - 570

Guru Ji declared that all the gods, rishis and munis were in search of 'Amrit' but could not succeed because they were not destined to do so. When they drank 'Amrit' obtained after churning the ocean what they drank was only a material substance, not the spiritual essence. This 'Amrit' which Guru Ji gave the Sikhs to imbibe is also obtained by churning the ocean within, the churning appliance is placed in the mind (consciousness) of man and the two powerful forces working and pulling the churning ropes are busy and active since times immemorial. One is the godly tradition and the other is the demonic tradition. The former attracts you towards life of virtue where the latter pushes you towards evil and vices. The demonic tradition pushes you hard towards the infernal world of evil where lust, wrath, envy, backbiting, slander, deceit are reigning supreme. On the other side ranged against them are the forces of heaven where truth, compassion contentment, forgiveness, modesty, nobility, charity, purity, forbearance are to the fore. This churning of mind and spirit within is done in a very serene and tranquil manner. Just as by steadily churning the milk we get butter, similarly by plying the churner of *Nam* we get the refined spiritual quintessence. *Amrit* is that state of super consciousness, that lasting inebriation which when experienced, makes you forget everything else except the pervasive living presence of God. Guru Maharaj says in this regard -

The angelic persons and the silent sages

search for the Divine Nectar. That Nectar I have obtained from the Guru.

He, to whom the Guru shows mercy, obtains the Nectar and keeps the True Lord enshrined in his mind.

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ
ਪਾਇਆ॥
ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ॥
ਅੰਗ - 918

When the enlightened Gursikhs gather together to sing the praises of the Lord, this divine gift of Amrit - the Gurus Word, the Gurbani with full concentration and deep faith, then the Lord's casement within the mind opens and this boon is bestowed on the devotees, who if once imbibe its sublimating intoxication are transported with joy forever. Guru Maharaj further says in this connection -

In the fourth watch of the early morn, yearning arises in the mind of the men of exalted understanding.

They have friendship with the streams, and in their mind and mouth is the True Name.

There ambrosia is distributed and the fortunate receive Name's gift.

The body is assayed like gold and takes on the colour of spiritual progress.

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥

ਓਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥

ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਕਸੀਐ ਵੰਨੀ ਚੜੈ ਚੜਾਉ॥

ਅੰਗ - 146

All the poisonous grime is washed clean by bathing in the pool of Amrit (Amritsar). Gurbani, the word of the Guru is the pool, Guru's own pool, the water in this pool is that of *Nam*, the divine Word.

O man, serve thou the True Guru, the Unfathomable ocean and thou shalt obtain the profit of the wealth of the Name jewel.

Meeting with the Guru, the ocean of contentment and bathing in the tank of the Name-Nectar, the sin's filth is washed off.

ਸੇਵਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਮੁੰਦੁ ਅਥਾਹਾ॥ ਪਾਵਹੁ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਧਨੁ

ਲਾਹਾ ॥

ਬਿਖਿਆ ਮਲੁ ਜਾਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵਹੁ ਗੁਰ ਸਰ ਸੰਤੋਖੁ
ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 1043

Therefore, it is obvious now that the means to reach the door of salvation is through inculcating Nam-Amrit only.

The Name of God, the Immaculate Nectareous water, is the best medicine in the world.

Says slave Bhikhan, by Guru's grace, I have obtained the door of salvation.

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਇਹੁ ਅਉਖਧੁ ਜਗਿ
ਸਾਰਾ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰੈ ਜਨੁ ਭੀਖਨੁ ਪਾਵਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ ॥
ਅੰਗ - 659

Therefore, the false notion of primacy of body in life and the superimposed illusion of ego of those were destroyed who had imbibed the elixir (*Pahul*) of the divine Name. They were able to perceive their self identity and understand what they 'are' and discover the source of the latent spiritual power, hidden within them. It is to such people who had savoured such an elixir of life (Amrit) that the Guru gave the name of The Khalsa. The Khalsa is immortal, the perfect true Guru, the epitome and image of his Guru, and is the Supreme Self himself. Khalsa is in itself an eminent position and a lofty station and an exalted state, within whom burns the light with the power to remove all the gloom and darkness of ignorance.

Guru Ji has very aptly described the Khalsa thus -

*Day and Night he contemplates
The vital dynamic Divine light;
Other than Him no thought stray
Does his mind ever admit;
Steady in his devotion, firm of Faith
Fasts, graves, crematories monastic
seclusion*

*Even by oversight he never tolerates;
Pilgrimage, charity and ritual compassion
Penitential abstinence and self mortification
Such hypocrisy he always shuns
Since his faith is firmly anchored in The
One.*

*When his heart is illumined with the Name
Then regard my Khalsa as pure unalloyed.*

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ
ਆਨੈ ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ, ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ
ਪਛਾਨੈ ॥

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ, ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ
ਜਾਨੈ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

An act so great and momentous that it brought the celestial blissful ambience of the Age of Truth (*Satyayug*) to transform the gloomy atmosphere of the Dark Age (The *Kaliyug*). Such an exalted being the *Khalsa* was created whose heart is ever reverberating with this heavenly lay -

*May thy Name preached by Nanak prevail
and exalt the spirit*

May thy will be done for the good of all.

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ ॥

Khalsa is enlightened and wise without the vile veneer of Maya on him. In his Khalsa-Being the divine light is luminous burning bright. He perceives the presence of all pervasive divine in every aspect of life and all living or inanimate objects, such as mountains, the earth, the water. He is completely identified and in tune with the Supreme Self. He is not separate from Almighty God, and God too is not separate from him. He and God are not two separate entities, but the two names of the same one realself. Whether you call it Waheguru or Khalsa it is immaterial and makes no difference. This certainly was a unique event, a miracle and a very extraordinary phenomenon, which gave this refractory world a new direction exhorting them that

the world neither needs the nuclear weapons nor other terrible means of destruction, should just adopt and imbibe the Khalsa Ideals and the whole world will be transformed into one fraternity and all will become one, the part of the same divine light. Then we will learn this lesson of the Gurbani.

All are called partners in Thy grace. Thou art seen alien to none.

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 97

This world will become the common heritage of all, a common house for one and all, wherein live all friends and well-wishers. All the wealth and all its resources are the common possession of all. The dominance of one man, one nation, one country over others is nothing but an anarchic and sinister idea, the product of dark minds. We did not create this earth, it was created by Him who is the Lord of the elixir of life (*Amrit*). All the resources of the earth he bestowed on all and every one in a collective sense. He has given us the enlightenment, knowledge and the ideals of *Amrit* (the ambrosial bliss) by obtaining and acquiring which all the mutual rancour and animosity will come to an end permanently. Such a vision of life, a positive, inclusive, comprehensive concept is emerging which teaches us to transcend the limitations of the selfish circumscribed self and to keep in mind the common good of all, inspires us to willingly sacrifice, everything of our own including our pleasures, home and family to protect and safeguard the rights of others.

Try to understand what is *Amrit* and what is its import. In 1699 a miracle happened. No other valiant soldier has been able to show such a miracle, because the Eternal God has Himself ordained and has

exhorted the Tenth Master thus -

I have given you the honour of being my son

To extend the Panth are you created

Go unto the world and start the way of Dharma

Stop the people from being prey to the moral depravity.

ਮੈਂ ਅਪੁਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ। ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ॥ ਚੌਪਈ ॥

Amrit has the power to cure the human mind of all evil and depravity. *Amrit* is holy and divine and in its own right is supreme. Because as God is called Timeless one, it is beyond the destructive ambit of time. Therefore any living being which comes in contact with the '*Amrit*' is sublimated and exalted from the mortal ambit to the timeless sphere of immortality. *Amrit* is not the exclusive property of any specific community or religious leader. Its vessels are full to the brim but unfortunately the people at large have forsaken the immortalising elixir of life in favour of the worldly pleasures and are wasting their time in these useless pursuits. Guru Ji says the *Amrit*, the ambrosial drink of life is being neglected and forsaken and is being pillaged and swindled.

The mind is brimful with Nectar, but the perverse know not its relish,

Just as the deer knows not its own musk and wanders about guiled by doubt,

So an apostate abandons ambrosia and amasses poison. The Creator Himself has infatuated him.

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭੁਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 644

*Within this body dwell the five thieves,
lust, wrath, avarice, attachment and pride.
They plunder Nectar. The apostate knows it
not and none hears the complaint.*

*ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ
ਅਹੰਕਾਰਾ ॥*

*ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥
ਅੰਗ - 600*

You are going to celebrate the occasion with great joy and religious fervour. But please remember that happiness is an inner feeling of the heart within, it does not come from without. Your heart is a store-house of happiness.

Try to understand that the stream of Amrit bliss which Guru Ji revealed to us for the good of humanity is meant to create perpetual peace and spiritual enlightenment in the world. We pray to Almighty God for his kind grace so that we should also be blessed with the radiant consciousness of Amrit and are thus imbued with the feeling and determination to pay the required price to obtain the boon of Amrit. The main source of man's contention and fight is the internecine quarrel between 'I' and 'you'. But when through this divine intercession of Holy Amrit the 'I' is completely obliterated then only 'you' will remain, 'you' in perpetuity. When we become aware of it only then we will be able to understand the significance of the message of the Tenth Master.

Therefore do celebrate the Baisakhi with all the joy and fervour but remember that our aim to come into this world is to seek 'Amrit' by savouring which we can overcome the transmigrating cycle of birth and death and attain the ultimate state of Nirvan.

The institution of Atam Marg prays to Almighty God to grant us the good sense

to understand apprehend and appreciate the significance of Amrit and we also pray that the whole world realises its imperative necessity and indispensability. Only then the celebration of Baisakhi will be regarded as a meaningful and worthwhile effort. Guru Ji made 'The Khalsa' in his own image and asserted that he himself abides in 'The Khalsa' and that as long as Khalsa maintains its uniqueness he will bestow all the glory and eminence he possesses. Only when the wavering faith, doubt fraud pretence and sham assail it, only then the Khalsa will lose the trust of the Guru. As He says -

*Khalsa is the army of the Eternal Lord
Born out of the joy of the Supreme One
As long as the Khalsa retains its identity
distinctive*

*I bestow all my sovereign majesty on it.
But when it adopts the contrary perverse
practices*

Then do I stop having faith and trust in it.

*ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥
ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ॥
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ॥
ਜਬ ਇਹ ਗਹੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ॥
ਮੈਂ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥*

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ

In the pervasive gloom and darkness of Kaliyuga the Khalsa emerged as a luminous ideal, we should try to perceive and identify that ideal. Let us not waste our energies in futile rancour and animosity. Individual human beings in their diversity are the several manifest projections of the same divine light, therefore try to understand and recognise yourself and know what you are. Let Almighty God be kind enough to give us the sense and light so that we are able to live and project this instruction of the Guru -

*O my mind, he who has dispelled his doubt,
and realised the Lord to be amongst all, in
his thought none is gone astray. Pause*

*ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ॥
ਅੰਗ - 610*

Do not blame others, do not call others bad, and do not criticise and malign others, try to understand what is the message of the Gurbani.

*Kabir, I am the worst of all; except me,
everyone else is good.
Whosoever realises thus, he alone is my
friend.*

*ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੋ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥
ਅੰਗ - 1364*

*I am not good and no one is bad.
ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - 728*

In the end this is our prayer that God Almighty should shower his kindness on this world so that all the nuclear and other destructive horrible weapons are eliminated from the world, and the divisive geographical boundaries of this world vanish and disappear. Man is one, do not divide it, because man is created in the true image of God. Hatred, and enmity always create pain and misery, it is not the ideal of the Gurus.

*He has no pain, but all-comforts and with
his eyes, he sees only the One Lord.
For him no one is evil, but everyone is good.
There is no defeat for him, but victory all
through.*

*ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ॥
ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੈ॥
ਅੰਗ - 1302*

Last of all we pray that God almighty should be kind to all, do good to all. Guru Ji has proclaimed for you 'O Khalsa! respect and revere the Mandir, and love the Masjid.

Those who gather there worship me do not regard them as strangers and foes. In the Gurdwaras too my glory shines forth resplendent. Remember I did proclaim this-

*The temple and the mosque are the same;
The Hindu worship and the Musalman
prayer are the same; all men are the same; it
is through error they appear different.*

*Deities, demons, Yakshas, heavenly singers,
Musalmans, and Hindus adopt the
customary dress of their different countries.
All men have the same eyes, the same ears,
the same body, the same constitution, a
compound of earth, air, fire and water.*

*Allah and Abhekh are the same, the Purans
and the Quran are the same; they are all
alike;*

It is the one God who created all.

*ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਅੰ ਨਿਵਾਜ ਓਈ
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ॥
ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ॥
ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ
ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ ਅੰ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ॥
ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਅੰ ਕੁਰਾਨ ਓਈ
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ॥*

I am the same in all ages and places perhaps you had forgotten it. If you want to celebrate the tercentenary then remember-

*Some are clean shaven Sanyasi, and some an
Yogis.*

*Some are abstinent students, some practise
celebracy.*

*Some are Hindus and some Muslims
Some Rafzi Shias and some Imam Shahi
Sunis*

*All are but human beings regard them as
one.*

The benevolent creature is the same

Same the Compassionate Sustainer too.

*There is no difference all is the error and
illusion of mind.*

(... continued on page 81)

The Khalsa - The Ideal man

Dr. Jagjit Singh

Our very sincere and hearty felicitations to all the readers and the humanity at large on the celebrations of the birth of Khalsa. We congratulate the readers for their abiding faith and firm attachment to the Guru-ideals. To the humanity at large we congratulate because Gurus and their noble deeds belong to them and are meant for them. They are not meant for a specific region or community. The ideals and tenets of spiritualism and universal brotherhood of man as preached and propagated by Guru Nanak (1469-1539) were fully consummated and perfectly realised by his tenth manifestation, Guru Gobind Singh Ji (1661-1708) on this day of Baisakhi, March 30, 1699. To preserve and protect the inner purity and noble loftiness of the Khalsa he delineated, shaped and prescribed the external form too. He laid down a set of norms and prescriptions of a distinctive code of conduct for the Khalsa. For the propagation and expansive spread of the doctrine as preached by all the ten Sikh Gurus for 230 years he gave a new direction, a new look, a new shape and a very distinctive identity by creating the Khalsa, which he honoured and glorified by saying that "Khalsa is my alter-ego" that is Khalsa is my other self (*ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ*). So much so that he recognised and honoured the five beloved ones as the Guru incarnate. He knelt before them, begged from them the boon of Amrit to initiate him into the newly created Khalsa brotherhood. Bhai Gurdas, the second, aptly points out at the uniqueness of the new

religious order by saying, "Himself he Guru is and himself disciple too" (*ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ*). It was something very unique in the annals of world history. In all the religions the Guru retains his higher status and supremacy and the disciple his lower station. But Guru Gobind Singh by elevating the five beloved ones, his own disciples to the status of 'Guru incarnate' and by obeying and willingly submitting himself to their dictates and commands created history. Conceptually it was the creation of a new doctrine higher than that of precepts of popular democracy. Considering the birth of Khalsa as an act of Divine Grace he acclaimed and lauded it in the 'Sarh Loh' as "the surge of joy of the Supreme self" (*ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ*). This was no exaggeration but a concrete manifestation of truth.

Superficially there seems to be a contradiction between Guru Nanak's conviction of 'There is but Nam only in the house of Nanak' (*ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ਕੇਵਲ ਨਾਮ*) and Guru Gobind Singh's article of faith of 'to die fighting on the battle field in extreme circumstances' (*ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਮਹਿ ਤਬ ਜੁਝ ਮਰੋ*). How can this apparent contradiction be reconciled?

Looked at from a higher religious experience they are the twain manifestation of the same spiritual thought and ideals. The twains do meet in the Khalsa ideals. According to Gurbani the man's goal in life is to unite with God, the Ultimate Divine

as the Guru exhorts. 'This is the opportunity! your time to meet God (*ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ*). The way suggested is - 'meet the sadhu and the sangat and recite only His Name' (*ਮਿਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ*). According to Gurbani Nam is the Love of God - 'Hari Nam is Love of God' (*ਹਰਿਨਾਮਾ ਹਰਿ ਰੰਗ ਹੈ*). Guru Gobind Singh Ji also regards Love of God as the best and the most efficacious way of spiritual realisation. He says, "He who loveth attains godhead" (*ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ*). The basic imperative of love is self abnegation, self surrender and self-sacrifice. According to Guru Nanak, "If you want to play the game of love then come forward with your head on the palm of your hand." *ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥ (ਅੰਗ - 1412)*

Guru Nanak's whole life is a life of self abnegation (denial) and self-sacrifice. He was a brave and intrepid saint soldier who hugged and clasped with love the whole humanity to his bosom, specially the down trodden, the so called lowly, meek and weak people, without any distinction of caste, creed, birth and rank. He has the courage to call the unjust and brutal tyrannous kings as the predatory lions (beasts), corrupt officials as 'dogs' (*ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁੱਤੇ*). He showed the path of righteousness and truth to the Maulvis, Pandits, Yogis and Sanyasis. He showed a new path to Indians - a confluence of deep devotional love and great moral strength, power and love cheek by jowl - the ultimate ideal of man's destiny. To divide and segregate this ideal into religious, political and social categories is the result of misguided machinations of the narrow minded ignorant minds of limited knowledge. Guru Arjan embraced

martyrdom and Guru Tegh Bahadur "gave his head but not his conviction" (*ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰੁ ਨ ਦੀਆ*) to protect the purity and attest the veracity and inviolability of the principles of truth. This is the game of love in which you are required to carry your head on the palm of your hand. Therefore, there is hardly anything strange about Guru Gobind Singh asking for a head with an unsheathed sword in his hand from a gathering of Indians on a Baisakhi day, 300 years ago. This call to demand a sacrifice of head was timely and an unavoidable necessity to create a nation of those who are willing to die for a cause.

By accepting the sacrificial offering of heads and by administering *Amrit* to the five he bestowed the life of spirit, leavened their life with bliss, enriched them with the treasury of *Nam* and trained them in the art of self protection and self respect. Creation of Khalsa was in fact creation of a new man, full and complete, worthy of being accepted universally. Nowadays most of the people want to discard the outward mask and the mysterious hocus-pocus of religious rituals. Now the man longs for pilgrimage of the soul. All the norms, restraints and code of conduct imposed on the Khalsa, the new man have been acknowledged and honoured internationally. Use of Tobacco was forbidden to him and what we see now is restrictions being put on smoke, and its unstinted use all over the world, since this causes cancer - a terrible affliction. Adultery was condemned as the most sinful of vices and now we see how promiscuous sexuality has created the scourge of AIDS, an incurable and horrible disease, whose deadly expanse is broadening like a jungle fire everyday. Only the spiritual teaching of the Guru can annihilate the malaise and free

us from its deadly grip. Out of the five K's which the Guru has enjoined upon the Khalsa to adhere to, the wearing of kachh (a short knicker) is the symbol of virtuous celibacy. As the Guru says -

'With one woman one remains a virtual celibate. (ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ)

Khalsa was given the unshorn form of a saint soldier. Guru's own personal appearance, the physiognomy of the great Guru and a brave soldier was bestowed on the Khalsa, the Khalsa created in his own image (ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ). The second reason was that all men having faith in spirituality should accept the Divine Will and command without any stint, without hesitation, without any but's and if's, and without any excuse. He has to submit to His Will completely and absolutely. All the way-farers of the spiritual path accept the Will of God, and resign themselves to it, regarding it as God's gift even if they have to embrace martyrdom and court death, that too without reproach. As the Gurbani says -

*None do I reproach and blame
since all Your Doings my mind regards
sweet.*

ਉਲਾਹਨੇ ਮੈ ਕਾਹੁ ਨ ਦੀਓ ॥
ਮਨ ਮੀਠ ਤੁਹਰੇ ਕੀਓ ॥

ਅੰਗ - 978

One who is steeped in the Divinity and submits to the Will of God accepts the form as bestowed by Him, heartily and gracefully. The hair upon the head, the beard, the moustaches on the face are the inviolable part of the human form and shape. To the human male, the hair on the head and beard on the face is a Divine Gift. If man was created in His Own Image then the human male form is a divine form. That

is why Guru has regarded the shearing and cutting of the hair as a disobedience of Divine Order, hence it is considered a very serious violation of Guru's Order, the Sikh code and the Sikh way of living.

Not to accept this natural divine form and not to conform to this appearance is to disobey God's command and violate the law of Divine Creation and doubt His intention and question His will and His gift. This unshorn appearance and form if on one hand symbolises the pious saintliness and intellectual eminence, it also is a symbol of man's mighty manhood, his physical powers, and brave bearing of a soldier who is ever ready to join battle for self protection and preservation of self respect and to defend the oppressed -

*'When the given span of life teeters on edge,
I would love to die on battlefield fighting
fiercely.'*

ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਧਾਨ ਬਨੈ,
ਅਤ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੁਝ ਮਰੋ ॥

ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

This point of view can also be regarded as a manifestation of commitment to social responsibility. Eighteenth century Sikh history is brimming with happenings exemplifying such a commitment by the Khalsa.

To accept and appreciate the historical significance and the relevance of the momentous and epoch making event, the 'Birth of Khalsa', one needs to possess a very broad and noble mind, a liberal heart, a progressive visionary out look and above all a very sublime intellectual frame work. Most of the people did not and are not able to understand this phenomenon, the creation of this new Order, the Order of the Khalsa. People with eringing servile mentality,

conformist attitude, narrow outlook and limited vision were bitterly resentful at the emergence of this new faith, it rankled in their minds. Very soon after the creation of the Khalsa in 1699 the hill Rajas of Punjab started opposing the Khalsa and the Guru Maharaj. Since ages they have been stuck up in the quagmire of discriminatory social order, caste distinctions and untouchability. Therefore they could not tolerate the democratic egalitarian outlook of the Khalsa. They sought help from the Mughal imperialism to oppose their own Guru. The newly created Khalsa at Anandgarh, Chamkaur and Mukatsar showed such feats of bravery which have no parallel in the records of history of warfare. After sacrificing his sons rather an entire family for the sake of Khalsa, Guru Gobind Singh was able to strengthen and fortify the will and the determination of the Khalsa to be ever ready to die to uphold the convictions and the ideals they hold dear. In 1705 in his victory epistle to Aurangzeb the Guru points out to the emperor that not to submit or yield is a victory in the real sense of the word. Guru Ji taught the Khalsa not only how to live but also how to die. Earnest prayer, service of mankind, right living, honest hard work is the quintessential definition of life. And to be ever ready to die for the Guru ideals is real dying. Just ten years after the creation of Khalsa, in 1709 under the command of Banda Singh Bahadur, the bravery and the fighting Skills which the Khalsa showed in the battle of Sirhind won encomiums and praise even from inveterate foes of Khalsa like Qazi Nur Mohammed. Guru Ji bestowed the piety of a saint and the royalty of a king on the Khalsa firmly

based on the foundation of the Gurbani. The Amrit prepared with a double-edged sword (khanda), the amalgam of the strength of steel and sweetness of sugar exalted and refined by the divine word (Gurbani) is the most sublime initiation and instruction which the Sikh receives. The Khalsa considers the Guru as Sacha Padshah (the true king) and all the other temporal kings as false ephemeral delusions. Guru Ji exhorted the Khalsa to maintain its distinctive identity and uniqueness. This distinctiveness is the very sublime projection of the inner being and outer living, the union of the sacred word and holy vesture. Though the reign of Maharaja Ranjit Singh is lauded as the prototype model of Sikh Raj and is regarded as a glorious instance of Khalsa Raj in which all the religions, creeds and various faiths were respected and honoured. But even this kingdom of Sikhs falls far short of the high standard visualised in the Khalsa ideals. That is why alienated from the Guru and the Guru ideals as it was it soon degenerated disintegrated and disappeared. Khalsa is the community of divinely inspired God oriented people, Gurmukh Gursikhs, sublime and exalted human beings who worship and are always observed in the divinity of Nam.

He who claims himself to be the Sikh of the Guru

Should early in the morning rise

And on the Name divine meditate.

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305

Gurmukh Gursikhs who lead philanthropic and altruistic life are always imbued with the zest to do good to others. Those who are truthful inwardly and outwardly, are honest, good natured, and

are tender hearted holding every one dear and love one and all. When such people appear and come forward attired in the Guru-bestowed robes, they are admired and almost worshipped by the whole world. Such a person cannot be subjugated and cannot be subjected to the life of servitude and will not play a subservient role. When God's grace endows him with divine power he uses it to worship His Name and reigns supreme for the common weal and welfare of all people, since he regards the whole of humanity as the sacred creation of God almighty and accepts them as children of one father all' *ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਕ.*

*Some are Hindus and some Muslims
Some Rafzi Shias and Imam Shafi, sunnis
All are human beings with different shapes
and mien.*

*ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ॥ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ*

This is a part and parcel of his (Khalsa) training, during his sovereign reign nobody goes without food and remains unclad naked. Khalsa is a toiler, a hard working human being imbued with a glorious sense of service to humanity -

*He who toils hard and gives some to others
Only he the path to spiritual realisation
finds.*

*ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥ ਅੰਗ - 5*

By the Grace of the Guru, the Khalsa enjoys the bliss of the Divine regal sovereignty.

*He whom He graces with Laudation of
Divine*

Nanak sayeth King of kings is he.

*ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥ ਅੰਗ - 5*

The world feels proud of such a royalty and regal personages. Under such benign rule and favourable circumstances

selfishness, robbery and mean intrigues to grab power appear so low, so worthless and so beneath dignity that they hardly matter, and in the course of time they die and disappear. The Guru bestowed the nobility of character based on Nam, without it the Sikh (disciple) does not deserve to be called a Khalsa. It is to such a Khalsa of sterling worth Guru Ji alludes when he says -

*Waheguru Ji Ka Khalsa Waheguru Ji Ki
Fateh*

which means

Khalsa belongs to the Lord God supreme.

*And the victory too belongs to the God
Almighty.*

We need to revive and resurrect this invincible Khalsa of divine birth and we need another reawakening but such a Khalsa cannot be revived with our dependence on numerical strength of votes. We need the rise of the Khalsa resplendent with the radiance of the one, "*Who worships the Living Light day and night.*" *ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ॥*

This is the dire need of the hour.

Not only the Sikh Panth but the whole humanity requires emergence of the Khalsa once again. Khalsa is a saint soldier and the whole world needs to be transformed into a saint soldier of the Baisakhi of Khalsa. What are the ideals and the goal of life which Khalsa represents and aspires to. Guru Ji left no doubt about this. He very proudly asserts that only the life of such a man is worthy of praise who with Lord's Name on his lips crusades against the evil, as he affirms -

*Blessed is the life which with Lords Name on
lips,
mind brimming with thoughts of war on
evil.*

Since the mortal body does not last

He who in the boat of Lord's laudation goes across.

*Makes his body an abode of Patience,
illumined with intellectual light sublime.
With a broom in hand of divine knowledge
he sweeps out the garbage of cowardly
slime.*

ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ, ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧੁ
ਬਿਚਾਰੈ ॥

ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੈ, ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜੈ ਭਵ ਸਾਗਰ
ਤਾਰੈ ॥

ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ, ਬੁਧਿ ਸੁ ਦੀਪਕ ਚਿਉ
ਉਜੀਆਰੈ ॥

ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨਹੁ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ
ਬੁਹਾਰੈ ॥ ਸਵੈਯਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ)

On this day of the tercentenary celebration of the Birth of Khalsa we pray for the revival and the Renaissance of the Khalsa and the Khalsa ideals.

(Translated in English by Prof. P. S. Sidhu)

(... continued from page 75)

*All are the servants of The One
The same one Lord of all,
All have the same form and the same light
burns bright in all.*

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ,

ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ ॥

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ,

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜੋਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ ॥

ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ,

ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ ॥

ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ,

ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

Now listen carefully and with proper attention. You were made a Khalsa and by destroying distinction between 'yours' and 'ours' you were transformed and you were given a celestial torch to see, in the light of which nobody appears to be a stranger and

an 'other' one. Ponder over it what I am revealing to you.

The one Lord is in many manifestations and wherever I look, there is He pervading and filling all.

Fascinating is the marvellous picture of mammon and only a few understand this.

Everything is the Lord, everything is the Lord.

There is nothing but God, the world-sustainer.

As one thread holds hundreds and thousands of beads, so is that Lord in warp and woof.

Pause

The water waves, foam and bubbles are not distinct from water.

This world is the play of the Transcendent Lord and on reflection man finds it not different from Him.

False doubts and dream objects, man deems as true valuables.

The Guru instructed me to entertain the desire to do good deeds and my awakened mind accepted it.

Says Namdev, see thou the creation of God and reflect on it in thy mind.

In every heart and within all is but one Lord, the Enemy of pride.

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੁਰਕ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ ॥

ਮਾਇਆ ਚਿਤੁ ਬਚਿਤੁ ਬਿਮੋਹਿਤ ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ ॥

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ॥ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਸੂਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਅਰੁ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਇਹੁ ਪਰਪੰਚੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ ਬਿਚਰਤ ਆਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਮਿਥਿਆ ਭਰਮੁ ਅਰੁ ਸੁਪਨੁ ਮਨੋਰਥ ਸਤਿ ਪਦਾਰਥੁ
ਜਾਨਿਆ ॥

ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮਨਸਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੀ ਜਾਗਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਹਰਿ ਕੀ ਰਚਨਾ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਕੇਵਲ ਏਕ ਮੁਰਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 485

Remember what you daily read and recite that, 'the Infinite without is infinite within'. Put this gospel of the Lord into practice. Then I am pleased with you, then the celebration of the ideals of 'The Khalsa' is a laudable and meaningful exercise.

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

*Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh*

(Continued from P. 83, issue March, 2014)

'He, who performs the Guru's service without desire for reward attains to the Lord.'
P. 287

*ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ॥*

He attains to God and merges in Him-
'The Lord's devotee is made in His image - Think not because of his human frame that he is different:

Like waves of water rising in numerous ways, in water is again water absorbed.'

P. 1076

*ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ॥
ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ॥*

While rendering service, he reaches God's Court. In earlier ages, one who rendered service was called a *Shudra* and treated with disdain. If he passed by a place, his footprints had to be effaced. It has been a custom in the south, which has been given up only recently, that the 'Shudra' had to carry a broom tied behind his back, so that his footprint might get automatically effaced. High caste people said that they would be defiled if they happened to tread upon the Shudra's footprints. Guru Sahib uplifted the servitor to the level of God Himself.

So, in this way, Bhai Manjh rendered service in the Guru's abode day and night. He had become an embodiment of service

and when five-six months passed, one day, Guru Sahib said, "O Sikhs! a Sikh by the name of Manjh has come here. He belongs to Manjhki, which is named after him."

They said, "Yes, your holiness!"

All call him Manjh, but his name is Tiratha.

They said, "True Sovereign! he is an embodiment of service. He never takes rest. Never have we seen him lying on the cot. He is all the time doing service. Then, sir, he does not talk with anyone. All the time, he is deeply absorbed in Divine Name meditation. It seems to us that he is all the time lost in deep concentration or contemplation." Guru Sahib said, "Well, that is all right, but from where does he take meals?"

They said, "Sir! he takes meals from the community kitchen, whatever little he gets."

At this, Guru Sahib remarked "Then he is no servant; he is a labourer who is working on meals; he is not rendering service. Go! stop his taking meals from the community kitchen."

Devotees were sitting in rows for partaking of food from the community kitchen. The kitchen bell had already rung. All the Gursikhs were coming and sitting in rows. In the meantime, 'Sewadars'

(volunteers) started putting up utensils – bowls etc. for drinking water – before the devotees. But when they came to Bhai Manjh, they neither placed any plate, nor any bowl before him.

He said, “Dear brother! you have left me out.” But the volunteer gave no reply. He (Bhai Manjh) thought – ‘Well! I will receive loaves in my hands.’ When the volunteers serving loaves and pulse curry came, they omitted him and went ahead to serve other devotees.

At this he (Bhai Manjh) said, “Dear brother! I am sitting here. I will receive food in my hands, though utensils you forgot to give to me.”

They said, “Bhai Majh! Guru Sahib has ordered that you are not to be served food from the community kitchen. Leave the ‘pangat’ (rows of devotees taking meals in a community dining hall). We have to obey the Master.” He started paying obeisance right there and said, “O True Sovereign! do you remember a low and inferior Sikh like me? Blessed art thou, O Master! How gracious of you that you instructed these volunteers by calling out my name!”

Holy congregation! look what a brave heart he (Bhai Manjh) had! When faced with such a difficult situation, man tends to waver and lose faith. But the Gurbani edict is –

‘Farid, perform thou the service of thy Lord and dispel the doubt of thy mind.

The saints ought to have endurance like the trees.’ P. 1381

*ਫਰੀਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ
ਦਿਲ ਹੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ॥*

ਦਰਵੇਸਾਂ ਨੋ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ॥ ਅੰਗ - 1381

We cut off branches of a fruit-bearing tree though it gives us fruit. We pelt it with stones and yet it gives fruit. Such should be the temperament of a holy man. So blessed is such a Gursikh who passed through such difficult tests. Why did Guru Sahib prohibit his taking food from the community kitchen? There was a definite reason for this. Recite as follows:

*Refrain: Temple offerings are like poison;
Mistaking it for sugar-candy one
should not eat it.*

*ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਖੰਡ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ
ਲਈ ਨਾ ਧਾਨ ਬੁਰਾ ਪੁਜਾ ਦਾ।*

Bhai Gurdas Ji has given many examples in this respect. Time does not permit me to narrate each one of them. Temple offerings are like sugar-coated poison capsules which corrupt the mind.

*‘Three things does the temple food –
Rots the bones, confuses the mind and lets
not man worship God.’*

*ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆ ਰੋਟੀਆ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ॥
ਹਡ ਗਾਲਨ ਮਤ ਮਾਰਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨ॥*

Maharaj Ji (Sant Ishar Singh Ji Rare waley) was the son of a *Lambardar* (Village Headman). Foodgrains of his share used to come in carts to *Rara Sahib*. His family used to say – ‘We don’t eat his share of the produce.’ And it used to come to *Rara Sahib*. How much was his daily food? In a whole year, perhaps, he may be eating just one sackful of foodgrains. But many more sacks of foodgrains used to come as his share i.e. the family’s foodgrain produce. The holy man senior to him, Sant Baba Attar Singh Ji used to be a *Zaildar* (Honorary Superintendent of Jail; an office no longer existing). He got a pension too.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	60 \$	600 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,